

ОДБРАНА

ИНТЕРВЈУ

ДР БРАНКО КРГА
ПРОФЕСОР ФАКУЛТЕТА
ЗА ДИПЛОМАТИЈУ
И БЕЗБЕДНОСТ

**ВЕЛИКОГ РАТА
НЕЋЕ БИТИ**

SADA JOŠ NIŽE KAMATE ZA STAMBENE KREDITE!

Societe Generale banka je u saradnji sa Ministarstvom odbrane Republike Srbije, pripremila specijalnu ponudu za zaposlene u Ministarstvu odbrane, kao i ponudu subvencionisanih stambenih kredita za profesionalna vojna lica. Ponuda važi od 18.04. do 31.12.2016. godine uz obavezan prenos ličnih primanja na račun u našoj banci.

Pozovite nas da zajedno pronađemo najbolje rešenje za vas!

Reprezentativni primer za subvencionisani stambeni kredit sa promenljivom kamatnom stopom

Vrednost nekretnine	50.000 EUR
Učešće klijenta	0 EUR
Iznos kredita banke	40.000 EUR
Iznos kredita države	10.000 EUR
Rok otplate	360 meseci
NKS na godišnjem nivou	3,20% + šestomesečni EURIBOR
Mesečna rata za kredit banke	192 EUR
Mesečna rata za kredit države (u poslednjih 60 meseci)	167 EUR
Administrativni trošak	0,5% (200 EUR)
EKS na godišnjem nivou*	4,33%
Ukupan iznos kredita	72.173 EUR

Reprezentativni primer za stambeni kredit iz sredstava banke sa kombinovanom kamatnom stopom

Vrednost nekretnine	50.000 EUR
Učešće klijenta	10.000 EUR
Iznos kredita banke	40.000 EUR
Rok otplate	300 meseci
NKS na godišnjem nivou	3,20% + šestomesečni EURIBOR
Mesečna rata prve 3 godine	189 EUR
Mesečna rata nakon prve 3 godine	192 EUR
Administrativni trošak	1% (400 EUR)
EKS na godišnjem nivou*	4,35%
Ukupan iznos kredita	62.185 EUR

* Troškovi koji prate odobrenje stambenog kredita, poznati u trenutku oglašavanja, a koji ulaze u obračunavanje EKS-a:

Menica - 50 dinara; Osnovni izveštaj Kreditnog biroa - 246 dinara; overa založne izjave - 10.080 dinara; osiguranje nepokretnosti - godišnje: 40 evra, u dinarskoj protivvrednosti; osiguranje života - godišnje: 100 evra, u dinarskoj protivvrednosti; izdavanje lista nepokretnosti - 10 evra, u dinarskoj protivvrednosti; procena vrednosti nepokretnosti - 100 evra, u dinarskoj protivvrednosti; trošak NKOSK (premija osiguranja 1,50% + obrada zahteva 30 evra) - 480 evra, u dinarskoj protivvrednosti; upis hipoteke - 20.000 dinara.

U obračun efektivne kamatne stope je ušao iznos polisa osiguranja života i osiguranja imovine za ceo period otplate kredita. Krediti indeksirani u evrima se ugovaraju u dinarskoj protivvrednosti po srednjem kursu NBS na dan podnošenja zahteva. Banka ostatak duga po kreditima koji su indeksirani u EUR usklađuje sa promenama srednjeg kursa NBS za EUR i to svakog poslednjeg dana u mesecu, primenom kursa važećeg na taj dan u odnosu na kurs koji je važio poslednjeg dana u prethodnom mesecu, osim prvog meseca kada se usklađivanje vrši prema kursu koji je važio na dan puštanja kredita u tečaj. Kamatna stopa je promenljiva i sastoji se od referentne kamatne stope - šestomesečnog EURIBOR-a, kao promenljivog dela, i marže Banke, kao fiksnog dela, u skladu sa Tarifom Banke. Promenljiva kamatna stopa se prilagođava, svakog prvog radnog dana u mesecu za tekući mesec, u skladu sa promenama referentne EURIBOR kamatne stope koja je na dan obračuna primera 04.04.2016. iznosila -0,132%. Ponuda je informativnog karaktera. Za personalizovanu ponudu na raspolaganju smo vam u ekspoziturnama Societe Generale banke. EKS u primeru obračunat na dan 04.04.2016.

JER IGRAMO U ISTOM TIMU

**SOCIETE GENERALE
SRBIJA**

Korisnički centar
(011) 30 11 555
www.societegenerale.rs

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
УПРАВА ЗА ОДНОСЕ СА ЈАВНОШЋУ • МЕДИЈА ЦЕНТАР „ОДБРАНА“ • ТАГ МЕДИА

МУЛТИМЕДИЈАЛНИ ПРОЈЕКАТ „МАЈСТОР ЗА АУТОМОБИЛЕ И ЉУДСКЕ ДУШЕ“

Аутори изложбе Анита Панић и Славко Крунић

ОТВАРАЊЕ ИЗЛОЖБЕ 10. МАЈА У 19 ЧАСОВА
ВЕЛИКА ГАЛЕРИЈА ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ, Браће Југовића 19

10. МАЈ – 4. ЈУН 2016.

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране и Војске Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапанџин, пуковник

Главни и одговорни уредник

Владимир Почуч, потпуковник

Заменик главног уредника

Александар Петровић, капетан

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Мирјана Крстовић, поручник

Бијана Миљић

Стални сарадници

др Себастијан Балаш, др Славиша Влацић,

Милосав Џ. Ђорђевић, др Милан Мијалковски

др Зоран Миладиновић, др Милан Милкић,

Будимир М. Попадић, Никола Остојић,

Александар Радић, Влада Ристић,

Драгана Барјактаревић, Милош Стругар

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),

Станислава Струњаш (техничка уредница)

Фотографија

Даримир Банда, Душка Стефановић,

Јово Мамула (фото-репортери)

Језички редактори

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Документација

Горан Станковић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

Продаја 3201-810; 23-810; 3241-254

ТЕЛЕФАКС 3241-258

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РС

месечно 160 динара. За претплатнике преко

Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 255

Обележавање
Дана Војске Србије
у Специјалној
бригади

Снимила

Душка СТЕФАНОВИЋ

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ 143

ШЕЗАСЕТ ПЕТ ГОДИНА

ПОЛИГОНА У НИКИНЦИМА

Дан Војске Србије ГАРАНТ СТАБИЛНОСТИ

Фамилија финских пушака
Sako TRG

СНАЈПЕР
СА БАЛТИКА

Изложба Лице Војске
Игора Салингера

ДОКУМЕНТ О
ПОСТОЈАЊУ

8 Др Бранко Крга,
професор Факултета за дипломатију
и безбедност

ВЕЛИКОГ РАТА НЕЋЕ БИТИ

14 Век од искрцавања
српске војске на Крф

ПОЧАСТ ПЛАВОЈ ГРОБНИЦИ

16 Систем научених лекција

УПРАВЉАЊЕ ЗНАЊЕМ

20 Војни полицајци
на обезбеђењу границе

ЕФИКАСНА ПОМОЋ ПОЛИЦИЈИ

28 Трагом приче о херојима
нашег ваздухопловства

ПОСЛЕДЊА КАФАНСКА ПРОЗИВКА

36 Неефикасна борба против
исламског тероризма

СУОЧАВАЊЕ С РЕАЛНОШЋУ

42 Српска војска
на Солунском фронту 1916. (4)

НА ГРАНИЦИ СА СРБИЈОМ

48 Кад је спорт у крви,
поручник Невена Јовановић

МОТИВ СУ ПОБЕДЕ

Реч уредника

Захвалност на речима

5

Свечарски смо обележили и овогодишњи Дан Војске Србије – 23. април, присећајући се времена када је на Цвети 1815. године донета одлука о подизању Другог српског устанка за ослобођење Србије од Османског царства, што је касније омогућило стварање модерне државе и војске.

У касарнама су свечано дефиловали припадници наших јединица, положили су венце на спомен-обележја, уз звуке војних корачница у Београду и Нишу организовани су променадни концерти, а с Калемегданске терасе огласили су се почасни плотуни... Нису изостале ни пригодне изложбе, промоције, те признања за најбоље научне радове у Министарству и Војсци.

Најзаслужнијим појединцима система одбране додељена су одликовања и медаље. Из разноврсног корпуса стимулативних мера претпостављени су, очекивано, рестриктивно посезали за новчаним наградама, као и наградним одсуствима, јер најбољи међу нама већ имају исувише слободних дана од прековременог рада, док су књиге и стилизоване похвалнице уручене онима на које је, заслужено, дошао ред.

Професионални припадници Војске, државни службеници и намештеници, који су се, додуше прошле године на исти дан затекли у војној служби када се славио јубилеј – два века Војске Србије – добили су и војне споменице.

Честитајући нам Дан, председник Републике поручио је да Србија изражава захвалност припадницима Војске за висок допринос просперитету државе и пуну подршку јачању мира и безбедности у региону и свету. Министар одбране је на пријему у Дому Гарде истакао да Војска Србије наставља традицију својих претходника, вредних, честитих, праведних и поносних јунака који су се увек, у тешким временима, одлучно борили за част и отаџбину. Да смо између два празника испојили изузетну спремност за реализацију задатака у условима ограниченог финансирања, показали мотивисаност, преданост професији и оданост народу и земљи рекао је начелник Генералштаба, наглашавајући да смо на тај начин задржали углед и поверење грађана.

Управо то је потврдило и недавно објављено истраживање Центра за слободне изборе и демократију – Војска Србије је институција којој грађани највише верују. О њој се позитивно изјаснило чак 62 одсто испитаника, што нас, како стоји на званичној интернет презентацији Министарства одбране, „у данима када обележавамо Дан Војске, радује и чини поносним”.

А колико су, заиста, задовољни и професионално испуњени официри, подофицири, војници и цивилна лица нашег система одбране не може посведочити статистика, јер се, нажалост, таква испитивања већ годинама не спроводе, чак се и избегавају. Ни јавност, очито, није превише заинтересована за ставове и утиске оних којима указује највеће поверење.

У том, рекло би се неравноправном односу између перцепције и самоперцепције, војницима не остаје ништа друго сем да, с правом, од државе очекују реакцију због забринутости за сопствени и стандард система, следећи мисао Сенеке да никада неће бити срећан онај кога „мучи” срећнији. Упркос свему... ■

Владимир ПОЧУЧ

СУСРЕТ МИНИСТРА ОДБРАНЕ И СРПСКОГ ПАТРИЈАРХА

О сарадњи Војске Србије и Српске православне цркве разговарали су 25. априла, у Патријаршији, министар одбране Зоран Ђорђевић и патријарх српски Иринеј. Министар Ђорђевић истакао је значај увођења верске службе у нашу војску и нагласио изразито добру сарадњу са свим верским конфесијама. На крају посете, патријарху Иринеју поконио је статуу српског војника. ■

МИНИСТАР ЂОРЂЕВИЋ И ГЕНЕРАЛ ДИКОВИЋ У НОВОМ САДУ

Министар одбране Зоран Ђорђевић и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић разговарали су 20. априла са градоначелником Новог Сада Милошем Вучевићем о реализацији Мастер плана и измештању објеката Војске изван градског језгра на локацију Мајурска ада.

Како је истакао министар Ђорђевић, реч је о заједничкој иницијативи, око које је брзо постигнут договор. Тај пројекат, чија се реализација ускоро и очекује, може се упоредити с тренутно највећима у нашој земљи. Градоначелник Вучевић сматра да је Нови Сад спреман за посао и захваљује Војсци на подршци.

Када је реч о реализацији Мастер плана у Новом Саду, у току је процес отуђења за земљиште на локацији Индустриска 138 и за део касарне „Народни херој Јанко Чмелик“. ■

ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР НЕРИЋ ОБИШАО БАЗУ „ИСТОЧНИ МОЈСТИР“

У пратњи начелника Штаба Прве бригаде пуковника Ненада Сретеновића и начелника Управе за општу логику пуковника Сталета Сталетовића, државни секретар Министарства одбране Ненад Нерић обишао је 21. априла базу „Источни Мојстир“, у Копненој зони безбедности. Том приликом сагледао је стање на бази и разговарао са припадницима Војске Србије који су ангажовани за обезбеђење административне линије и контролу Копнене зоне. „Источни Мојстир“ једна је од осам база Одсека Север, надомак истоименог села у општини Тутин. ■

ДЕСЕТ СТАНОВА ЗА ПЕНЗИОНИСАНЕ ПРИПАДНИКЕ СИСТЕМА ОДБРАНЕ

У београдском насељу Миријево, 14. априла, министар одбране Зоран Ђорђевић уручио је кључеве од десет станова пензионисаним припадницима Министарства одбране и Војске Србије. Реч је о стамбеним интересентима Фонда

за социјално осигурање војних осигураника, који су распадом СФРЈ остали без станова на територији некадашњих република. Министар је истакао да је то прва додела станова у 2016. години тој категорији стамбених интересената и да ће систем одбране, у складу с могућностима, настојати да у што краћем року реши стамбене потребе својих активних и пензионисаних припадника.

Осим станова у закуп на неодређено време, Фонд СОВО до сада је доделио 1.646 кредита, у динарској противвредности од 20.000 евра, од којих је у 2016. реализовано 25, а до краја године планирано је још 75. Очекује се да из Фонда током ове године буде стамбено збринута 120 корисника војних пензија – 100 кредитирањем, а 20 доделом стана у закуп на неодређено време. ■

ПОСЕТА НАЧЕЛНИКА ГЕНЕРАЛШТАБА РЕПУБЛИКЕ СЛОВАЧКЕ

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић састао се у Београду, 25. априла, са начелником Генералштаба Оружаних снага Републике Словачке генералом Миланом Максимом, са којим је разговарао о унапређењу билатералне војне сарадње, политичко-безбедносној ситуацији у региону, заједничком ангажовању у мултинационалним операцијама и сарадњи у области војног образовања и обуке.

Двојица генерала сагласила су се да односе Србије и Словачке карактеришу међусобно уважавање и поштовање, те да њихову круну представља заједничко учешће у мисији Уједињених нација на Кипру. Саговорници су

закључили да има простора за унапређење досадашње сарадње, пре свега у области обуке и усавршавања.

Током посете Србији, генерал Максим положио је венац на Споменик незнаном јунаку на Авали, сусрео се са државним секретаром Министарства одбране Ненадом Нерићем и обишао Специјалну бригаду наше војске. ■

ГЕНЕРАЛ ДРАГАНИЋ И АМБАСАДОР СКАТ У БАЗИ „ЈУГ“

Заменик начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Јовица Драганић и амбасадор САД у Београду Кајл Скат обишли су 18. априла базу „Југ“ и присуствовали делу заједничке обуке припадника инжењеријских јединица наше војске и Европске команде Оружаних снага САД, на полигону „Боровац“ и стрелишту „Вртогош“.

Према речима генерала Драганића, обука инжењераца организована је квалитетно, а реализована у потпуности. Додатно су инфраструктурно уређени стрелиште и полигон базе „Југ“, која се и опрема захваљујући помоћи САД.

Амбасадор Скат истакао је да је заједничко увежбавање још један корак на путу припрема српске инжењериј-

ске јединице за мировне операције, посебно када је реч о управљању и одржавању инжењеријских машина, које ће Европска команда ускоро донирати Војсци Србије. ■

ГЕНЕРАЛ ДИКОВИЋ СА МИРОВЊАЦИМА У ЛИБАНУ

7

Средином априла начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић обишао је припаднике Војске Србије у мултинационалној операцији Уједињених нација у Либану. Са командантом Сектора Исток бригадним генералом Хуаном Мартином Кабрером разговарао је о актуелној политичко-безбедносној ситуацији и о ангажовању припадника наше војске у тој мисији.

После обиласка позиције на којој задатке извршавају српски мировњаци, генерал Диковић изразио је задовољство резултатима њиховог рада, обученошћу и дисциплинованошћу. Такође, обишао је зону операције шпанског батаљона, у оквиру кога се ангажује и пешадијска чета Војске Србије.

У Команди мисије у Накури, начелник Генералштаба састао се са замеником команданта бригадним генералом Санден Синг Бајајом. Двојица званичника сагледала су политичко-безбедносну ситуацију у Либану и на Блиском истоку, правцима развоја мисије у наредном периоду и концепту ангажовања нашег контингента.

Генерал Диковић обишао је и вод за заштиту снага, који задатке извршава у Сектору Запад, и разговарао са командантом бригадним генералом Франком Фредериџијем. ■

ИНТЕРВЈУ

ДР БРАНКО КРГА,
ПРОФЕСОР ФАКУЛТЕТА
ЗА ДИПЛОМАТИЈУ
И БЕЗБЕДНОСТ

ВЕЛИКОГ РАТА НЕЋЕ БИТИ

8

1. мај 2016.

Поједини аутори сматрају да су 19. век карактерисали ратови нација, 20. су обележили претежно идеолошки сукоби, а за 21. столеће најављују ратове цивилизација. Таквих елемената у актуелним сукобима има, али се појављују и унутарцивилизацијски, попут оних у Украјини, Северној Африци, Блиском истоку.

Генерал-пуковник у пензији, професор др Бранко Крга важи за човека који дуго прати и анализира међународну војно-политичку сцену. Већи део радног века провео је у војнообавештајној служби, обављајући одговорне дужности, међу којима и нашег војног изасланика у СССР-у, односно Руској Федерацији, и начелника Војнообавештајне службе. Круну његове војничке каријере представља дужност начелника Генералштаба Војске Југославије, то јест Војске Србије и Црне Горе (2002–2005). После пензионисања, знања и искуства преноси студентима Факултета за дипломатију и безбедност у Београду. Аутор је већег броја стручних и научних радова, што га квалификује да говори о актуелним процесима који се догађају у свету.

○ Свећ је данас, чини се, више него икада изложен рањивима, сукобима, ризицима и њиховима. Шта се, заправо, догађа у њом својеврсном планетарном кошмару?

– Последњих година свет се, заиста, суочава с бројним изазовима, ризицима и претњама. Узрока за то је више, а један од најважнијих има геополитичке аспекте. Наиме, САД желе да сачувају планетарно лидерство, ослањајући се, пре свега, на победу у хладном рату и на чињеницу да су у многим областима и даље водећа земља. С друге стране, економски просперитетна Кина, војно обновљена Руска Федерација и неки други центри моћи желе већу улогу у „светским пословима“. Ту је и стандардна борба за контролу ресурса, пре свега енергената и пијаће воде. Све активнији је и исламски фактор. Истовремено делују интеграциони и дезинтеграциони процеси, затим, глобализација, регионализација и суверенизација. Такви процеси одвијају се у условима знатног техничко-технолошког напретка, најпре у области информатичке технологије и производње наоружања.

○ Све чешће се чују оцене да свећу њиховој опасности од новог „великог“ рања. Да ли њихова опасности заиста постоје?

– Потенцијална опасност од „великог“ рата постоји, али до њега ипак неће доћи из три разлога. Прво, то је техничко-технолошки фактор, односно, постојање нуклеарног оружја, чије су особине такве да би његова масовна употреба представљала апсурд, јер не би било победника. Друго, актуелни лидери две војно најмоћније земље света – САД и Руске Федерације – одговорни су, и тешко би било претпоставити да би се определили да неспоразуме решавају међусобним обрачуном уз употребу нуклеарног оружја, тим пре јер и најновији догађаји показују да своје интересе могу боље да реализују договарањем. И треће, то је расположење светског јавног мњења, које је изразито антиратно, што се, пре свега, односи на младе генерације.

Дакле, „великог“ рата неће бити, али ће зато избијати локални оружани инциденти и ратови различитих размера, при чему ће се испољавати све врсте насиља и моћи – тврда, мека, паметна, хибридна... Поједини аутори сматрају да су 19. век карактерисали ратови нација, 20. су обележили претежно идеолошки сукоби, а за 21. столеће најављују ратове цивилизација. Таквих елемената у актуелним сукобима има, али се појављују и унутарцивилизацијски, попут оних у Украјини, Северној Африци, Блиском истоку.

○ На све стране буја њиховој тероризам. Може ли се њиховој опасности избећи?

– Тероризму би се могло стати на пут или, боље речено, могао би се знатно сузбити, под условом да за то постоји јединствена воља главних чинилаца у међународној заједници. А те воље, као што видимо, нема, није је никада, искрено, ни било. Због тога, нема ни једин-

ствене дефиниције о томе шта се подразумева под појмом тероризам. Тако се исте појаве, деловање разних организација или појединаца, у једном случају квалификују као тероризам, а у другом, као борба за слободу, демократију, против тиранина... Када би постојала сагласност о томе шта јесте тероризам, могло би се доћи до закључка који су његови главни узроци и онда не би било тешко да се ефикасно делује. Имајући то у виду, треба рачунати да ће се свет и у наредном периоду суочавати с овим злом, различитог интензитета, облика, размера и местима испољавања.

○ Исламска држава њиховој даљем разбукивањем сукоба. Да ли је могуће да велике силе њихову Русију и САД не могу да обуздају рањ у делу Блиског истока, који њиховој „преливањем“ на остале делове њиховој?

– Русија и САД могу да обуздају рат на Блиском истоку. Неких охрабрујућих назнака у том правцу последњих дана већ има. Остаје да се види да ли ће примирје у Сирији попримити озбиљан и трајан карактер или ће се сукоби обновити. Нови елемент те ситуације представља најављено делимично повлачење руске војске. При томе треба имати у виду да, поред САД и Русије, на том простору и неке друге утицајне земље имају своје рачунице. То се, пре свега, односи на Турску, Саудијску Арабију, Иран, па и Израел. Иако Европска унија осећа знатне последице због рата у Сирији, имајући у виду десетине, па и стотине хиљада миграната које је већ примила или су на њеним границама, изгледа да је њена улога у смиривању те кризе несразмерно мала.

○ Чему је све, када је реч о њиховој војном фактору, изложена Србија?

– За разлику од неких недавних времена, са задовољством можемо констатовати да Србија у овом периоду није изложена директном угрожа-

вању страног војног фактора. Међутим, све што се догађа на Блиском истоку, у Северној Африци и у Украјини, може да се одрази и на безбедност Србије. Томе треба додати и чињеницу да на простору претходне Југославије има много потенцијалних кризних жаришта, која у одређеним околностима могу да се активирају. То се у највећој мери односи на Косово и Метохију и амбиције тамошњег руководства да ствара оружане снаге, као ослонац за разне непримерене амбиције у односу на неалбанско становништво, које се испољавају различитим интензитетом у дужем периоду. Уосталом, Стратегија националне безбедности Републике Србије из 2009. године тај проблема је с правом назначила као један од највећих изазова, ризика и претњи.

Q Србија је, колико нам је познато, једина у свету која је укинула своју обавештајну службу. Да ли је то добра мера?

– То свакако није добра мера. Стручна јавност већ дуже време указује на то да је таква служба неопходна. Наиме, у свету се на глобалном и

регионалном плану одвијају озбиљни политички, економски, технолошки, финансијски и други процеси, који сигурно имају одраза на међународни положај, па и безбедност Србије. Од постојеће три обавештајно-безбедносне службе, тим питањима примарно се не бави ниједна од њих, пре свега зато што свака има законом дефинисане своје уже надлежности. Постојање примерене спољне цивилне обавештајне службе, с јаким аналитичким елементом, било би од велике помоћи највишем државном руководству при доношењу кључних одлука од националног значаја.

Q Шпијунажа као део општег светског миљеа данас је, чини се, присутнија него икада. Колико се новца годишње потроши на њу делатности у свету?

– Тачно је да је обавештајни рад веома присутан у светским пословима. Уз класично поље деловања, све више је заступљено прикупљање информација и за интересе различитих великих корпорација. Колико се новца потроши за ту делатност, никада није било тач-

но познато, а вероватно ће остати непознаница и у будућности.

Q У којој мери и на који рок може да се у актуелно време сачува тајност података?

– Тајност података мора да се чува. То се чини на свим нивоима, од појединца, институција, до међународне заједнице. Ако се овај проблем посматра у оквиру националне безбедности, онда ваља нагласити да квалитетне информације о разним питањима треба да се посматрају као својеврстан национални ресурс. Земље које томе приступају на тако озбиљан начин реагују предузимањем одговарајућих нормативних, организационих, техничких, кадровских и других мера, како би, с правом, заштитиле вредности којима располажу. Тврдње појединих „стручњака“ да је данас у свету све транспарентно, да ни не треба чувати тајне од „пријатеља“, свакако су неозбиљне и држава не би требало да их узима у обзир.

Q Може ли грађанин, заправо, да има своју приватност, посебно у ери интјернета?

– Грађанин и у условима интернета може и треба да има своју приватност или своје „тајне“. А да ли ће их имати или не, зависи и од тога колико је образован, да ли му држава помаже и, уопште, какав однос има према том питању. И поред огромних могућности савремене технологије да разоткрива приватност, постоји и друга страна медаље, то јест могућност да се таква иста технологија користи за заштиту онога што треба да се чува.

○ *Дипломаџија и шпијунажа се до њих мере у пракси прећућу да их је гоштво немогуће раздвојити. Постоји ли данас чиста дипломаџија, без шпијунаже?*

– Код највећег броја земаља чиста дипломаџија, без обавештајног рада, никада није ни постојала. Не постоји ни данас. Чак и неке посебне врсте дипломатије, на пример, у области спорта, културе и других „бенигних“ делатности, нису лишене настојања да се сазна нешто више о ономе шта се догађа код саговорника, партнера или противника из других средина. То је константа од античког доба, афирмације дипломатије у Европи 18. века, па до данашњих дана.

○ *У којој мери обавештајне службе креирају развој савремених догађаја?*

– Како које. Обавештајне службе великих земаља имају веће амбиције и могућности да покушају креирање процеса у појединим земљама, у складу са својим интересима. У целини, ипак се претерује с тврдњама да су неке обавештајне службе свемоћне. У ствари, оне су моћне онолико колико им контраобавештајне службе земаља у којима делују омогућавају рад. Ту одређени значај има и безбедносна култура грађана. Наиме, поготово за мање земље, службама безбедности знатно могу да допринесу грађани способни да препознају одређене индикативне активности страних служби.

○ *Да ли је свећ, а пре свега НАТО, свесћан о њасности тероризма који се деценијама гнезди на Косову и Метохији?*

– Алијанса је присутна на Косову и Метохији већ скоро 17 година. Службе земаља које тамо имају своје војне контингенте заинтересоване су,

ради сопствене заштите, да добро познају безбедносна ситуацију на том простору. Сигурно је да је службама тих земаља познато да косовски Албанци одлазе у Сирију да ратују на страни Исламске државе. Када се врате, вероватно је да привлаче посебну пажњу страних служби на Космету. Према томе, треба рачунати да те службе добро познају безбедносна ситуацију на том простору.

○ *Као војни дипломаџија, били сће у жижи догађања пред агресију НАТО-а на Савезну Републику Југославију. Да ли се и њо коју цену, према Вашем мишљењу, агресија могла избећи?*

– Агресија земаља НАТО-а на Југославију 1999. године представља незаконит, потпуно непотребан и вишеструко штетан догађај, који се могао и морао избећи. Коришћење осиромашеног уранијума, касетних бомби, стратегијске авијације и других средстава, убијање неколико хиљада наших грађана, уз ангажовање двадесетак земаља против СРЈ, која није угрожавала ни једну од њих, представља својеврсни пораз цивилизације на крају 20. века. Тај напад био би неправедан чак и да га је одобрио Савет безбедности Уједињених нација. Ми у Војсци Југославије чинили смо много напора да се рат избегне, али нисмо успели. То је дуга, сложена и трагична прича. Велики део аутора и на Западу у међувремену писао је и говорио о томе да до рата није смело да дође. Зло се ипак догодило и сада то треба да послужи као поука многим. Ових дана доживели смо да и потпредседник САД Џозеф Бајден изражава „жаљење због цивилних жртава“, што је свакако позитивна чињеница. Међутим, та изјава имала би још већу тежину да су поменути и војници и полицајци, јер и они су неправедно и непотребно страдали. Да се те 1999. године приступило решавању једног унутрашњег сукоба политичким средствима, таква матрица могла се користити и при расплету проблема Авганистана, Ирака, Либије..., чиме би и западне земље избегле многе проблеме који су настали као последица оружаног ангажовања. Рат против Савезне Републике Југославије, сем осталог, довео је у питање и познату дефиницију

Клаузевица о томе да је „рат наставак политике другим средствима“. У овом случају, није се радило о „наставку политике“, већ о њеној „компромитацији“. Да је политика у то време била на потребном нивоу, до рата не би дошло.

○ *Како ће свећ изгледају за, рецимо, десет или двадесет година?*

– Мало је вероватно да један човек може поуздано да каже како ће свет изгледати за десет или двадесет година. За такву визију било би добро да се, на пример у Србији, покрене иницијатива за утемељење националне стратегије и ажурирање постојеће Стратегије националне безбедности. За израду тих докумената било би добро да се ангажују политички, научни, војни и други кадрови, способни да изнедре такву пројекцију. Када би држава то имала, било би знатно лакше да се доносе одлуке и о најделикатнијим питањима. На пример, с доста разлога сада се износи да овде у Београду многи нису разумели значај пада Берлинског зида 1989. године. Било би веома лоше уколико би се за десет, двадесет година опет износило да се у Србији није препознало шта се у свету догађа средином друге деценије 21. века.

○ *На крају, шта бисће прећоручили млађим колегама који ће наредних година и деценија носити одговорност одбране земље?*

– Мислим да њима није потребна нека посебна препорука. Апсолутно највећи број млађих колега у Војсци Србије и уопште у систему одбране веома су способни да успешно носе терет одговорности за одбрану земље. То представља једну од највиших вредности за коју се ваља залагати. Више од препоруке, тим млађим колегама пожеleo бих да никада не дођу у ситуацију да, као моја и друге генерације, буду присиљени да воде одбрамбени рат. А да би се то избегло, било би добро да стално имају у виду да је јачање одбрамбених способности земље примарна обавеза. Војска треба да буде на високом нивоу способности, не зато да би ратовала, већ напротив, да би избегла увлачење у оружани сукоб, јер је мир примарни интерес свих нас, а посебно актуелних припадника наше војске и система одбране у целини. ■

Звонимир ПЕШИЋ

ДАН ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

ГАРАНТ СТАБИЛНОСТИ

Свечарски низ започет је у петак 21. априла у Дому Гарде на Топчидеру, на свечаности којој су присуствовали министар одбране Зоран Ђорђевић и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, када су, поводом Дана Војске, активним и пензионисаним припадницима система одбране уручена одликовања из надлежности председника Републике.

Изасланик председника Србије Милорад Симић том приликом је нагласио да су одликовања „результат година пожртвовања, марљивог рада, посвећености послу, јединици, Војсци и отаџбини“.

Истог дана изложбу под називом „Повлачење преко Албаније и боравак Српске војске на Крфу“, у Војном музеју на Калемегдану, отворио је министар одбране Зоран Ђорђевић, који је рекао да, оживљавајући део страдања храброг и часног народа, још једном одајемо почаст свим жртвама Великог рата, као и да никада не смемо заборавити те тренутке највећих страха за српски народ.

Низом активности и манифестација, Војска је прославила свој празник, 23. април, у знак сећања на дан када је, на Цвети 1815. године, донета одлука о почетку Другог српског устанка за ослобођење Србије од Отоманске империје, догађаја пресудног за стварање савремене српске државе и ефикасне и модерне војске

Обраћајући се највишим официрима, министар Ђорђевић је приликом посете Генералштабу истакао да је Војска Србије увек бринула о својим грађанима, а да онај ко изабере да буде њен припадник завређује посебно поштовање.

– Бити припадник Војске Србије значи служити општем добру, својој

отаџбини и бити спреман за напоре и одрицања. Ви сте одраз правог система вредности и пример осталима.

Прилику да се најнепосредније радују Дану Војске грађани и гости Београда имали су у петак 22. априла, уживајући у интерпретацијама старих српских маршева и популарних композиција, када је Репрезентативни оркестар Гарде извео променадни дефиле од споменика Кнезу Михаилу до Калемегдана, а у исто време војни музичари дефиловали су и у Нишу, на Тргу краља Милана.

По наређењу председника Републике Србије и врховног команданта Војске Србије Томислава Николића, Гарда Војске Србије је, већ по традицији, на Савској тераси Калемегданског шеталишта извршила почасну паљбу с десет плотуна из шест артиљеријских оруђа.

У петак 22. априла војним свечаностима, дефилеима јединица и полагањем венаца и цвећа на спомен-обележја погинулим припадницима, у свим командама, јединицама и установама прослављен је Дан Војске Србије.

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић је, после свечаности у Генералштабу, посетио касарну „Растко Немањић” у Панчеву, где су највећи војни празник заједнички обележиле све јединице тог гарнизонског места. Потврдио је да Војска из дана у дан унапређује своје способ-

ности и да је способна да изврши све своје мисије и задатке, као и да је данас поуздан чинилац стабилности Републике Србије, као и региона.

Дан је завршен у Дому Гарде на Топчидеру, где су министар одбране и начелник Генералштаба приредили пријем коме су присуствовали пред-

ставници Владе, црква и верских заједница, дипломатског и војнодипломатског кора, Министарства одбране и Војске Србије и многобројни гости. Том приликом министар одбране подсетио је да „иза себе имамо богат историју наше војске, коју никако не смемо да заборавимо, а испред себе високе циљеве, које уз паметне, поштене, одане и часне људе, тек треба да остваримо”.

У суботу, 23. априла, „први српски официр” положио је венац на Споменик незнаном јунаку на Авали и том приликом у Спомен-књигу записао да припадници Војске Србије достојанствено обележавају свој дан.

Заменик начелника Генералштаба генерал-потпуковник Јовица Драганић предводио је делегацију Војске Србије која је положила венац на Спомен-комплексу „Други српски устанак” у Такову код Горњег Милановца.

Централна свечаност поводом прославе Дана Војске Србије и Дана победе биће одржана у понедељак 9. маја, у Зрењанину. ■

Приредио Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимили фото-репортери „Одбране”

ВЕК ОД ИСКРЦАВАЊА
СРПСКЕ ВОЈСКЕ НА КРФ

ПОЧАСТ ПЛАВОЈ ГРОБНИЦИ

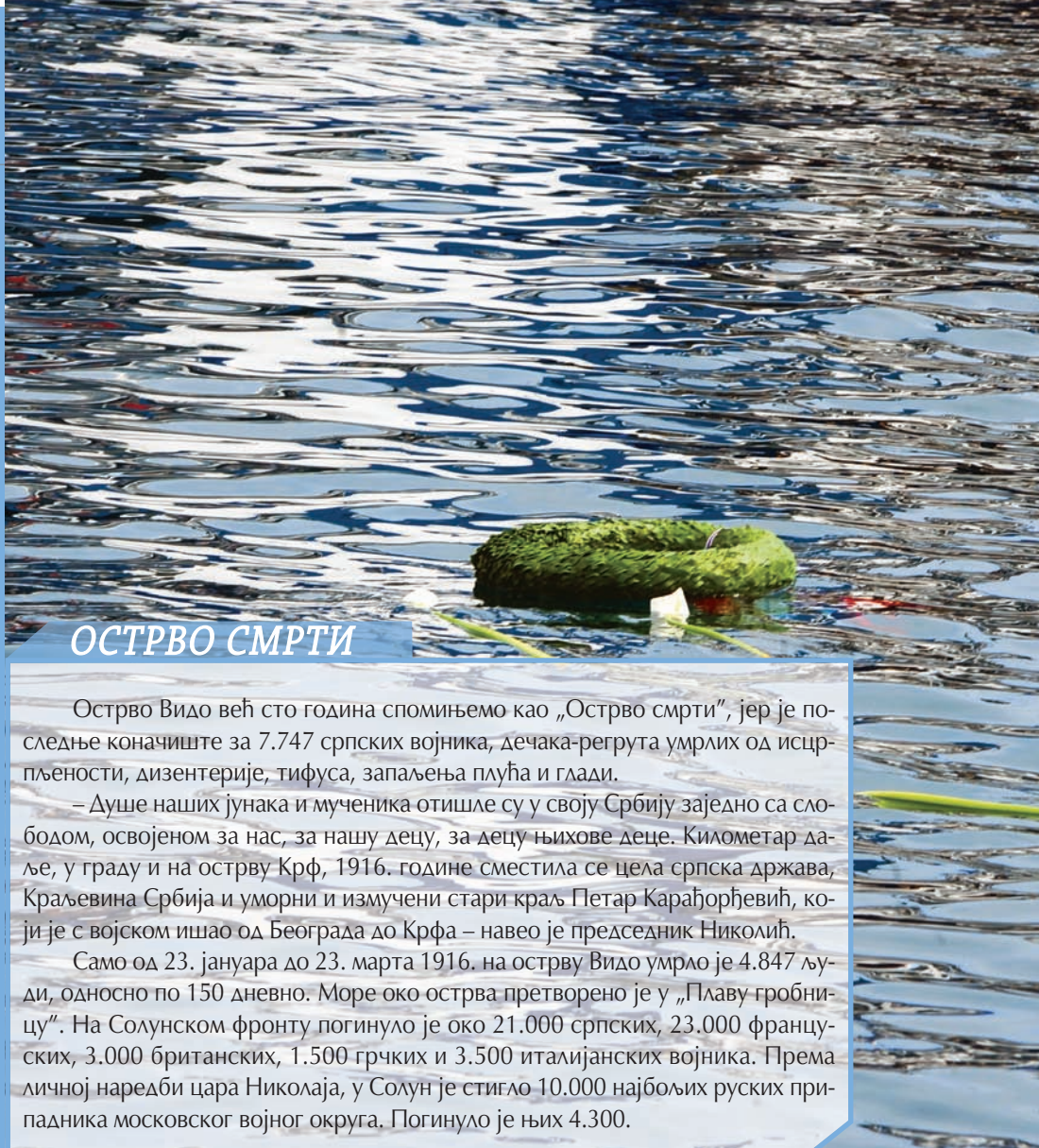
Централном комеморативном свечаношћу на грчким острвима Крф и Вило, 18. априла обележена је стогодишњица доласка српске војске у Великом рату

Председник Србије Томислав Николић предводио је делегацију наше државе, у којој су били амбасадори акредитовани у Србији, министар одбране Зоран Ђорђевић, министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Александар Вулин, министар културе и информисања Иван Тасовац и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић.

Братство грчког и српског народа, тада сковано за вечност, заувек је уткано у наше биће као део страдалне и јуначке историје Србије – поручио је председник Николић. Он је истакао да српски народ никада неће заборавити да су, заједно са Србима, на том фронту гинули и војници из Француске, Русије, Енглеске, Грчке, Италије и осталих земаља.

– Људски век је кратак да се изнова понавља реч „хвала“, али док постоје наш народ и Србија трајаће захвалност народу Крфа и савезничким

ОСТРВО СМРТИ

Острво Видо већ сто година спомињемо као „Острво смрти”, јер је последње коначиште за 7.747 српских војника, дечака-регрута умрлих од исцрпљености, дизентерије, тифуса, запаљења плућа и глади.

– Душе наших јунака и мученика отишле су у своју Србију заједно са слободом, освојеном за нас, за нашу децу, за децу њихове деце. Километар даље, у граду и на острву Крф, 1916. године сместила се цела српска држава, Краљевина Србија и уморни и измучени стари краљ Петар Карађорђевић, који је с војском ишао од Београда до Крфа – навео је председник Николић.

Само од 23. јануара до 23. марта 1916. на острву Видо умрло је 4.847 људи, односно по 150 дневно. Море око острва претворено је у „Плаву гробницу”. На Солунском фронту погинуло је око 21.000 српских, 23.000 француских, 3.000 британских, 1.500 грчких и 3.500 италијанских војника. Према личној наредби цара Николаја, у Солун је стигло 10.000 најбољих руских припадника московског војног округа. Погинуло је њих 4.300.

медицинским мисијама, које су видале ране Србима и њихову несрећу учиниле мањом, не жалећи се и не жалећи себе. Занавек хвала и народу Крфа, потомцима несебичних домаћина наших предака – рекао је Николић.

Градоначелник Крфа Костас Николосас изјавио је да се на светом

простору сећања одавањем части упућује снажна порука солидарности и хуманизма целом свету.

Чланови делегације Србије и представници Града Крфа, уз државне и војне почасте, положили су с брода грчке обалске страже венце у море, на месту познатијем као „Пла-

ва гробница”. Генерал Диковић је после церемоније изјавио да сећање на наше јунаке из Првог светског рата „не сме нестати док је жив и последњи Србин и пријатељ Србије”.

Министар Ђорђевић присуствовао је свечаном отварању нове сталне поставке у Српској кући, где је курстосу Љубомиру Сарамандићу уручио двадесет књига са темом из Првог светског рата, у издању Медија центра „Одбрана”.

Обележавање стогодишњице искрцавања српске војске на острва Крф и Видо завршено је комеморацијом у месту Гувија, где су се први српски војници искрцали 6. априла 1916, те у Агиос Матеосу, где је подигнут споменик српским војницима, припадницима Дринске дивизије. У оквиру свечаности приказан је и филм Слађане Зарић „Срби на Крфу”. ■

Приредила Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

ТЕМА

СИСТЕМ НАУЧЕНИХ ЛЕКЦИЈА

УПРАВЉАЊЕ ЗНАЊЕМ

16

1. мај 2016.

Новина koju donosi sistem naučenih lekciija u Vojsci Srbije ogleda se u definisanju formalnog pristupa analizi iskustava, preciziranju i usvajanju naučenih lekciija i njihovoj distribuciji, čime komande, jedinice i ustanove smanjuju rizik od ponavljanja grešaka i povećavaju verovatnoću da se uspešna praksa ponovi. Prednost korišćenja sistema naučenih lekciija znači smanjenje rizika, efikasno trošenje materijalnih resursa i unapređenje operativne sposobnosti naše vojske. Naučene lekciije su više od samog učenja iz iskustava. One impliciraju i opravdaju promene koje su usmerene na unapređenje sistema u celini.

Услови савременог безбедносног окружења указују на појаву различитих ризика и претњи безбедности, па потреба за сталним учењем и трагањем за могућим решењима ради њиховог неутралисања постаје императив свих субјеката у систему одбране наше земље. Имајући то у виду, у Војсци Србије, као најзначајнијем делу система одбране Републике Србије, препознат је захтев за креирањем радног окружења подстицајног за учење ради брзог и успешног прилагођавања новонасталим ситуацијама које диктира безбедносно окружење.

Како истиче начелник Одељења за доктрину и правила Управе за обуку и доктрину Генералштаба пуковник Вангел Милковски, способност Војске Србије да изврши додељене мисије и задатке захтева стално учење, стварање знања и његову креативну и иновативну примену, јер је вредност знања одређена, првенствено, његовом употребом и резултатима који се постижу.

– Једна од значајнијих активности у процесу креирања радног окружења подстицајног за учење ради брзог и успешног прилагођавања новонасталим ситуацијама, јесте успостављање система научених лекција у Војсци Србије – објашњава пуковник Милковски.

Према његовим речима, систем је креиран тако да, са системом војне доктрине, омогући командама, јединицама и установама да у процесу организационог учења стално процењују резултате свог деловања ради идентификовања добрих и лоших искустава, учења после реализованих активности и стварања знања на вишем, квалитетнијем нивоу.

– Због тога, данас с поносом истичемо да је систем командовања у нашој војсци добио важно средство подршке, којим се у процесу доношења одлука стварају предуслови за отклањање недостатака и за идентификовање,

унапређење и коришћење позитивних искустава из праксе – наглашава пуковник Милковски.

Анализа као најважнији алат

Развој система научених лекција у Војсци Србије траје од 2012. године. Управа за обуку и доктрину, као носилац развоја, у сарадњи са осталим организационим целинама Генералштаба и командама оперативног нивоа, до сада је реализовала кључне активности које су се односиле на нормативно уређење система, како би дефинисала послове и задатке на свим нивоима командовања, оспособљавања за рад у систему и развој информационог система.

Говорећи о томе како систем научених лекција функционише у пракси када је реч о Војсци Србије, пуковник Милковски истиче да је организациона структура система научених лекција постављена тако да омогућава функционисање логичког низа активности прикупљања, анализе, примене, верификације и дистрибуције научених лекција. Он додаје и да је целокупан процес подржан јединственим информационом системом од најнижег тактичког до највишег стратегијског нивоа.

– Основ за функционисање система научених лекција јесте запажање из било које активности у војној делатности, али су најзначајније оне која се односе на обуку, вежбе и операције. Један од најважнијих алата за прикупљање запажања и покретање процеса у систему научених лекција јесте анализа после активности, која представља динамичну, искрену и стручну дискусија припадника команди, јединица и установа, у којој треба да уоче шта се и зашто десило током реализације задатака – објашњава пуковник Милковски.

ЕФЕКТИВНИ ТРАНСФЕР НАУЧЕНОГ

Концепт научених лекција потиче из корпуса организационих наука, а најчешће се дефинише као промена у личном или оперативном понашању као резултат искуства, која постаје стална, институционализована промена. Систем који најчешћу примену има у пројектном менаџменту, под „наученом лекцијом“ подразумева корисну информацију за управљање пројектима, која је стечена на основу искуства, а коју би организација требало да сачува за будућу употребу и која може бити релевантна за исте или сличне пројекте и организације. У зависности од лекција, то може бити вредна техника или исход који организација жели да понови или нежељена ситуација коју тежи да избегне. Примена научених лекција помаже пројектним тимовима да повећају продуктивност, раде с мање ризика и да буду свеснији окружења.

војној делатности – јасним дефинисањем процедура и критеријума и њиховим превођењем у научену лекцију, која је за разлику од искуства, објективно сазнање о одређеној појави или догађају, потврђена у строго дефинисаном процесу.

– Новина коју доноси систем научних лекција у Војсци Србије огледа се у дефинисању формалног приступа анализи искустава, прецизирању и усвајању научених лекција и њиховој дистрибуцији, чиме команде, јединице и установе смањују ризик од понављања грешака и повећавају вероватноћу да се успешна пракса понови – указује пуковник Милковски.

Према његовим речима, предност коришћења система научених лекција значи смањење ризика, ефикасно трошење материјалних ресурса и унапређење оперативне способности Војске Србије. Научене лекције су више од самог учења

из искустава. Оне имплицирају и оправдају промене које су усмерене на унапређење система у целини.

Осим идентификовања запажања и предлога даљих мера, анализа после активности треба да допринесе развоју атмосфере поверења, сарадње и иницијативе свих припадника колектива, неопходне за његов развој.

– Искуства указују да су команде, јединице и установе које реализују анализу после активности и дозвољавају потчињеним да учествују у предлагању и реализацији мера за побољшање сопственог деловања, много ефикасније од оних које то не чине – оцењује он, указујући да се, на основу запажања и предлога мера, прикупљена запажања анализирају, преводе у идентификоване лекције, сагледава узрок појава, примењују корективне мере, верификују резултати корекције и одобрава научена лекција.

Научена лекција, коју је одобрио одговарајући ауторитет у систему командовања, треба да покрене промене, а доступна је свим заинтересованим корисницима.

Иновативна примена знања

Указујући на новине и предности у функционисању Војске Србије које доноси систем научених лекција, пуковник Милковски наглашава да у досадашњој пракси у војној делатности на нашим просторима одувек постојала тежња да се открију и дефинишу неправилности у свим сегментима њеног функционисања.

– У тим настојањима постојала су два основна недостатка. Првенствено, током анализе после реализације активности, појединци и организације ограничавали су се на сопствена и искуства својих организација и, друго, након корекције, стечена искуства нису увек била доступна свим заинтересованим – оцењује пуковник Милковски, додајући да су често због тога добра решења, која су имала вредност за систем у целини, налазила примену само у појединим његовим елементима, а нису бележена ни дистрибуирана унутар комплетне организације.

Из тог разлога, како истиче, уочена је потреба да се дефинише начин за прикупљање, анализу, бележење и размену најразличитијих искустава из било које активности у

Коришћење капацитета система

Говорећи о изазовима с којима се имплементација система научених лекција у Војсци Србије суочава, пуковник Милковски наглашава да је, осим увек присутне урођене људске неповерљивости према новинама, пред руководиоцима у систему командовања на свим нивоима највећи изазов да подстакну жељу и способност припадника да препознају предности система, разумеју га и развијају као битан део организационе културе, којом је могуће повећати укупну способност наше војске.

– Организациона култура, као вредност и норма понашања, које су чланови једне организације развили и усвојили на основу заједничког искуства, и која битно одређује њихово мишљење и понашање, може да буде кључ успеха, али и неуспеха – закључује он.

Упркос изазовима, када је реч о досадашњим активностима на успостављању и примени система научених лекција у Војсци Србије, пуковник Милковски истиче да су послови и задаци прописани јединственим делом војне литературе, те да су у земљи и иностранству оспособљена 154 припадника Војске за рад у систему, а у оперативну употребу уведен је и информациони систем.

– У наредном периоду очекујемо максимално коришћење капацитета система, првенствено у прикупљању искустава и дефинисању научених лекција из националних и мултинационалних вежби, али и из мултинационалних операција, у којима учествују снаге Војске Србије. Кључне активности које нас очекују у наредном периоду односе се на наставак оспособљавања припадника за рад у систему и дефинисање послова и задатака из процеса научених лекција у управљању и руковођењу целокупним системом одбране Србије – закључује пуковник Вангел Милковски, начелник Одељења за доктрину и правила Управе за обуку и доктрину Генералштаба Војске Србије. ■

Биљана МИЉИЋ

ВОЈНИ ПОЛИЦАЈЦИ НА ОБЕЗБЕЂЕЊУ ГРАНИЦЕ

ЕФИКАСНА ПОМОЋ ПОЛИЦИЈИ

Старешине и војници 3. и 5. батаљона војне полиције Копнене војске од 12. марта пружају помоћ граничној полицији МУП-а Србије у обезбеђењу неколико стотина километара границе према Бугарској и Македонији, у рејонима Мокрања, Кадибогаза, Градине, Рибарца, Славујевца и Миратовца

Припадници наше војне полиције из састава Копнене војске ангажовани су ових дана на пружању помоћи Министарству унутрашњих послова у обезбеђењу дела државне границе према Бугарској и Македонији. То је први пут да се војници укључују у обезбеђење граница Србије још од фебруара 2007. године, када су послови обезбеђења државне међе прешли у надлежност граничне полиције МУП-а. Разлог поновног ангажовања припадника војне полиције на српској граници јесте вишемесечна мигрантска криза, а Србија само следи модел других земаља у окружењу, чији се војници већ налазе на њиховим границама.

Старешине и војници трећег и петог батаљона војне полиције од 12. марта пружају помоћ граничној полицији МУП-а Србије у обезбеђењу неколико стотина километара границе у рејонима Мокрања, Кадибогаза, Градине, Рибарца, Славујевца и Миратовца. Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић обишао је недавно, у пратњи команданта Копнене војске генерал-потпуковника Милосава Симовића и начелника Управе граничне полиције генерала Миленка Божовића, припаднике 3. батаљона војне полиције и том приликом нагласио да се задаци на терену успешно извршавају и да је координација рада припадника Војске Србије и МУП-а на високом нивоу.

Моторизоване и пешачке патроле

Одлука да се припадници Војске Србије ангажују на задацима осматрања државне границе, патролирања и спречавања илегалних миграната да пређу у Србију заснована је на одобрењу председника Републике Србије крајем фебруара да се у случају потребе Војска стави у пуну приправност, како би могла да заштити грађане, државу и имовину од свих безбедносних изазова ван земље. Влада је почетком марта одлучила да Војска помогне полицији у заштити граница. Истакнуто је и да

једино место за легалан улазак миграната на њиховом путу до неке од земаља Европске уније представља гранични прелаз Прешево, док ће сви остали прелази бити нелегални, па ће они који у Србију уђу на другом месту бити враћани преко границе.

Већ први дани тријаже миграната, коју на грчко-македонској граници обављају полиције Аустрије, Словеније, Хрватске, Србије и Македоније, јасно су указали да ће ти невољници и даље покушавати да изнађу могућности за нелегални прелазак државних међа. Зато Србија није чекала да, евентуално, буде пробијена грчко-македонска граница, или да дође до неконтролисаног прилива избеглица из Бугарске, већ је, правовремено, донела одлуку о појачаној заштити дела државне границе према Бугарској и Македонији. План евентуалног ангажовања припадника Војске Србије био је спреман, у сарадњи с Граничном полицијом МУП-а анализирани су критичне тачке и одређена је динамика ангажовања припадника војне полиције. Практична помоћ органима МУП-а на заштити и обезбеђењу државне границе започела је 12. марта и то тако што су се припадници 3. и 5. батаљона Војне полиције Копнене војске, којима командују потпуковници Светомир Џолић и Милан Јојић, укључили у обезбеђење граница према Бугарској и Македонији и спречавање илегалних прелазака.

Командант Копнене војске генерал-потпуковник Милосав Симовић и заступник начелника одељења војне полиције у Команди Копнене војске мајор Стеван Вучић обишли су све локације где су ангажовани наши војни полицајци, почев од Мокрања и Кадибо-

газа, Градине и Рибарца, на граници према Бугарској, па до Миратовца и Славујевца, на граници према Македонији.

– Припаднике војне полиције Копнене војске одликују стручност, посвећеност послу и јединство колектива. Посебно је важно што су састави војне полиције остварили одличну сарадњу с граничном полицијом МУП-а Србије – истакао је генерал Симовић по обиласку јединица.

Од заменика команданта 3. батаљона војне полиције мајора Драгана Стевановића сазнали смо да припадници те јединице задатке обављају уз ангажовање моторизованих и пешачких патрола, на неколико путних праваца, при чему је „покривена“ територија од граничног прелаза „Градина“ према Бугарској, до административне линије према Космету, на граници с Македонијом.

Вешти нишки војни полицајци

Јединицом војне полиције за пружање помоћи органима МУП-а у заштити и обезбеђењу дела државне границе према Бугарској, у рејону граничног прелаза „Градина“, командује капетан Владимир Цветковић. Према његовим речима, део државне границе у дужини од 30 километара, почев од граничног прелаза Градина па до села Врапче или некадашње карауле „Петачинци“, обезбеђују полицајци из Ниша. Задаци се извршавају у складу с „Правилником о овлашћеним службеним лицима, начину примене овлашћења о обављању задатака и послова војне полици-

МИГРАНТСКА КРИЗА

Од почетка 2016. године кроз Србију је прошло сто хиљада миграната, док је у 2015. наша земља била успутна станица за 600.000 људи, који су своје уточиште потражили у развијеним земљама Европе. Тренутно у Србији борави око хиљаду избеглица смештених у прихватним центрима. Велики број избеглица прошао је кроз Центар за прихват у Прешеву и касније смештен у остале центре, где им је пружена свака врста помоћи. Припадници Војске Србије знатно су допринели припреми и успостављању транзитних центара, у којима је војни санитет мигрантима непрекидно пружао медицинску помоћ и примарну здравствену заштиту, те предузимао редовне хигијенско-епидемиолошке мере, контролу и надзор.

је” и „Закону о заштити државне границе”. Пре упућивања на задатак, с припадницима војне полиције изведена је и дообука, током које је велика пажња поклоњена управо садржајима из области заштите и обезбеђење државне границе.

Они који памте некадашње обезбеђење државне границе сада би се изненадили, пошто не постоји карактеристичан гранични појас. Припадници војне полиције границу зато обезбеђују комбинацијом моторизованих и пешачких патрола по различитим правцима, изабраним на основу координације с граничном полицијом МУП-а, и на основу процене ситуације на терену. Занимљиво је да се у војној патроли увек налази и један припадник мобилне јединице Управе граничне полиције, што омогућава да се претрес, легитимисање и привођење илегалних миграната, који државну границу прелазе ван званичних граничних прелаза, обавља по закону.

Највише покушаја илегалних прелазака има на правцу који се простире десет километара јужније од граничног прелаза „Градина”. На том простору припадници војне полиције успели су да зауставе већи број илегалних миграната. Највећи број њих у Србију покушавају да уђу из Бугарске, а долазе из Авганистана. Претежно су мушкарци до 25 година.

– Углавном се све заврши тако што се, на упозорење и наређење на енглеском језику, мигранти зауставе, тако да су ретки примери употребе физичке силе и других овлашћења војне полиције. Акције се најчешће реализују ноћу, мада се недавно појавила већа група миграната која је покушала да границу пређе у подне – каже капетан Владимир Цветковић.

Сваки припадник војне полиције ангажован је просечно дванаест сати дневно, а током извршавања задатака возилима пређу стотинак километра. Показало се да су нишки војни полицајци добро обучени и психофизички спремни да изврше и најсложеније задатке попут уочавања, блокирања, привођења и предаје илегалних миграната МУП-у, што изводе професионално и стручно. Старији водници прве класе Заре Николић и Дарко Станковић наглашавају да ноћу, и у условима смањене видљивости, користе ручни термовизијски двоглед, који омогућава несметано осматрање, уочавање и откривање миграната и у неповољним ситуацијама. Тим уређајем могуће је разликовати возило од човека на пет километара удаљености, а на три километра могуће је разазнати да ли је реч о мушкарцу, жени или детету. Николић и Станковић се слажу у оцени да мигранти нису агресивни при покушајима илегалног преласка границе, а посебно истичу да им велику помоћ у обезбеђењу границе пружају мештани села у околини Димитровграда.

Ангажовањем војних полицајаца на пословима обезбеђења границе и спречавања илегалних прелазака задовољни су и челни људи граничне полиције МУП-а Србије. Недавно је начелник Управе граничне полиције генерал Миленко Божовић позитивно оценио ангажовање припадника Војске Србије на помоћи припадницима МУП-а и истакао да први извештаји с терена сведоче да је сарадња изузетно добра и на високом нивоу. На сличан начин и начелник Регионалног центра граничне полиције према Републици Бугарској Ненад Вучић потврђује да припадници Војске и полиције на пословима обезбеђења државне границе раде заједно и да је изузетно задовољан сарадњом. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

КРИЈУМЧАРЕЊЕ ЉУДИ

Мигранти границу најчешће прелазе пешице, а онда, на магистралном правцу Софија–Ниш, покушавају да дођу до „везе” и превоза којим ће се пребацили унутар територије Србије. Припадници 3. батаљона војне полиције, који су недавно открили комби с 25 људи, „насланих као сардине”, такве покушаје ефикасно спречавају у сарадњи са припадницима МУП-а Републике Србије.

Подаци потврђују да је, после затварања балканске руте, повећано илегално кријумчарење људи из Македоније и Бугарске. Кријумчари се приводе скоро свакодневно. Ове године за кријумчарење људи поднето је 57 пријава, док је у 2015. забележено 759 пријава против 1.127 особа.

ТАКМИЧЕЊЕ ИЗВИЃАЧКИХ ЈЕДИНИЦА КОПНЕНЕ ВОЈСКЕ

ИЗАЗОВ ЗА ЦРВЕН

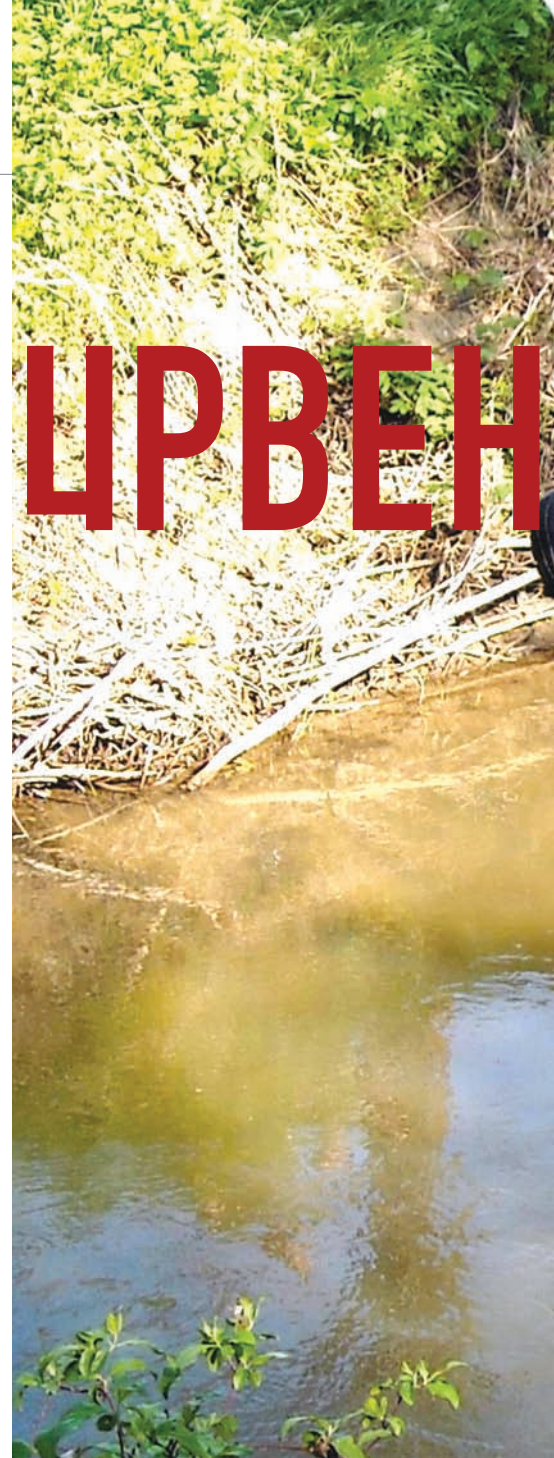
Две стотине такмичара, распоређено у четири екипе, показало је током дводневног такмичења знање, снагу, издржљивост, спретност, вештину, кондицију и снажљивост при решавању такмичарских задатака и потврдило опредељење да напорно и свестрано такмичење извиђача Копнене војске буде прво војничко, а тек онда и спортско надметање

Прво такмичење извиђачких јединица Копнене војске одржано је, од 11. до 13. априла, на стрелишту Међа код Лесковца, нишком пливачком базену „Чаир“ и на теренима око Јужне Мораве и пределима Малог Јастрепца. На такмичењу су учествовале екипе Прве, Друге, Треће и Четврте бригаде, формиране из састава извиђачких чета. Прелазни пехар најбољој екипи у свеукупном пласману припао је извиђачкој јединици Треће бригаде Копнене војске, друго место освојила је екипа Друге бригаде, док су се на трећем и четвртм месту нашле екипе Четврте и Прве бригаде. Двеста такмичара, распоређено у четири екипе, показало је током дводневног такмичења знање, снагу, издржљивост, спретност, вештину, кондицију и снажљивост при решавању такмичарских задатака и потврдило опредељење да напорно и свестрано такмичење извиђача Копнене војске буде прво војничко, а тек онда и спортско надметање. Восталом, основни разлози организације такмичења извиђача били су да се на њему провери и потврди оспособљеност извиђача Копнене војске и дефинишу циљеви за обуку и унапређење оперативних способности извиђачких састава.

Борба за секунде

Начелник одељења за обуку команде Копнене војске и председник организационог одбора на првом такмичењу извиђачких јединица Копнене војске пуковник Дејан Петковић не скрива задовољство због успешно реализованог такмичења.

– Успели смо да пробудимо вољу и жељу свих учесника такмичења, скочио је адреналин и сви су уложили максимум напора да постигну што боље резултате и освоје победнички пехар, што је посебно важно код јединица које извршавају специјалне задатке у борбеним дејствима. Нема сумње да ће нам прове-

дено такмичење бити од користи за будуће планирање обуке извиђачких јединица, пошто је на њему била заступљена већина сегмената специфичне

СТРУЧНОСТ И ПОЖРТВОВАЊЕ

Затварању Првог такмичења извиђачких јединица Копнене војске присуствовали су командант Копнене војске генерал-потпуковник Милосав Симовић, начелник Управе за обавештајно-извиђачке послове Генералштаба Војске Србије бригадни генерал Илија Тодоров, команданти бригада Копнене војске и командант Трећег центра за обуку пуковник Слађан Цветковић. Командант Копнене војске генерал-потпуковник Милосав Симовић честитао је извиђачима на пожртвовању, храбрости и борбености.

– Наш заједнички циљ био је да сагледамо степен психофизичке оспособљености припадника извиђачких јединица и на основу тога дефинишемо задатке за побољшање нивоа оперативних способности. Драго ми је да сте на такмичењу показали стручност, пожртвовање и осећај припадности вашим извиђачким четам, бригадама Ков, Војсци Србије и држави Србији – рекао је генерал Симовић.

Е БЕРЕТКЕ

обуке извиђача, осим обуке у верању и зимске обуке у скијању. Управо смо на такмичењу дошли и до одређених закључака у вези са унапређењем појединих садржаја обуке – каже Петковић.

Најбољи извиђачи Копнене војске такмичили су се у дисциплинама пливање, гађање ножем и бомбом, гађање из аутоматске пушке и пиштоља, склекови на тлу, дизање трупа са тла, борилачке вештине, израда ложишта и замки и оријентиринг, у оквиру кога су такмичари одмерили снаге у оријентацији на карти, савлађивању контаминираног земљишта, извлачењу рањеника и возила, савлађивању жичане препреке пузањем, савлађивању препреке конопцем (висећим или курирским мостићем) и десантним чамцем и претресу терена. Пропозиције такмичења биле су једноставне и

сводиле су се на километре које треба савладати земљаним путевима, ораницама, брдским стазама, уз помоћ бусоле и топографске карте, као и решавање различитих задатака за што краће време. Пласман је одређиван на основу укупно оствареног времена на стази и резултата у различитим дисциплинама, који су, такође, претварани у време. Већ прве дисциплине показале су да су се извиђачи добро припремили за несвакидашње, комплексно и тешко такмичење, да су били спремни за напоре, тако да није било те тачке, даљине или дисциплине која је могла да их изненади. То што су сви учесници такмичења из извиђачких јединица није умањило њихову жељу за победом, јер такви су извиђачи, увек желе да буду први и најбољи. У такмичарским околностима ривалитет избија

у први план и дојучерашњи најбољи другови размишљали су само о томе како да буду бржи, спретнији и издржљивији од противника.

Поједине дисциплине попут дизања трупа са тла и склекова на тлу прошло је свих двеста такмичара, док се у неким дисциплинама такмичило по пет старешина или војника из сваке екипе. Разводник Никола Јовић из Прве бригаде КоВ тријумфовао је у пливању које је реализовано на базену „Чаир“ у Нишу, а млађи водник Дејан Ашанин из Друге бригаде је показао највише на гађању ножем у мету. Бацање бомбе у мету захтевало је велику вештину и спретност од такмичара како би погодили бомбом кружну мету са пет концентричних кругова, да би на крају највећу брзину и прецизност приказао разводник Никола

Недељковић из Четврте бригаде КоВ. Резултати гађања из аутоматске пушке и пиштоља потврдили су ватрену обученост припадника извиђачких јединица и наговестили да ће се жестока борба за укупан пласман на Првом такмичењу извиђачких јединица Копнене војске водити до самог краја. Најбоље резултате на гађањима из аутоматске пушке и пиштоља постигли су млађи водници Никола Терзић и Зоран Милошевић из Друге бригаде Копнене војске.

Спортски дух

Свака дисциплина на првом такмичењу извиђачких јединица Копнене војске имала је велики значај у борби за пласман, али је, ипак, одлучујући био оријентиринг, у коме су се такмичила по три извиђачка одељења из све четири бригаде, тако да је у тој дисциплини учествовало 12 екипа. Стаза оријентиринга била је дуга 21 километар у дневном делу и шест километра ноћу, а на стази су брзо и тачно пронађене контролне тачке на терену и бројни успутни изазови, што је оријентиринг учинило изузетно захтевном и атрактивном дисципли-

ном. Прва радна тачка у оријентирингу била је савлађивање водене препреке на Јужној Морави конопцем, а потом су следиле претрага терена, гурање „неисправног“ пинцгауера, савлађивање водене препреке чамцем, савлађивање контаминираног земљишта, израда ложишта и замки и савлађивање жичане препреке пузањем. У једном тренутку такмичари су преносили једног члана екипе на носилима, а тај задатак подсећао је на могућу борбену ситуацију у којој извиђачи треба да помогну рањеном

другу. У неким деловима оријентиринга такмичари су виђани у таквим ситуацијама да би им позавидели и јунаци акционих филмова. После десетине претрчаних километара униформе и беретке постану тешке од зноја, ноге су пуне жуљева од војничких чизама, али стајања није било, све се радило у трку. Чланови екипе бодрили су једни друге, јер успех тима зависио је од сваког појединца, пошто је екипа морала ући у циљ истовремено. Прво место у оријентирингу, после велике борбе, припало је

ПРЕЛАЗНИ ПЕХАР ЗА ТРЕЋУ БРИГАДУ

Прелазни пехар најбољој екипи у свеукупном пласману припао је извиђачкој јединици из састава 30. командног батаљона Треће бригаде Копнене војске, којим командује потпуковник Жељко Лукић. Екипу је на терену предводио командир извиђачке чете капетан Лазар Калат, који је знатно допринео да његови извиђачи победе на такмичењу.

– Оправдали смо очекивања. Сви су дали свој максимум и били изузетно мотивисани и жељни доказивања у јакој конкуренцији. Тешко је било ког појединца издвојити, јер смо деловали као тим, али, ипак, истичем старијег водника прве класе Мишела Јанкова, који је са својим одељењем постигао најбоље време на оријентирингу, најзахтевнијем елементу такмичења. Показало се да оваква такмичења треба да постоје и због обуке, али и због дружења извиђача и размене искустава – наглашава капетан Калат.

ПРАВИ ИЗВИЂАЧ

Најбољи резултати на Првом такмичењу извиђачких јединица Копнене војске постигнути су у оријентирингу, мада је готово свака дисциплина имала своје јунаке. Било је и изненађења, пошто су неки такмичари заблистали неочекивано. Ретко ко је, на пример, очекивао да ће десетари Драгана Николић, Мирјана Баловић, Марија Стевановић и Драгана Војиновић постићи резултате равне резултатима најбољих колега. Тако је десетар Драгана Николић направила 57 склекова на тлу за два минута и чак 97 дизања трупа са тла за два минута. Она је учествовала у оријентирингу и била члан победничког одељења, а после такмичења је скромно изјавила: „Срећна сам што сам допринела победи моје екипе“. Драгана се у грађанству бавила кошарком и атлетиком, завршила је лидерски курс и по свему што смо могли да видимо, она је извиђач у правом смислу те речи.

првом одељењу извиђачке чете Треће бригаде Копнене војске.

На такмичењу извиђачких јединица Копнене војске виђена је велика конкуренција и борба за престиж. Извиђачи су се борили и такмичили у двадесетокилометарском маршу, савлађивали препреке, гађали ножем, бомбом, из пушке и показали издржљивост, смелост, храброст, пожртвовање и високу психофизичку кондицију. Дводневно надметање у способности и спретно-

сти извиђача Копнене војске да се изборе са секундама, минутима и круговима имало је и квалитет више, јер су чланови екипа и вође тимова показали спортски дух, узајамно поверење и помагање током такмичења и тако учврстили пријатељства и међусобно поштовање. Закључак је да свим такмичарима припадају похвале за уложени труд, залагање, борбу и зној, а велико признање заслужују и организатори и судије који су обезбедили да се такми-

чење извиђача реализује у реалним и војничким условима.

Прво место у свеукупном пласману, ипак, било је резервисано само за једну екипу. Прелиминарни резултати, пре задње дисциплине, говорили су да ће прва бити екипа Четврте бригаде, али у фото-финишу, та екипа је после ноћне трке у оријентирингу заузела тек треће место, а тријумфовала је екипа извиђачке чете Треће бригаде КоВ. Чињеница је да су све такмичарске екипе имале добре резултате и да су разлике биле врло мале, незнатне, што доказује да је ниво обучености извиђача Копнене војске приближно подједнак. Поштено је рећи да су победници сви такмичари, јер нико, ни у најтежим ситуацијама, није одустао. Добро је што ће такмичење извиђачких јединица Копнене војске постати традиционално. Овог пута добар домаћин такмичења била је Трећа бригада КоВ, а идеја је да се сваке године промени место одржавања такмичења извиђачких јединица Копнене војске. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

ТРАГОМ ПРИЧЕ О ХЕРОЈИМА
НАШЕГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА

ПОСЛЕДЊА КАФАНСКА ПРОЗИВКА

Један сат после поноћи 6. априла 1941, зазвонио је телефон у једном београдском локалу. Глас са друге стране тражио је капетана Милоша Жуњића, команданта 102. ловачке ескадриле. Пилоти Шестог ловачког пука авијације Краљевине Југославије кренули су у одбрану Београда у зору, из кафане „Зора“.

На углу Македонске и Дечанске улице, у строгом центру Београда, налази се кафана „Зора“. Геометријски прецизно центрирана између два друга дома – Дома Војске и Дома омладине – кафана споља не одише никаквом изузетношћу, скоро, па неприметно чучи на једној од најгушћих београдских деоница. Заклоњен великим Тргом републике и ушушкан подно чувеног *Сџаакленца*, времешни угостиољски објекат већ 75 година успешно крије херојску тајну челичних крила југословенске армије.

На самом улазу у кафану, налази се урамљена црно-бела фотографија. Усликана 1941. године у Мостару, овековечила је стајанку 102. ескадриле 51. ваздухопловне групе 6. ловачког пука авијације Краљевине Југославије. Десет пилота и техничар немирно позирају испред својих ловаца, немачких *месершмитова БФ 109Е*. Фотографисање их не занима, изгледају одсутно и узнемирено. У својим главама, они су на небу.

Излог историје

Петог априла 1941. године, 102. ескадрила прелетела је у својих десет авиона са аеродрома у Мостару на земунски аеродром. Ваљало је обавити редован ремонт мотора

авиона, обавезан на сваких сто часова лета, а једино је аеродром у Земуну био опремљен за ваљану поправку немачких мотора *Дајмлер Бенц 601*. Након слетања, ескадрила је придружена 51. ваздухопловној групи и тиме се прикључила 161. и 162. ловачком пуку. Немир се осећао већ у ваздуху. Планирани ремонт мотора, који су одвећ прешли границу од 100 часова лета, никад није одрађен. Патрола пријављује – небо је и даље мирно.

Са десне стране шанка од трешњиног дрвета, ето их. Црно-бели портрети некад славних пилота. Потпоручник Бошковић, капетан Милосављевић, поручник Скенцић, потпоручник Пајић и потпоручник Крстић, погледом испрате сваког новог госта. Петорица момака у кожним шињелима, са пилотским капама и наочарима, какве се данас користе

СТЕЦИШТЕ ХЕРОЈА, КОЦКАРА И БЛУДНИКА

Записи о отварању кафане „Зора“ нису сачувани, као ни подаци о њеним оснивачима. Претпоставља се да је старија од 80 година, можда чак и читав један век. Преживела је „Зора“ и Други светски рат и агресију НАТО-а, али није – капитализам. Катанац је стављен на њена врата почетком новог миленијума, 2002. године. Место састанка бранитеља југословенског ваздушног простора убрзо је претворено у коцкарницу.

Ипак, зора је опет сванула „Зори“. Угоститељска фирма „Мадера“ отворила је објекат почетком последњег месеца 2010. године. Уместо репродукција дела Паје Јовановића, леви зид угоститељског објекта сада красе фотографије старог Београда. Ипак, највећа промена задесила је простор иза шанка. Сада ту, коначно и заслужено, поносно стоје пилоти 102. ескадриле 6. ловачког пука. Једина њихова сачувана фотографија увећана је и урањена, стављена у средиште простора. Свако ко уђе, мора да застане и запита се – ко су ови момци?

Истина, ни нови власници нису знали какву причу крије „Зора“ кад су решили да је реновирају. На време сазнавши, портретима и фотографијама одлучили су да одају почаст онима којима смо и дан-данас дужни за мирно београдско небо.

Сваке године, у ноћи између 5. и 6. априла, кафана „Зора“ ради целу ноћ. Породице хероја, многобројни војници, цивилни и војни пилоти окупе се у част и славу херојским плавцима. Тачно 60 минута након што сат откуца поноћ, звоњава телефона проломи се од доњег ресторана до улазних врата на горњем нивоу. Тако се чува сећање на судбински позив који је капетан Милош Жуњић примио те кобне априлске ноћи.

при рођењу, патролирају кроз стаклени излог. Некад су они седели овде. Истина, уместо данашњих кожних фотеља седели су на обичним дрвеним столицама и савим сигурно нису пили пиво од боровнице, али њихово присуство и данас је непорециво. На зиду наспрам портрета постављено је широко огледало – пилоти су свуда!

За мном! Пали и полећи по патролама!

Тог 5. априла, њима је речено да имају тек толико времена да се поздраве са најближима, а затим окупе на једном месту. Команда је морала знати тачну адресу на којој се налазе, морали су се држати заједно и бити близу телефона. Позив је био изванредан. Већини пилота био је то последњи пут да виде своје породице. Последњи пут на последњој прозивци, пилоти 102. ескадриле окупили су се у кафани „Зора“.

Са пићем се није претеривало. Знали су да их сваког тренутка могу позвати на дужности. Тада велика звезда, сада легенда, Дивна Костић увесељавала је окупљене војнике својом песмом. Пристала је да им пева целу ноћ, и то на вересију! Није крила своје симпатије према једном од пило-

НЕБЕСКА ПАТРОЛА

Капетан Михајло Николић и потпоручник Миодраг Бошковић први су полетели са земунског аеродрома, кренувши у патролу по југословенској граници. Авион капетана Николића оборен је тог априлског јутра, али је успео да се спасе. Он се сећа тога:

„Нигде нисам видео Бошковића (више га никада нисам видео). Почео сам да тражим место где бих могао да слетим и приметио сам једну чистину са неколико стога сена између села Сакуле и Баранда. Слетео сам на стомак. Отворио сам кабину и приметио да ми је летачки комбинезон крвав. Био сам рањен у леву ногу.”

Авион капетана Бошковића пронађен је тек 1955. године у Дунаву код села Ковиљ. Остаци његовог *месершмитта* чувају се у Музеју ваздухопловства на Сурчину.

та. Кренувши од лаганих песама, попут „Кад би ове руже мале”, атмосфера је након поноћи испунила цели простор. Уз пуцање у ваздух, кроз кафану се проламало – „Ој, Хитлеру, милу ли ти нану, оставићеш кости на Балкану!”. Она, али и особље кафане, чинили су све да ваздухопловцима обезбеде нешто мира и разбистриге пред велику битку. Битку која их је чекала одмах иза ћошка.

Један сат по поноћи, 6. априла, зазвонио је телефон у „Зори”. Оштри глас са друге стране тражио је командира 102. ескадриле команданта 1. класе Милоша Жуњића. Након последње прозивке и провере, пилоти су се право из кафане упутили на аеродром у Земуну, где су их чекали већ загрејани *месершмити*. Ескадрила предвођена командиром Жуњићем винула се у ваздушну борбу са својих седам од десет ловаца (мотор авиона потпоручника Ковача био је у квару, а капетан Николић и потпоручник Бошковић су патролирали). У ваздушној борби, пилоти југословенске авијације успели су да оборе чак 47 немачких авиона.

Командир „Казанова”

До самог излога стоје две фотографије истог човека. На једној је у пилотској, а на другој у свечаној униформи. Шеретски се смеје на обе и поздравља сваког ко крочи у његово последње уточиште – капетан Жуњић. Предводник херојске ескадриле, најгласније име свога пука, остао је упамћен и под надимком Казанова.

Привлачан женама, омиљен међу саборцима, Жуњић није дочекао вече после кафане. Успешно оборивши „необориви” немачки *хајнкел 111*, и сам је претрпео велико

оштећење на свом ловцу. У секундима прибраности, капетан је успео да се катапултира и напусти летелицу прожету димом и ватром. Пилоти *Луфтвафеа*, ратног ваздухопловства немачког Вермахта, не поштујући неписано правило ратовања о неповредивости пилота који се падобраном спушта на земљу, убили су га из митраљеза док се беспомоћно спуштао према тлу. Херој Жуњић, оличење пилотске храбрости, погинуо је на небу. Није дочекао да чује о успесима своје ескадриле.

Ове године, баш 5. априла, у кафану је уштетала старија госпођа. Несигурна да ли је на правом месту, упитала је конобара да ли је чуо за капетана Жуњића. „Ја сам Жуњићка”, рекла је, „његова унука”. Одвели су је пред његове портрете. „Ово је Ваш деда, херој наше армије и глава ове кафане”, рекао јој је млади конобар, од скора ту, још не сасвим свестан значаја објекта у ком ради. А онда је заплакала, ту, пред својим претком. Умро је са свега 33 године. ■

Ана ЖУГИЋ

ПЕСМА НАС ЈЕ ОДРЖАЛА

Пише
Душан Глишић

Велики народи, ваља, имају велике пословице и изреке, какве им и приличе, а малим народима, какав је српски, вероватно припадају мале, никакве и неразумљиве пословице, изреке којих се други клоне. Које другима нису потребне. Ко још у свету, осим Срба, тврди, рецимо, да га је песма одржала? Песма, а не напоран и пожртвован рад. Такву пословицу, засигурно, немају ни Роми, а познато је шта песма значи том чергарском народу.

Има народних изрека које, додуше, још немају ранг пословица, али свеједно, на свој начин, ипак, одражавају дух народа из чијег су карактера изнедрене. Неке од њих тешко да могу имати разумно, а још мање добронамерно, објашњење, али ту су, постоје и не треба их пренебрегавати. Како, на пример, схватити и објаснити изреку „пијан ко мајка“? Или, „спава ко заклан“? Или, „добар и луд су браћа рођена“? Она новија, изрека из комунистичког доба, по којој „не могу они мене толико мало платити колико ја мало могу да радим“, још и може да се схвати, мада не и да прихвати, али има неких које баш немају здраворазумско објашњење. Чија је то мајка, наиме, параметар за пијанство, а не за бескрајну и безусловну љубав? И ко то сматра да се боље спава „ко заклан“, него као беба, здравим и мирним сном? За кога су луд и добар близанци?

Велики народи, ваља, имају велике и пословице и изреке, какве им и приличе, а малим народима, какав је српски, вероватно припадају мале, никакве и неразумљиве пословице, изреке којих се други клоне. Које другима нису потребне. Ко још у свету, осим Срба, тврди, рецимо, да га је песма одржала? Песма, а не напоран и пожртвован рад. Такву пословицу, засигурно, немају ни Роми, а познато је шта песма значи том чергарском народу. Ваља зато што дубоко верујемо у ту давновековну изреку, упорно се задржавамо у кафанама, којих, иначе, у Србији никад нема довољно, чак и онда кад нам беспарица закуца на врата. Јер у кафани се пева, тамо се, уз „једну ко ниједну“, забораве сви проблеми и невоље које нам живот у Србији чине непоновљивим. И што је већа незапосленост, што је мање новца у кућном буџету, кафане сву све пуније. За кафану мора да се има, за кафану и „песму која нас је одржала“. Види се то ових пролећних, сунчаних, дана на сваком кораку, не само у Београду, већ и у сваком другом граду у Србији. Што јужније, то... Нема народ посла.

Аналитичари друштвених збивања одавно указују на чињеницу да образовани људи, посебно млађи, последњих година убрзано напуштају Србију. У потрази за сигурним по-

слом и редовним примањима одлазе у развијене европске и не само европске земље. Према подацима Светског економског форума, Србија је, по способности (али и одлучности) да задржи своје најобразованије младе људе, међу последњим земљама у свету – на 141. месту. Само прошле године из Србије је отишло више од 500 лекара, а број машинских, електро или ИТ инжењера, који су од 2012. године напустили отаџбину, мери се хиљадама. Они, наиме, не мисле да ће их одржати песма, већ професија за коју су се школовали и која је, судећи бар према потражњи развијених земаља за њима, веома тражена. О старосној структури оних који остају не треба трошити речи. Чињеницу да нам је отаџбина све старија, нико не доводи у питање.

Наравно, не могу баш сви да се баве музиком и песмом. Неки су већ остарили, неки немају одговарајући глас, а неки нису талентовани за свирку, па који год инструмент да изабери, забрљају. Неће народ да их слуша чак ни у кафани, па су „за појас заденули“ и одлучили да се баве неким другим послом. Нажалост, то све чешће значи и у некој другој земљи. Одлазе лекари, инжењери, медицинске сестре, електричари, грађевинци, агрономи, дефектолози, психолози... Одлазе и спортисти. Па ко нам, онда, остаје? Које су то професије потребне Србији и српском народу, за шта је заинтересована ова земља, шта пропагира и рекламира, шта цени и о чему (се) највише прича?

Ако одговор на то питање потражимо у медијима, међу онима који су нам свакодневно пред очима свакако су најбројнији политичари, естрадни уметници и спортисти. Ако политичаре оставимо по страни, јер живе од пореза и страначких чланарина, остају нам спортисти и естрадне звезде. Кад је реч о спортистима, ни њима не цветају руже, сем ако нису у иностранству. Остају нам, дакле, естрадне звезде, певачице и певачи и њихови клонови, познатији под именом које говори све, а не значи ништа. Старлете су и певачице и глумице и забављачице... И све их је више јер Србија гаји оно што јој треба. Песма нас је, наиме, одржала. ■

Финска компанија „SAKO“ (данас део италијанске групације „Beretta Holding Group“), чувени произвођач војних, ловачких и спортских пушака и муниције високе прецизности, представила је 1989. године снајперску пушку репетирку Sako TRG-21 калибра 7,62×51 mm (.308 Winchester Magnum). Неколико година касније, приказан је модел Sako TRG-41 у два јача калибра – .338 Lapua Magnum (8,58×70 mm) и .300 Winchester Magnum (7,62×67 mm).

Због поузданости и изузетне прецизности, пушке из серије TRG 21/41 врло брзо стичу велику популарност и њима се опремају многе специјалне јединице широм света. Ти модели су се као војно и ловачко оружје производили све до 1999. године, када је представљена нова, модификована серија снајперских пушака под називом Sako TRG-22 и Sako TRG-42. Оне имају редизајнирани фиксни кундак, нови преклопни кундак, побољшан механизам за окидање и још нека ситнија побољшања.

Одлике

Снајперске пушке Sako TRG-22 и Sako TRG-42 су репетирке са обртночепним затварачем. Намењене су за уништавање важнијих појединачних откривених (непокретних, покретних, тренутних) и маскираних живих непријатељевих циљева на већим даљинама. Најбоље резултате TRG-22 постиже на даљинама до 800 m, а TRG-42 и до 1.200 m (зависно од врсте муниције и услова гађања). Најефектнија брзина паљбе је 10 метака у минути. Одликују се изузетном прецизношћу, па су погодне за употребу у противтерористичким акцијама и другим специјалним дејствима.

Разлика између модела TRG-22 и TRG-42 јесте у калибру, дужини цеви, тежини и незнатно у димензијама, док су у механичким решењима потпуно идентичне. Иду у ред најквалитетнијих снајперских пушака на данашњем тржишту. Прецизност им је на врхунском нивоу. Завршна обрада је беспрекорна, а метални делови (укључујући и оне најситније) потпуно су заштићени фосфатизацијом.

Од пре неколико година снајперисти Специјалне бригаде наоружани су савременим моделима Sako TRG-22 калибра 7,62×51 mm и Sako TRG-42 у јачем калибру .338 Lapua Magnum (8,6×70 mm). Пушке су опремљене квалитетним оптичким нишанима 3-12×50 PMII/LP и 4-16×50 PMII/LP „Schmidt & Bender“ са кончаницом P3L Mil-Dot. У плану је набавка ноћних пасивних нишана, балистичких рачунара и друге пратеће опреме.

Главни делови пушке су: цев, сандук, кундак, ножице, затварач, механизам за окидање, оквир и прибор.

Тешка цев одличног квалитета израђена је од хром-молибден челика методом хладног ковања. Постављена је на сандук и слободна је читавом дужином. Унутрашњост цеви је хромирана, има четири поља и четири жлеба са кораком увијања у десно (1:280 mm код цеви 7,62×51 и 1:305 mm код цеви 8,6×70). Дужина цеви TRG-22 је 660 mm а TRG-42 690 милиметара. Произвођач испоручује пушку без механичких нишана, али се по жељи купца могу поставити. На устима цеви је навој са заштитником уста цеви. Може се монтирати асиметрична гасна кочница која је и скривач пламена или пригушивач пуцња финског произвођача „Ase Utra“.

Сандук обједињава све делове пушке. Направљен је од јаке алуминијумске легуре и спољашњег омотача од ливене полимерне пластике. Добро је испрофилсан, без иједне оштре ивице. Произвођач „SAKO“ нуди сандук у црној, зеленој, браон, боји песка, а од недавно и у неколико дигитално камуфлажних дезена. На предњем делу сандука постављен је „систем интегрисаних тактичких шина“ тзв. ITRS (eng. Integrated Tacti-

ФАМИЛИЈА ФИНСКИХ ПУШАКА SAKO TRG

СНАЈП

cal Rail System). То су Пикатини шине (MIL-STD 1913) на све четири стране, које ниједним делом не додирују цев. На горњем делу сандука је Пикатини шина за монтирање оптичког нишана. Пиштољски рукохват је анатомски обликован и пружа удобан хват. Алке за качење ремника налазе се на предњем и задњем делу сандука.

Кундак пушке, зависно од захтева купца, може бити фиксни или бочно преклапајући. Фиксни кундак израђен је од полимера и наставља се иза пиштољског рукохвата. Бочно преклапајући кундак скелетоидног типа монтиран је на задњем делу сандука. Преклапа се у леву страну, што је угодно због транспорта и ношења, јер смањује дужину оружја. Кундак је потпуно прилагођен за десноруке и леворуке стрелце различите телесне конституције. Подесив је по дужини и висини, а ослонац за образ по висини и ширини. На поткову је гумени

ЕР СА БАЛТИКА

амортизер. У прибору се налазе уметци различитих ширина, које корисник може поставити на задњи део кундака и тако га прилагодити по дужини и углу. Кундак има помоћно постоље, које снајперисти зову „трећа нога“. Служи за бољу стабилност оружја и има могућност финог и грубог подешавања.

Ножице су двоножно постоље монтирано на предњи део сандука и користе се као наслон за стабилност приликом гађања. Подесиве су по висини, склапајуће су и могу се скинути са пушке. На доњем крају имају шапе за боље приањање на подлогу.

Ручица затварача је на десној страни, добро је позиционирана и има повећану куглу на крају ради лакше манипулације и препуњавања. Пушка се брави ротирањем затварача са три испуста, који су постављени под углом од 120°, па је за одбављавање потребно закретање ручице за

само 60 степени. Ход затварача је глатак, бешуман и без стругања и запињања. То је зато што су површине сандука и затварача савршено обрађене и клизе без отпора. Ударна игла пушача Sako TRG није дугачка и тешка као код осталих пушача система Mauser. Ход ударне игле је 6,5 милиметара. То значи да је након окидања, време кретања ударне игле до капи-

сле најмање могуће, па до опаљења долази у тренутку који је снајпериста одабрао, без одлагања, односно тзв. „психичке секунде“ (интервала између повлачења обараче и удара игле у капислу, тј. пуцња). То је битно да не би дошло до промашаја при пласирању првог хица, нарочито на већим даљинама. Када је метак у цеви, ударна игла вири 1,6 mm позади, па тако

ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Модел	TRG-22	TRG-42
калибар	7,62x51 mm	8,58x70 mm
принцип рада	обртно чепни	
дужина цеви	660 mm	690 mm
брзина зрна	870 m/s	890 m/s
дужина пушке	1.150 mm	1.200 mm
тежина пушке	4,7kg	5,1 kg
капацитет оквира	10 метака	5 метака
оптички нишан	S&B 3-12x50PMIII/LP	S&B 4-16x50 PMIII/LP
пригушивач	AU S series SL7-BL .308/.338	

Са монитираним тригушивачем пуцња

снајпериста ноћу и у слабој видљивости додиром игле може проверити да ли је оружје напуњено.

Механизам за окидање је оно што највише фасцинира код тих пушка. Савршено ради и подесив је са више аспеката. Обарача се може позиционирати напред или назад како би била на идеалном растојању од прста стрелца. Може се подесити њен нагиб у односу на осу оружја, лево или десно. И на крају може се подешавати дужина хода обараче и сила окидања (од 10 до 2 N). Окидање је двостепено, лагано и брзо. Унутар браника обараче је бешумна сигурносна коч-

ница којом се лако манипулише кажипрстом, који врши опаљење. Активира се повлачењем полуге уназад (укочено) и ослобађа г у р а њ е м полуге напред (откочено). Функционише тако што блокира меха-

ТЕХНИЧКИ ПОДАЦИ ОН

модел ОН	S&B 3-12x50 PMIII/LP	S&B 4-16x50 PMII/LP
тип кочнице	P3L Mil-Dot	P3L Mil-Dot
увећање	3 – 12 пута	4 – 16 пута
видно поље m /100 m	11,1 – 3,4	7,5 – 2,35
удаљеност ока од окулар	90 mm	90 mm
диоптријско подешавање	+2/- 3	+2/- 3
подешавање пара+лаксе	50 m – ∞	50 mm – ∞
тежина	860 g	933 g

ОПТИЧКИ НИШАН

Оптички нишан „Schmidt&Bender“ 3-12x50 PMIII/LP и 4-16x50 PMII/LP намењен је за нишањење, заузимање даљине, заузимање поправки и одређивање даљине до циља. Може се користити у сумрак и у видљивој ноћи захваљујући илуминацији (осветљењу) кончанице. Састоји се од тела, механичког и оптичког склопа. Механички склоп чине добоши елевације, правца, паралаксе и систем за илуминацију. Оптички склоп чине објектив, окулар, кончаница и обртни систем сочива. Кончаница је типа P3L Mil-Dot illuminated, са крстом за нишањење и скалом за даљину и правац. Вредности на кончаници изражене су у милирадијанима.

низам за окидање, ударну иглу и тело затварача. Испред браника обараче је полуга утврђивача оквира, којом се такође лако манипулише.

Пушка се пуни кутијастим, челичним дворедним оквиром капацитета 10 метака за TRG-22 и пет метака за TRG-42. Премазан је слојем за заштиту од корозије. Лако улази у лежиште оквира и сигурно се утврђује. Борбени комплет обе пушке чини пет оквира.

Пушка се пакује у квалитетну теренску торбу од издржљивог материјала (Cordura), која се може носити у руци или као ранац. У торби је комплетан прибор за чишћење и одржавање оружја, резервни оквири, ремник, пригушивач, алат, резервни делови и упутство.

Механизам за окидање је пошћуно подесив по висини, дужини, углу и тежини окидања

показала у борбеним дејствима деведесетих година. Од пре неколико година снајперисти Специјалне бригае наоружани су савременим моделима Sako TRG-22 калибра 7,62×51 mm и Sako TRG-42 у јачем калибру .338 Lapua Magnum (8,6×70 mm). Обе варијанте су са сандуком у зеленој боји и имају бочно преклапајући кундак, који је погоднији за војне снајперисте. Пушке су опремљене квалитетним оптичким нишанима 3-12×50 PMII/LP и 4-16×50 PMII/LP „Schmidt & Bender“ са кончаницом P3L Mil-Dot. У плану је набавка ноћних пасивних нишана, балистичких рачунара и друге пратеће опреме. ■

Бојан РАЈИЋ

Пушка Sako TRG-22 и сћарију „браш“ Sako TRG-21

Нишани

У комбинацији са квалитетним нишанима, Sako TRG-22 и 42 су врхунске снајперске пушке за прецизно гађање. Могу се опремити различитим оптичким, ноћним-пасивним или термовизијским нишанима. Произвођач препоручује оптичке нишане немачких произвођача „Schmidt & Bender“ и „Carl Zeiss“ или амерички „Leupold & Stevens“. На Пикатини шину пушке монтирају се преко прстенастог носача Sako Optilock. Од ноћних пасивних нишана и додатака, компанија „Sako“ нуди производе норвешке компаније „Simrad Optronics“.

Оружје специјалних јединица

Пушакa Sako TRG-22/42 налази се у наоружању специјалних војних и полицијских јединица Финске, Шведске, Норвешке, Русије, Белорусије, Украјине, Чешке, Пољске, Хрватске и других земаља. У Србији их користе Специјална бригада и специјалне јединице МУП-а (САЈ, ПТЈ и Жандармерија).

Снајперске пушке Sako нису непознаница у нашој војсци. Модел Sako TRG-21 користиле су специјалне снаге Војске Југославије и одлично се

Бочно подесив кундак

НЕЕФИКАСНА БОРБА ПРОТИВ ИСЛАМСКОГ ТЕРОРИЗМА

СУОЧАВАЊЕ С РЕ

ПИШЕ проф. др Милан МИЈАЛКОВСКИ

Четири месеца после злочина у Паризу (13. новембра прошле године убили су 130 људи), трочлана ћелија салафистичких терориста у Бриселу (22. марта ове године) поновила је злочин – убила је 31 особу и повредила 270 људи. У оба случаја, одговорност за поменуте терористичке нападе преузела је такозвана Исламска држава (ИД) и самоуверено запретила новим смртоносним нападима – саопштила је да је упутила 400 терориста да изводе смртоносне операције у Европи, на местима где се окупља велики број људи. Очекивано, присталице ИД „прославиле” су на Твитеру нападе и поново се јасно легитимисале поруком: „Брисел,

ако настављате ваш рат против вере Алаха, онда је ово наш одговор”. Таквом тенденциозном и провокативном поруком настоје да обману јавност, односно створе утисак о томе да сви муслимани стоје иза починилаца злочина у Бриселу.

Нажалост, мора се констатовати да су терористи, успешно изведеном смртосном операцијом у Бриселу, показали да су, упркос вишемесечним опсежним противтерористичким напорима француских и белгијских полицајаца и обавештајаца, очували своју оперативну способност. Наиме, попут сложене операције у Паризу (самоубилачки и класични напади), постигли су изненађење, што

АЛНОШЋУ

За преломни тренутак у нужном унапређењу европске одбране од тероризма могу да буду узети терористички напади у Бриселу, а његову полазну основу могла би да представља реконструкција друштвеног процеса који је допринео томе да браћа Ибрахим и Халид ел Бакрауи изведу самоубилачке нападе у Бриселу

упозорава да имају задејствован (мобилан) респектабилан терористички контингент у белгијској (и европској) престоници, који је ван домаћаја обавештајно-оперативних мера белгијских антитерористичких снага.

Иза те „невидљивости“ несумњиво стоји квалитетна инфраструктура (салафистички идеолози који у јавним објектима пропагирају нужну примену физичког насиља против „неверника“ и систематски производе терористе, тајни станови, куће, превозна средства, јатаци и слично), која омогућава илегални боравак лица или легални боравак с лажним персоналним документима, као и противзаконити трансфер оружја. У стану из кога су терористи кренули

на аеродром пронађено је 15 килограма експлозива, затим хемикалије, 150 литара ацетона, детонатори и велике количине ексера спремних за самоубилачке појасеве.

Неокрњена инфраструктура

Према мишљењу појединаца, дотична инфраструктура налази се, пре свега, у бриселском кварту Моленбек, одакле трећа и четврта генерација Арапа рођених у Белгији одлази да се бори за ИД, а преживели враћају у Белгију. На њен квалитет посебно указује чињеница да је обезбеђивала четворомесечно скривање организатору терористичких

напада у Паризу Салаху Абделсламу, којег је белгијска полиција ухапсила 18. марта ове године. Будући да је приликом хапшења пружен оружани отпор полицији (Салах и још један терорист су лакше рањени), то указује о каквим је фанатизованим особама реч, које, како су показали терористички напади на аеродрому и метро станици, без ограничења крећу Бриселом.

Евидентно је да су вође терориста успели да темељно испланирају, организују и изведу поменуте нападе и, што је најважније, постигну психолошки циљ – да појачају страх цивила у европским престоницама нападима у Паризу прошле године (привремено се избегавају јавна окупљања, одлажу утакмице, грађани упозоравају да буду опрезни на сваком месту...). Забрињава то што је један од извођача напада на аеродрому успео да се безбедно повуче с места злочина. Стога, независно од тога колико ће се дуго скривати од потера полиције, та чињеница поново упозорава на недопустиву обавештајно-безбедносну супериорност терориста у односу на безбедносне систем Белгије и Европске уније, која, наравно, има значајну улогу у наведеним терористичким нападима.

У вези са синхронизованим терористичким нападима у Бриселу, у приличној мери забрињава загонетност реактивних мера и реторика европских званичника, које су скоро истоветне оним предузетим после злочина салафистичких терориста у Паризу прошле године. Укратко речено, оне одражавају следећи синтетизован утисак – или у довољној мери не познају салафисте, које иначе означавају терминима „исламисти“, „џихадисти“ и слично, или их, пак, добро познају, па избегавају да се суоче са суровом истином.

Претпоставићемо да не познају непријатеља (салафисте, салафије – покрет/учење у исламу који значи повратак „чистим“ коренима ислама, какав је постојао у време пророка Мухамеда и бори се за обнову калифата – заједничке државе свих муслимана, у којој би био на снази шеријат). На такво непознавање терориста указују изјаве попут: „Европа је у рату и потребна је мобилизација“, „Терористи су напали Белгију, али је Европа била мета“, „Сви трагају за разлозима који наводе људе да побију десетине невиних цивила и улију страх у западноевропским престоницама“, „У Белгији је уведен највиши степен безбедности“, „Знамо да заустављање једне (терористичке) ћелије друге гура у акцију“, „Учинићемо све да помогнемо пријатељу и савезнику Белгији да одговорне приведе правди“...

У рату са салафистима

Треба имати на уму општепознату, а ипак игнорисану чињеницу: Европа је у рату с перјаницом салафиста (терористичком Ал Каидом) од 23. фебруара 1998, међутим, европска политичка елита не жели или не може да то схвати. Тог дана, у „Ал Кудс ал Араби“, арапском листу који излази у Лондону, објављен је текст/порука под насловом „Проглашење Џихада против Јевреја и Крсташа од Светског исламског фронта“, који је потписао Осама бин Ладен (вођа Ал Каиде) и вођа салафистичко-терористичких група у Египту, Пакистану и Бангладешу. Заправо, објављен је рат „неверницима“, заснован на верским аргу-

ментима. Израз крсташки преузет је из историје и означава хришћанску војску која је у 11. веку дејствовала на територији источног Средоземља, коју су муслимани окупирани у 7. веку. У „Проглашењу Џихада“ констатује се континуирана агресија крсташко-јеврејског савеза против ирачког народа, као „јасна објава Американаца рата Богу, његовом Пророку Мухамеду и муслиманима“ и позива на једногласно мишљење познавалаца исламског учења кроз векове да „када непријатељи нападну муслиманске земље, џихад постаје индивидуална обавеза сваког муслимана“, па се препоручује следбеницима да је „убијати Американце и њихове савезнике, лична дужност сваког способног муслимана у свакој земљи у којој је то могуће... све док њихове армије не напусте све земље ислама...“.

У наредном периоду поменута је објава рата освеживана упућивањем претњи, попут: „Морамо да разоримо Рим... Рим је крст, а Римљани су господари крста. Циљ муслимана је Запад. Ми ћемо отворити Рим“ (26. март 2004.); затим, „Шпанија ће бити претворена у пакао, ако се одмах не повуче из Ирака и Авганистана“ (5. април 2004); те „Данас смо вам прогласили крвави рат и нећемо престати с нападима против вас док се не вратите на прави пут. Пошто је примирје које је прогласио наш шеик Осама бин Ладен истекло, и пошто се нисте вратили на прави пут, објављујемо рат вама и вашим народима чије ћутање показује да вас подржавају“, писало је у саопштењу терористичке групе „Бригада Абу Хавс ал Масри“ у другој половини јула 2004. године, упућеном европским земљама...

Иако потписници текста о објави рата Европи нису били, нити су данас легитимни представници муслимана, јер њихови следбеници чине занемарљив број од укупног броја (1,6 милијарди) муслимана, несумњив је њихов покушај да сопствено насиље познатије као тероризам представљају као чин свих муслимана у свету. На повремену успешност такве њихове подвале указује чињеница да званичници појединих (хришћанских) земаља приликом предузимања опсежних одбрамбених мера против салафистичких терориста, истичу да оне нису уперене против муслимана. То је апсолутно тачно. Међутим, на тај начин несвесно се поистовећују салафистички терористи и муслимани, уместо да се јасно разобличи идеологија салафиста и тако онемогући њихово дејство на муслимане.

Потребно разобличавање доктрине

Салафисти се представљају као једини „прави тумачи“ ислама, инсистирају на индивидуалној одговорности у ширењу ислама и у том смислу позивају муслимане „вероодступнике“ да се врате правом исламу и преобраћење грађана осталих вероисповести и атеиста у ислам. Сваког ко сумња у њихово учење о исламу сматрају неверником и заступају став да се „сумња отклања беспоговорним прихватањем њиховог учења, а уколико се пружа отпор, дозвољена су сва средства за његово сламање“. Реализација поменутог става подразумева предузимање комплекса такозваних ненасилних делатности (пропагандне, индоктринарне,

финансијске, регрутне...), што у крајњем резултује „произвођењем“ терориста, наравно и примену физичког насиља, познатијег као тероризам. Салафисти таквом стратегијом (салафизам је легално и легитимно учење, правна школа у исламу) обезбеђују континуално произвођење терориста из редова својих следбеника, које потом накнадно оспособљавају за конкретна дејства. Оружане сукобе попут садашњих на Блиском истоку оптимално користе као најпозданији полигон оспособљавање својих припадника, које потом упућују у земље против којих планирају терористичке акције. Дакле, салафисти проводе противзаконите ненасилне и насилне терористичке делатности.

Имајући у виду наведене чињенице, логично је да примарне жртве салафистичког тероризма (националне државе) подједнако одлучно бране свој систем вредности од „ненасилних“ и насилних делатности салафиста. Насупрот томе, преовлађујући број држава тежишно се ангажује на одбрани својих вредности од њиховог физичког насиља (смртоносних делатности). Реч је о реактивној, много ризичнијој одбрани, која, колико год да је ефикасна, само делимично је успешна.

Напросто, обавештајне службе које су првенствено усмерене на надзор противзаконитих делатности терориста нису свемоћне. Јер салафисти, како пракса потврђује, претрпљене губитке на бојном пољу (терористе лишених слободе или живота) брзо попуњавају. Стога, све док примарне жртве тероризма (државе) не отпочну да с истоветном успешношћу онеспособљавају носиоце „ненасилних“ терористичких делатности, салафисти ће несумњиво напредовати.

Као преломни тренутак за нужан заокрет у погледу унапређења европске одбране од тероризма могу да буду терористички напади у Бриселу. Полазна основа за такав заокрет могла би да представља реконструкција друштвеног процеса који је допринео томе да браћа Ибрахим и Халид ел Бакрауи изведу самоубилачке нападе у Бриселу. Несумњиво би се установило ко има већи удео у том двостраном процесу – супериорност салафиста, односно њихова идеологија или политичка и безбедносна пропуштања белгијског друштва и државе. У даљем, процедура би обухватала отклањање свих погодности које доприносе терористичком угрожавању Белгије и Европе. Заправо, установило би се да је неопходно ургентно и бескомпромисно онемогућити салафисте да предузимају „несмртносне“ делатности. У том погледу, запажену улогу и допринос требало би да имају друштвене науке, чије би резултате истраживања (аргументе) субјекти одлучивања могли умешно да употребе за радикално унапређење одбране од тероризма. ■

ИЗЛОЖБА „ЛИЦЕ ВОЈСКЕ” ИГОРА САЛИНГЕРА

ДОКУМЕНТ О ПОСТОЈАЊУ

Фотографије аутора који, бележећи војничку збиљу кроз објектив, већ готово деценију сарађује са магазином „Одбрана”, претпоследње недеље априла, привукле су у Малу галерију Дома Војске Србије велики број посетилаца, који су могли да се увере да је реч о фотографу који своје „снимке” често „облачи” у нетипично сложене, а каткад и у крајње „ишчишћене” планове, дајући им нереалну, готово, апстрактну ноту, мада почивају на реалности

Отварајући изложбenu поставку коју чине 32 фотографије, на којима су лица и тренуци „из живота и рада” кадета Војне академије, припадника 98. или 204. ваздухопловне бригаде, Гарде, Специјалне бригаде, 1. и 4. бригаде КоВ, ТОЦ-а, Медија центра „Одбрана” и „Застава филма”, начелник Управе за односе са јавношћу капетан бојног брода Петар Бошковић подсетио је да ће аутор Игор Салингер за коју годину постасти милионер, кад је реч о броју фотографија насталих током праћења система одбране.

Додао је и да то није једина занимљивост, кад је реч о „Салингеру и Војсци”, те да је реч „о човеку који је 2007. године почео да сарађује с нашим војним часописом, одмах – насловницом, и од тада одатле не силази”!

Кад је реч о (поменутом) „милиону”, од њега ће сасвим извесно, највећу корист имати управо Министарство одбране и Војска Србије, јер у Салингеру имају пасионираног хроничара, чија би се дела увек пре могла назвати креацијом и потрагом за слојевима војничке стварности, који истински говоре о предме-

ту његовог трагања, него рутином, коју (уврежено је мишљење) систем, веома често, најбоље препознаје.

Слојеви војничке стварности

Изложба у Малој галерији јесте доказ да систем препознаје и креацију. Али „Лице војске“ непогрешиво нам је представило и лице аутора, а то је (иако делује обично), једно веома необично лице човека који следеће године обележава јубилеј деценије сарадње с Војском, а најмање две (како сам истиче) откако су му Војска и све око ње професионална инспирација.

Захваљујући Салингеровом професионалном ангажману у праћењу онога што (као институција од највећег поверења међу грађанима) ради Војска Србије, (пре свих РВ и ПВО), фотографије, али и текстови о људима и догађајима у систему, објављени су и у веома утицајним домаћим, али и међународним часописима и медијима, попут „Флајт интернешнела“ (његовог онлајн издања – „Флајтглобала“), „Комбат еркрафта“ или „Ер форсис мантлија“.

Општи утисак на отварању изложбе био је да Салингер није желео да направи „каталог Војске“, у коме је представљен сваки вид, род или служба, већ да луцидним избором прикаже Војску онако како је он види, каква она јесте, на „биолошком нивоу“. Са човеком као основним елементом.

На отварању, поред аутора (који је, уз захвалност свима, желео само да каже да је реч о пројекту иза кога стоји тимски рад), говорили су и директор Медија центра „Одбрана“ пуковник Стевица С. Карапанџин и војни аналитичар Александар Радић, који је рекао да је упознао Игора Салингера у време када је „од црте до црте“ сликао авион, а да су му људи за такав приступ, били сметња.

– Сећам се тих момената када је галамио на људе – Помери се мало, квариш ми слику авиона! У међувремену, ствар се мењала и он је препознао и ту људску димензију ваздухопловства, војске уопште, показао да осећа тај однос између војника и технике, па смо почели да добијамо и изборани поглед војника испод шлема, а у последње време и дуге трепавице припадника Војске.

Радић је закључио како смо од Салингера добили оно што смо и очекивали – добре фотографије, да је показао и своју уметничку душу, коју иначе покушава да сакрије у наступима.

– С друге стране, направио је документ о постојању Војске последњих година, па на његовим фотографијама можемо видети шта је радила Војска Србије прошле, прет-прошле или оне тамо године.

Сензибилитет „ретке серије“

Директор Медија центра „Одбрана“ пуковник Стевица С. Карапанџин рекао је да назив изложбе „Лице војске“ носи вишеструку симболику, а да је поставка приређена у сусрет обележавању Дана Војске Србије, „како би се суграђанима показало да систем одбране, иако кохезиван и често споља перципиран као једна монолитна структура, у којој је индивидуалност подређена колективу, ипак сачињавају појединци, са својим различитим причама“.

У уводном текст каталога, као (случајна) допуна тој тврдњи, наводи се и да „упркос флоскуле о, рекло би се,

СНИМИО Владимир БАЊАД

крајње „одређеној“ и „неинспиративном реалистичком прожетом“ стварности војне свакодневице, многе Салингерове фотографије носе искушење да се посматрају као надреалне“. И то не зато што аутор томе, у најбољем ларпурлатистичком маниру, тежи, већ зато што је реч о урођеном сензибилитету „ретке серије“.

Такође пише да с толико Војске у себи, кад већ формално није „у Војсци“, овај фотограф синергише лично искуство и храброст, као и инспирацију тренутка, с призорима у перспективи, светлошћу и лепотом, како би муњевито дошао до трага који говори универзалним језиком и осликава (а)типичне црте лица „система“ и људи који га чине.

Фотографије Игора Салингера су вредни трагови о нама. Он је од оних аутора који непогрешиво форматирају кључне елементе нашег постојања у систему који нас одређује и у њих утискују слојеве који верно сведоче нашу стварност, на начин прилагођен естетици времена у коме живимо.

Садржај такве инспирације, која траје готово деценију, исувише је богат да би се сагледао у 32 изложене фотографије, па изложба (Салингер каже, за њега досад најзначајнија), наравно, није заокружена. Не зато што, (с жаљењем прича) није било фотографија оклопних јединица, („нема чак ни 250. ракетну бригаду“), већ зато што „војна прича“ траје без краја, баш као и његова инспирација и жеља да је доследно прати. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Жарко СКОКО

НА ГРАНИЦИ СА СРБИЈОМ

На целом битолском фронту крајем септембра 1916. године водиле су се борбе с променљивим успехом, али је бугарска војска, појачана новом количином немачких топова, тада била знатно ефикаснија и тукла је прецизнијом ватром са северозападне ивице Кајмакчалане и Старковог гроба. Обе дивизије, Дринска и Дунавска, обасуте страшно артиљеријском ватром, биле су принуђене да обуставе напад, да би га поновиле у освит идућег дана, 25. септембра. Осим губитака у борби, снагу српских војника на Кајмакчалану односила је и сурова хладноћа, па су им у току дана достављени прслуци и рукавице. Непријатељ је дејствовао и током ноћи 24/25. септембра, па је српска пешадија задржана на положајима све до сванућа, када су у напад кренуле обе дивизије, мада без подршке артиљерије, пошто су наши топови били скоро без муниције.

У току следећег дана, 25. септембра, заустављени су напади 1. руске бригаде и обе француске дивизије на њихо-

вом фронту, док је на Вардарском одсеку само Енглески експедициони корпус садејствовао у договореном нападу српске војске.

С обзиром на то да је у бугарској војсци због свакодневних губитака почео да слаби борбени морал, бугарски цар Фердинанд сменио је команданта 1. бугарске армије генерала Бојацијева. Међутим, ни то није помогло јер су се бугарски губици свакодневно повећавали. Скоро све куће у Битољу већ су биле препуне рањеника који су свакодневно довожени с фронта, али не и лечени због недостатка лекова и санитетског материјала.

Српски Министарски савет редовно се интересовао за стање на фронту, па је Врховна команда 25. септембра обавестила министра војног да Трећа армија, због јаког отпора непријатеља и велике оскудице артиљеријске муниције, није успела у својим нападима на Кајмакчалан и Старков гроб. Према извештају команданта армије, изостанак артиљеријске подршке због недостатка муниције знатно је

За дефинитивни напад на Кајмакчалан пуковник Смиљанић, командант Дринске дивизије, одредио је 30. септембар 1916. године. Њему је, наиме, наређено да потпуно овлада Кајмакчаланом, а пошто добро осигура положаје на правцу Флоке и Доброг поља, да продужи напад, како би Дунавској дивизији олакшао сламање непријатеља утврђеног на совичким положајима. Дринска дивизија имала је тада 8.053 борбено способна војника, рачунајући и 1.200 припадника Добровољачког одреда, док је Дунавска дивизија била бројно слабија, имала је свега 5.694 војника, заједно са 392 борца Батаљона Срба добровољаца.

отежавао, па у неким приликама, чак и онемогућавао јурише српске пешадије.

„Истовремено“, извештавала је Врховна команда Министарски савет, „Прва армија је на свом фронту напредовала за један до два километра и местимично прешла граничну линију. Данас Трећа и Прва армија продужују напад. Западно од Прве армије напредовање Француза је врло споро. Њихове обилазне комбинације потпуно су пропале због планинског терена. Због тога наш успех од 14. септембра – када смо овладали к. 2525 на Кајмакчалану – није ни уколико искоришћен. Код Бугара примећује се појачање Битољског фронта са Вардара и са Струме те је и на Кајмакчалан дошао један свежи пук... Чује се да ће код Битоља доћи две немачке и једна турска дивизија. Французи су ових дана добили два нова колонијална пука по три батаљона. Код Солуна савезници имају 210 батаљона а Бугари свега око 180, али су њихови батаљони јачи!”

Други извештај министру војном у вечерњим сатима 25. септембра садржавао је само једну реченицу: „Напади I и III армије без резултата!”

Мук артиљерије успорава пешадију

На фронту Тимочке дивизије бугарска хаубичка артиљерија тукла је са Кожуха разорним зрнима, а са Преслапа нашу брдску артиљерију код села Зборског. И на Моравску дивизију Друге армије непријатељ је појачавао топовску паљбу. Наши артиљерци због трагичног недостатка муниције испуљују тек по коју гранату. Снабдевање Српске војске артиљеријском муницијом у то време било је неуједначено, па се стекло мишљење да је савезници чувају за себе.

Дринској дивизији наређено је, ипак, да 26. септембра продужи напад, јер ће их, према обећањима, следити француске трупе, што су оне и учиниле, али тек после 16.30 часова.

НАПРЕД У СРБИЈУ

У наредби којом похваљује успехе Дринске дивизије у коначном освајању Кајмакчалана врховни, командант Српске војске престолонаследник Александар каже:

„Јунаци,

Отели сте им топове, заузели сте Орлово гнездо, силну тврђаву и сву наду непријатељеву, заузели сте Кајмакчалан. Врата за нашу милу Србију отвористе!

Дивећи се овој новој победи вашој, Ја вас, јунаци, поздрављам са узвиком: Живели! Напред из славе у славу, напред у нове победе! Напред даље у Србију!”

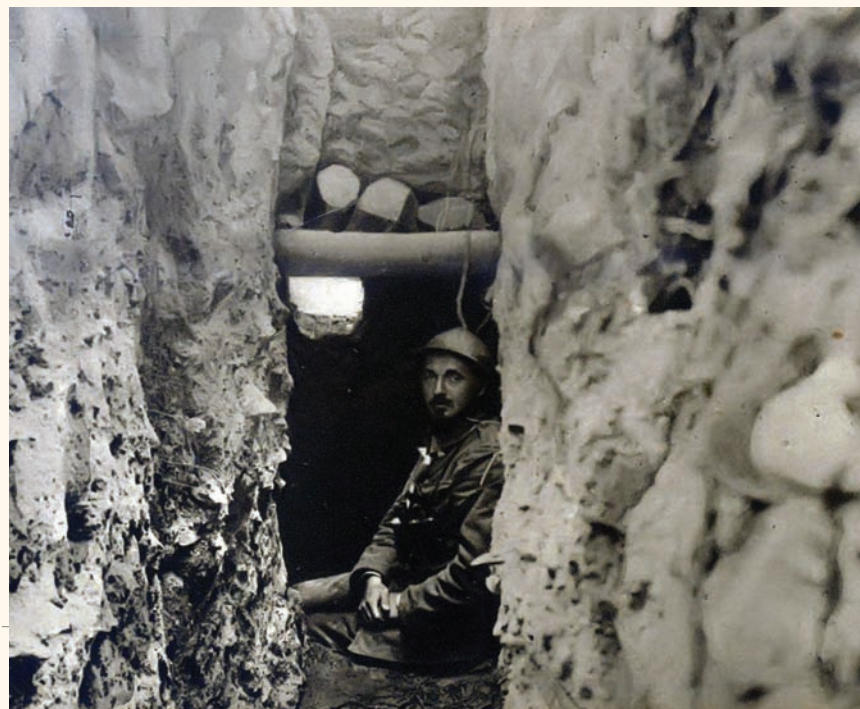
Командант дивизије пуковник Крста Смиљанић обавештава Врховну команду око 12 часова да његова артиљерија не може да ућутка бугарску, јер њихови топови мењају места, а ескадрила Треће армије нема авионе за артиљеријску реглажу. Смиљанић доноси одлуку да пешадија нападне Бугаре у рано свитање, упркос томе што им је пристигло појачање у јачини три батаљона одморних људи.

У току дана Подрињци су, упркос јакој ватри Бугара, и даље на линији запоседнутој још у раним јутарњим сатима. Трпећи велике губитке, предвече су успели да заробе 49 војника и једног официра који им је изнео тачно стање бугарских трупа.

Када су бугарске трупе предузеле нову офанзиву, врховни командант Српске војске затражио је од пуковника Бојовића обавештење о најновијим одлукама Врховне команде. Престолонаследника је интересовало шта се предузима како би Српска војска успешно парирала бугарској офанзиви и задржала освојени Кајмакчалан..

Генерал Бојовић му је одговорио: „Част ми је известити, да ценим ситуацију створену бугарским новим нападом на Кајмакчалан доста озбиљном. За парирање ове офанзиве наредио сам да командант I армије, војвода Мишић предузме енергичан напад на непријатеља пред својим фронтом. То исто да учини и командант III армије, генерал Васић са Дунавском дивизијом. Умолио сам ђенерала Сараја да Француско-руска армија такође енергично нападне.”

Начелник Врховне команде образложио је да је Дринској дивизији на Кајмакчалану у помоћ упутио 7. пук

Дунавске дивизије, Добровољачки одред Војводе Вука и Батаљон Срба добровољаца, па наставља:

„Молио сам ђенерала Сараја да трупе руске односно француске које шаље ка Флорини треба упути за појачање Дринске дивизије на Кајмакчалану, но није на то пристао под изговором да се не мешају са нашим трупима због потешкоћа у командовању и снабдевању. Када на ово није пристао молио сам га да продужи десно крило Француско-руске армије као би се скратио фронт наших армија и отуд извукле резерве за појачање Дринске дивизије на Кајмакчалану.”

При крају дана Бугари су појачали напад, што је натерало Подрињце да се повуку у своје ровове, оставивши Бугарима два њихова топа, заробљена три дана раније. Настала је веома оштра борба, с губицима на обе стране, па је Врховна команда известила министра војног генерала Душана Стефановића да је 26. септембар био „веома крвав дан”.

Упркос свему, за дефинитивни напад на Кајмакчалан командант Дринске дивизије пуковник Смиљанић одредио је 30. септембар 1916. године. Њему је, наиме, наређено да потпуно овлада Кајмакчаланом, а пошто добро осигура положаје на правцу Флоке и Доброг поља, да продужи напад, како би Дунавској дивизији олакшао сламање непријатеља утврђеног на совичким положајима. Дринска дивизија имала је тада 8.053 борбено способна војника, рачунајући и 1.200 припадника Добровољачког одреда, док је Дунавска дивизија била бројно слабија, имала је свега 5.694 војника, заједно са 392 борца Батаљона Срба добровољаца. У помоћ Дринској дивизији до тада су стигли Добровољачки одред и Батаљон Срба добровољаца, па пуковник Смиљанић наређује својим јединицама:

„Наша дивизија 30. ов. мес. од 7. час. треба да отпочне и непрекидно врши у току дана снажан притисак на непријатеља. Поједине тачке његове обасипаће се повремено артиљериском ватром.”

Одсудни напад

Напад на бугарске положаје на Кајмакчалану отпочео је 30. септембра 1916. у 5.45 часова ватром српске и француске артиљерије. Дринска дивизија је око 11.30 кре-

Војвога Степа Степановић

Живојин Мишић

нула у незадржив јуриш и одмах повратила два бугарска топа отета дан раније. Главни концентрични напад, који су извеле јединице III армије, предузет је у 11.45, а већ у 13.10 часова тражи се муниција за брдске топове и за дугачке од 105 мм. У 12.40 начелник штаба Дринске дивизије јавио је да српски војници ускачу у бугарске ровове и боре се бајонетима. Врло брзо јављено је и да је поново заузет највећи врх Кајмакчалана, да је заплена комплетна бугарска батерија са осам топова и заробљена маса војника.

Врховни командант Српске војске престолонаследник Александар одмах је послао похвалну наредбу:

„Јунаци, Силним напором Дринаца, Дунаваца, добровољаца и братским напором српских и француских тобџија Кајмакчалан је заузет. Непријатељ је разбијен.

Јунаци,

Отели сте им топове, заузели сте Орлово гнездо, силну тврђаву и сву наду непријатељеву, заузели сте Кајмакчалан. Врата за нашу милу Србију отвористе!

Дивећи се овој новој победи вашој, Ја вас, јунаци, поздрављам са узвиком: Живели! Напред из славе у славу, напред у нове победе! Напред даље у Србију!”

У званичном извештају за 30. септембар Врховна команда навела је:

„После снажне артиљеријске припреме, која је направила страховити покољ у бугарским рововима, извршила је наша пешадија сјајан напад на Кајмакчалан и потпуно овладао свим његовим деловима.

Бојно поље покривено разнетим бугарским лешевима представља ужасну слику. Остатак Бугара разбегао се у паничном страху. Осам пољских топова, доста митралеза, пушака и другог ратног материјала пало је у наше руке, као и доста заробљеника. На бојном пољу нашли смо и жалосне остатке наших рањеника од 26. септембра, које су Бугари страховито унаказили. Наше наступање се продужава.”

У непрекидним борбама од 14. до 30. септембра Дринска дивизија имала је велике губитке: погинулих и рањених је било 4.438, а само последњег дана крвавих борби – 1.200 избачено је из строја. ■

(Крај)

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
ВОЈНОГРАЂЕВИНСКИ ЦЕНТАР „БЕОГРАД”
Београд, Немањина број 15

На основу члана 27. став 1. Закона о јавној својини („Службени гласник РС”, бр. 72/11, 88/13 и 105/14) и Закључака Владе Републике Србије 05 Број: 361-4370/2013 од 4. јуна 2013. године, 05 Број: 361-11084/2013 од 20. децембра 2013. године, 05 Број: 361-3068/2014 од 22. априла 2014. године, 05 Број: 361-10395/2014 од 13. септембра 2014. године, 05 Број: 361-11455/2014 од 2. октобра 2014. године, 05 Број: 361-12747/2014 и 05 Број: 361-12750/2014 од 22. октобра 2014. године, 05 Број: 361-13562/2014 од 30. октобра 2014. године, 05 Број: 361-14678/2014, 05 Број: 361-14679/2014, 05 Број: 361-14674/2014 и 05 Број: 361-14675/2014 од 25. новембра 2014. године, 05 Број: 361-6143/2015 и 05 Број: 361-6148/2015 од 08. јуна 2015. године, Комисија Министарства одбране – Војнограђевинског центра „Београд”,

расписује

ОГЛАС

Ради давања у закуп пословних простора путем прикупљања писмених понуда

I. ПРЕДМЕТ ДАВАЊА У ЗАКУП

Ред. бр.	МЕСТО	АДРЕСА ПОСЛОВНОГ ПРОСТОРА	ПОВРШИНА (у м ²) И НАМЕНА	ПОЧЕТНА ЦЕНА (дин/м ²)	УКУПАН ИЗНОС ПОЧЕТНЕ ЦЕНЕ МЕСЕЧНО (дин)	ДАТУМ И ВРЕМЕ РАЗГЛЕДАЊА
1	БЕОГРАД	ЂУРЕ ЂАКОВИЋА 64А/1/Л1 (нови назив ПОЕНКАРЕОВА 6)	151,60 м ² Локал са магацином л=92,21, м ² м=59,39 м ²	Л= 923,00 М=461,50	л = 85.109,83 + м = 27.408,48 = 112.518,31	28. 4. 2016. четвртак 9.00–9.30
2	БЕОГРАД	БИРЧАНИНОВА 2-2А	202,40 м ² Локал са магацином л=91,18, м ² м=111,22 м ²	Л= 923,00 М=461,50	л = 84.159,14 + м = 51.328,03 = 135.487,17	28. 4. 2016. четвртак 10.30–11.00
3	БЕОГРАД	ЈОВАНА РАЈИЋА 5/Л2	108,00 м ² Локал	738,00	79.704,00	28. 4. 2016. четвртак 12.00–12.30
4	БЕОГРАД	ЈОВАНА РАЈИЋА 5А/Л1	143,12 м ² Локал	738,00	105.622,56	28. 4. 2016. четвртак 12.30–13.00
5	БЕОГРАД	ЈОВАНА РАЈИЋА 5Д/Л1	47,25 м ² Локал	738,00	34.870,50	28. 4. 2016. четвртак 13.00–13.30
6	БЕОГРАД	ВЕЉКА ДУГОШЕВИЋА 22/Л2	47,11 м ² Локал	738,00	34.767,18	4. 5. 2016. среда 9.00–9.30
7	БЕОГРАД	ЦРНОТРАВСКА 13А/Л2	102,25 м ² Локал са магацином л=52,64, м ² м=49,61 м ²	Л= 738,00 М=369,00	л = 38.848,32 + м = 18.306,09 = 57.154,41	4. 5. 2016. среда 11.00–11.30
8	БЕОГРАД	ЦРНОТРАВСКА 13А/Л3	165,00 м ² Локал са магацином л=53,00, м ² м=112,00 м ²	Л= 738,00 М=369,00	л = 39.114,00 + м = 41.328,00 = 80.442,00	4. 5. 2016. среда 11.30–12.00
9	БЕОГРАД	ГОЧКА 53/Л1	136,25 м ² Локал	416,00	56.680,00	4. 5. 2016. среда 13.30–14.00
10	БЕОГРАД	ВИНОГРАДСКИ ВЕНАЦ 13/Л4	82,84 м ² Локал	555,00	45.976,20	5. 5. 2016. четвртак 9.00–9.30
11	НОВИ БЕОГРАД	БУЛЕВАР МИХАЈЛА ПУПИНА 3	111,20 м ² Локал са магацином л=105,70, м ² м=05,50 м ²	Л= 923,00 М=461,50	л = 97.561,10 + м = 2.538,25 = 100.099,35	5. 5. 2016 четвртак 10.30–11.00
12	НОВИ БЕОГРАД	БУЛЕВАР МИХАЈЛА ПУПИНА 9/Л2	96,00 м ² Локал	923,00	88.608,00	5. 5. 2016. четвртак 11.15–11.45
13	НОВИ БЕОГРАД	ВЛАДИМИРА ПОПОВИЋА 22/Л6	13,00 м ² Локал	923,00	11.999,00	5. 5. 2016. четвртак 12.00–12.30
14	НОВИ БЕОГРАД	АНТИФАШИСТИЧКЕ БОРБЕ 55/Л1	85,00 м ² Локал	923,00	78.455,00	5. 5. 2016. четвртак 13.00–13.30
15	НОВИ БЕОГРАД	ДУШАНА ВУКАСОВИЋА 73/Л2	69,00 м ² Локал	555,00	38.295,00	5. 5. 2016. четвртак 14.30–15.00
16	НОВИ БЕОГРАД	ПЕЋЕ МИЛОСАВЉЕВИЋА 26/Л8	15,10 м ² Локал	555,00	8.380,50	6. 5. 2016. петак 9.00–9.30
17	НОВИ БЕОГРАД	ПЕЋЕ МИЛОСАВЉЕВИЋА 28/Л6	15,14 м ² Локал	555,00	8.402,70	6. 5. 2016. петак 9.30–10.00
18	НОВИ БЕОГРАД	ПЕЋЕ МИЛОСАВЉЕВИЋА 32/Л4	21,90 м ² Локал	555,00	12.154,50	6. 5. 2016. петак 10.30–11.00
19	НОВИ БЕОГРАД	ПЕЋЕ МИЛОСАВЉЕВИЋА 32/Л5	42,88 м ² Локал	555,00	23.798,40	6. 5. 2016. петак 11.00–11.30
20	НОВИ БЕОГРАД	ПЕЋЕ МИЛОСАВЉЕВИЋА 32/КИОСК 1	10,81 м ² Локал-киоск	555,00	5.999,55	6. 5. 2016. петак 11.30–12.00
21	НОВИ БЕОГРАД	ПЕЋЕ МИЛОСАВЉЕВИЋА2/ КИОСК 3	09,13 м ² Локал-киоск	555,00	5.067,15	6. 5. 2016. петак 12.00–12.30
22	НОВИ БЕОГРАД	ПЕЋЕ МИЛОСАВЉЕВИЋА 36/Л1	22,37 м ² Локал	555,00	12.415,35	6. 5. 2016. петак 13.00–13.30
23	НОВИ БЕОГРАД	ПЕЋЕ МИЛОСАВЉЕВИЋА 36/Л2	24,53 м ² Локал	555,00	13.614,15	6. 5. 2016. петак 13.30–14.00
24	НОВИ БЕОГРАД	ПЕЋЕ МИЛОСАВЉЕВИЋА 40/Л1	13,38 м ² Локал	555,00	7.425,90	9. 5. 2016. понедељак 9.00–9.30
25	НОВИ БЕОГРАД	ПЕЋЕ МИЛОСАВЉЕВИЋА 40/Л2	14,08 м ² Локал	555,00	7.814,40	9. 5. 2016. понедељак 9.30–10.00
26	НОВИ БЕОГРАД	ПЕЋЕ МИЛОСАВЉЕВИЋА 44/Л1	15,71 м ² Локал	555,00	8.719,05	9. 5. 2016. понедељак 10.00–10.30
27	НОВИ БЕОГРАД	МАРКА ЧЕЛЕБОНОВИЋА 1А/Л3	110,20 м ² Локал са магацином л=67,23, м ² м=42,97 м ²	Л= 555,00 М=277,00	л = 37.312,65 + м = 11.902,69 = 49.215,34	9. 5. 2016. понедељак 11.00–11.30
28	НОВИ БЕОГРАД	МАРКА ЧЕЛЕБОНОВИЋА 1А/Л4	126,29 м ² Локал са магацином л=83,69, м ² м=42,60 м ²	Л= 555,00 М=277,00	л = 46.447,95 + м = 11.800,20 = 58.248,15	9. 5. 2016. понедељак 11.30–12.00
29	НОВИ БЕОГРАД	МАРКА ЧЕЛЕБОНОВИЋА 1А/Л5	56,49 м ² Локал	555,00	31.351,95	9. 5. 2016. понедељак 12.00–12.30
30	НОВИ БЕОГРАД	МАРКА ЧЕЛЕБОНОВИЋА 1А/Л6	50,70 м ² Локал	555,00	28.138,50	9. 5. 2016. понедељак 12.30–13.00
31	НОВИ БЕОГРАД	ГАНДИЈЕВА 57А/Л2	69,79 м ² Магацин	331,00	23.100,49	10. 5. 2016. уторак 9.00–9.30
32	НОВИ БЕОГРАД	ГАНДИЈЕВА 124/Л5	47,00 м ² Локал са магацином л=40,00 м ² м=07,00 м ²	Л= 555,00 М=277,00	л = 22.200,00 + м = 1.939,00 = 24.139,00	10. 5. 2016. уторак 10.00–10.30
33	НОВИ БЕОГРАД	ГАНДИЈЕВА 130/Л2	34,00 м ² Локал	555,00	18.870,00	10. 5. 2016. уторак 10.45–11.15
34	ЗЕМУН	22.ОКТОБАР 17	09,00 м ² Локал	923,00	8.307,00	10. 5. 2016. уторак 12.30–13.00

35	ЗЕМУН	ВРТЛАРСКА 9	83,93 м ² Локал	923,00	77.467,39	10. 5. 2016. уторак 13.30–14.00
36	КИКИНДА	ЂОКЕ РАДАКА 2/Л4	160,23 м ² Локал	617,35	98.918,00	11. 5. 2016. среда 11.00–11.30
37	ВАЉЕВО	ВОЈВОДЕ МИШИЋА 10	115,20 м ² Локал са магацином	750,00	86.400,00	12. 5. 2016. четвртак 9.30–10.00
38	УЖИЦЕ	ТОПЛИЧКА 11А	46,65 м ² Локал	574,50	26.800,40	12. 5. 2016. четвртак 13.00–13.30
39	УЖИЦЕ	ТОПЛИЧКА 15	30,96 м ² Магацин	230,00	7.120,80	12. 5. 2016. четвртак 13.30–14.00
40	УЖИЦЕ	МАРИЈЕ МАГЕ МАГАЗИНОВИЋ 1/Л2	52,92 м ² Локал	612,40	32.408,20	12. 5. 2016. четвртак 14.15–14.45
41	УЖИЦЕ	ТРГ СВЕТОГ САВЕ 1А	127,12 м ² Локал	638,35	81.147,00	12. 5. 2016. четвртак 15.00–15.30
42	ПОЖЕГА	ПАНА СРДАНОВИЋА 34 (стари назив Бана Милутина)	128,98 м ² Локал	1.500,00	193.470,00	13. 5. 2016. петак 10.00–10.30
43	ЧАЧАК	БУЛЕВАР ОСЛОБОЂЕЊА 54/ЛА	34,98 м ² Локал	1.500,00	52.470,00	13. 5. 2016. петак 13.00–13.30
44	ЧАЧАК	БУЛЕВАР ОСЛОБОЂЕЊА 54/Л2	52,75 м ² Локал	1.500,00	79.125,00	13. 5. 2016. петак 13.30–14.00
45	ЧАЧАК	НЕМАЊИНА 80	52,86 м ² Локал	1.500,00	79.290,00	13. 5. 2016. петак 14.30–15.00
46	СМЕДЕРЕВСКА ПАЛАНКА	ГЛАВАШЕВА 26/Л2	67,38 м ² Локал	570,00	38.406,60	16. 5. 2016. понедељак 9.30–10.00
47	КРАГУЈЕВАЦ	ТРГ НАРОДНОГ ФРОНТА 1/Л1	67,73 м ² Локал	1.710,00	115.818,00	16. 5. 2016. понедељак 12.30–13.00
48	КРАГУЈЕВАЦ	др ЗОРАНА ЂИНЋИЋА 2	138,94 м ² Локал	1.710,00	237.587,00	16. 5. 2016. понедељак 13.15–13.45
49	КРАГУЈЕВАЦ	др ЗОРАНА ЂИНЋИЋА 4/Л2	145,30 м ² Локал	1.710,00	248.463,00	16. 5. 2016. понедељак 13.45–14.15
50	ЂУПРИЈА	АНЂЕ РАНКОВИЋ 2	91,70 м ² Локал	700,00	64.190,00	16. 5. 2016. понедељак 15.15–15.45
51	КРАЉЕВО	ДОСИТЕЈЕВА 158/Л4	177,28 м ² Локал са магацином	750,00	128.520,00	17. 5. 2016. уторак 12.00–12.30
52	РАШКА	РАТКА ЛУКОВИЋА 9	116,08 м ² Локал са магацином	636,00	73.808,00	17. 5. 2016. уторак 14.30–15.00
53	НИШ	ФРАНЦУСКА 4/1	166,00 м ² Локал	250,00	41.500,00	28. 4. 2016. четвртак 9.00–9.30
54	НИШ	ФРАНЦУСКА 6/1	69,00 м ² Локал	250,00	17.250,00	28. 4. 2016. четвртак 9.30–10.00
55	НИШ	ЉУБОМИРА НИКОЛИЋА 19/1	162,00 м ² Локал	250,00	40.500,00	28. 4. 2016. четвртак 10.30–11.00
56	НИШ	ЉУБОМИРА НИКОЛИЋА 19/2	309,00 м ² Локал са магацином	250,00	77.250,00	28. 4. 2016. четвртак 11.00–11.30
57	НИШ	КОСТЕ СТАМЕНКОВИЋА 11/4	58,00 м ² Локал	1.200,00	69.600,00	28. 4. 2016. четвртак 12.00–12.30
58	НИШ	ПРИЈЕЗДИНА 12	22,00 м ² Локал	1.200,00	26.400,00	4. 5. 2016. среда 9.00–9.30
59	НИШ	ПРИЈЕЗДИНА 14	180,00 м ² Локал са магацином	1.200,00	216.000,00	4. 5. 2016. среда 9.45–10.15
60	НИШ	ПРИЈЕЗДИНА 18	138,00 м ² Локал са магацином	1.200,00	165.600,00	4. 5. 2016. среда 11.30–12.00
61	НИШ	ГАВРИЛА ПРИНЦИПА 14	182,00 м ² Локал	450,00	81.900,00	4. 5. 2016. среда 12.30–13.00

II. УСЛОВИ ДАВАЊА У ЗАКУП

Пословни простори дају се у закуп у постојећем – „виђеном стању“, без права закупца на примедбе на евентуалне материјалне недостатке у пословном простору.

Пословни простор биће дат у закуп по спроведеном поступку прикупљања писмених понуда, најповољнијем понуђачу, који ће бити изабран на основу висине понуђене закупнине, уколико испуњава и друге услове из огласа.

Пословни простор даје се у закуп на неодређено време.

Пословни простор који се састоји од локала и магацина даје се у закуп као целина.

III. УСЛОВИ ПРИЈАВЉИВАЊА

Право учешћа на огласу имају сва физичка и правна лица, ради обављања регистроване делатности, која испуњавају услове из огласа.

Понуде се достављају искључиво поштом за сваки пословни простор појединачно, закључно са даном 18. 5. 2016. године, који је последњи дозвољени датум поштанске овере.

Учесници надметања дужни су да на име трошкова спровођења поступка јавног надметања за сваки пословни простор за који конкуришу, неповратно уплате износ од 5.000,00 динара на текући рачун – Приходи органа и организација Србије бр. 840-19540845-28, позив на број 1227423128763988, са назнаком „ТРОШКОВИ НАДМЕТАЊА“, прималац: Министарство одбране – Војнограђевински центар „Београд“.

Уредна и потпуна понуда мора да садржи:

а) све податке о подносиоцу понуде, и то:

- за ФИЗИЧКА ЛИЦА – име и презиме, адресу, фотокопију личне карте и контакт телефон;
 - за ПРЕДУЗЕТНИКЕ – назив радње, име и презиме предузетника, адресу, фотокопију личне карте, копију решења о упису у регистар код надлежног органа, копију уговора о отварању и вођењу рачуна код пословне банке, копију потврде о додељеном ПИБ, копију потврде о извршеном евидентирању за ПДВ, уколико је у систему ПДВ, и контакт телефон;
 - за ПРАВНА ЛИЦА – назив и седиште, копију решења о упису у регистар привредних субјеката, копију уговора о отварању и вођењу рачуна код пословне банке, копију потврде о додељеном ПИБ, копију потврде о извршеном евидентирању за ПДВ, уколико је у систему ПДВ, име и презиме лица овлашћеног за заступање (директор) његов потпис и печат, као и контакт телефон;
 - б) врсту делатности коју би понуђач обављао у пословном простору;
 - в) висину укупног износа закупнине коју понуђач нуди за закуп пословног простора, на месечном нивоу, фиксно изражену у динарима;
 - г) потврду Војнограђевинског центра „Београд“ да је понуђач измирио закупнину уколико је већ купац пословног простора у јавној својини Републике Србије, корисника Министарства одбране;
 - д) доказ о уплати трошкова спровођења поступка.
- Непотпуне, незатворене и неблаговремене понуде неће бити разматране.
- Понуде у којој је висина закупнине дата описно неће се разматрати.

Понуде се достављају на адресу:
Војнограђевински центар „Београд“ 11000 Београд,

Немањина бр. 15, препорученом пошљицом, у затвореној коверти на којој је јасно назначено „Понуда за закуп пословног простора под редним бројем __ НЕ ОТВАРАТИ“.

IV. ИЗБОР НАЈПОВОЉНИЈЕГ ПОНУЂАЧА

Поступак отварања писмених понуда спровешће се комисијски, дана 26. 5. 2016. године у 10 часова, у просторијама Војнограђевинског центра „Београд“, Милентија Поповића бр. 23–25, Нови Београд.

Критеријум за избор најповољнијег понуђача је висина понуђене закупнине и да испуњава остале услове из огласа.

Уколико на оглас пристигне једна понуда, она ће и бити узета у разматрање.

Уколико у поступку два или више понуђача понуде исти износ закупнине, Комисија ће позвати понуђаче који су понудили исти износ закупнине да у року од 3 (три) дана од дана пријема позива, доставе нову писмену затворену понуду, са увећаним износом закупнине у односу на претходно дату понуду, а које понуде ће Комисија отворити и утврдити најповољнијег понуђача.

Уколико понуђачи из претходног става у року од 3 (три) дана не доставе нову понуду, односно ако су понуђачи доставили нову понуду са истоветном закупнином, Комисија задржава право да избор најповољнијег понуђача изврши по слободном уверењу.

Учесници огласа биће писмено обавештени о избору најповољније понуде, у року од 8 (осам) дана од дана доношења одлуке надлежног органа о избору најповољнијег понуђача.

Уколико понуђач чија је понуда проглашена најповољнијом, у року од 8 (осам) дана од дана пријема позива за закључење уговора, не потпише уговор, сматраће се да је одустао од закупа.

Најповољнији понуђач регулисаће међусобна права и обавезе са Републичком дирекцијом за имовину Републике Србије, Београд, Краља Милана бр. 16, уговором у закупу на неодређено време.

Ближа обавештења у вези са огласом могу се добити на телефон Војнограђевинског центра „Београд“, 011/6147-347, локал 210 и 018/555-672 за пословне просторе у Нишу. ■

STANOVI SVIH STRUKTURA

UKNJIŽENI

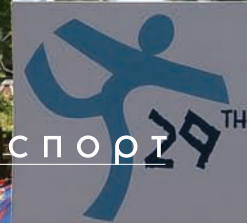
ODMAH USELJIVI

BEOGRAD

Vaš san pored reke

DUNAVSKE TERASE

Kontakt:
011 275 08 13, 064 894 10 14, 064 894 10 30
www.dunavsketerase.rs

СПОРТ

2016.
BELGRADE MARATHON

FINISH 21 Km CILJ

CILJ 42 Km FINISH

КАД ЈЕ СПОРТ У КРВИ
МОТИВ СУ ПОБЕДЕ

С нови вреде само док се сањају, док трају. Кад се остваре сањају се нови, они које тек треба достићи и досањати. Врхунски спорт је препун таквих снова. Снова који се сањају, остварују и трасирају пут ка новим, још лепшим и нестварнијим. Командир вода Невена Јовановић, поручник Војске Србије, тренутно на дужности у Батаљону војне полиције специјалне намене „Кобре”, управо корача тим путевима снова. Посвећена спорту, првенствено атлетици, постиже успехе о којима је некада, као девојчица с великим талентом и изразитим предиспозицијама за средње и дуге стазе, само сневала. Прве кораке, додуше још не атлетске, већ оне обичне, дечје, начинила је у околини Беле Цркве, где је касније завршила основну школу и гимназију и заволела спорт. Учитељ физичког васпитања у Белој Цркви није штедео речи хвале говорећи о девојчици витких, мишићавих и невероватно хитрих ногу, којој су све стазе и сваки крос били прекратки. Његове охрабрујуће речи усмерили су је с колективних спортова с лоптом на атлетику, којој се, судбински, посветила.

Још као матурант и одличан ученик белоцркванске гимназије Невена је, размишљајући о својој будућој професији, желела да остане везана за спорт, да се не раздваја од атлетске стазе. Била је тада најближа ДИФ-у и тренерском позиву. А онда је сазнала и за другу могућност. Те године Војска Србије је врата Војне академије отворила и за девојке, па је одлучила да покуша. Погољна околност била је и

то што је пријемни испит за упис у Војну академију знатно раније од испита на другим факултетима, па је, у случају неуспеха, било довољно времена за алтернативу, за ДИФ, или историју. У породици која до тада није имала везе с Војском није било превише разумевања за њену одлуку, али ни родитељи ни старији брат нису је одвраћали од наума.

У првој генерацији

Речено – учињено и Невена је поднела папире за пријемни испит на коме је била најбоља. Не само на тестирању физичких способности већ и на тесту из математике и опште информисаности. Тек тада, кад су јој рекли да је примљена и да ће бити део прве генерације девојака на Војној академији, појавила се зебња. Знала је да неће бити лако, било је то нешто ново и за њу и за Србију.

– Било је то 2007. године, каже Невена. – Пријавила сам се за пешадију и, заједно са још тринаест девојака, примљена сам у тај, први женски ешелон Војске Србије. На почетку није било тако тешко, биле смо под непрекидном лупом јавности, често су нас снимали, био је то период сналажења и за нас, и за наше колеге и за професоре. Касније је све било много озбиљније и теже: „Јесте ли хтеле војску? Е па и доказаћете да сте заслужиле.” И ми смо се доказивале. Ако вам кажем да је од нас 14, колико је уписало пешадију, потпоручничку розету добило свега седам, јасно је да нам у наредним годинама није било лако и

Поручник Невена Јовановић упркос свему истрајава у својој љубави према атлетици. Ни сменски рад, ни напорне и одговорне обавезе на послу, ни недовољно разумевање система, баш ништа не може да је одвоји од онога у чему постиже врхунске резултате. Недавно је, за само седам дана, одсањала два сна. На Београдском маратону стигла је друга у полумаратонској трци, да би следеће недеље, на Државном првенству у брдским тркама, освојила златну медаљу.

једноставно. Срећом, на Војној академији постоје добри услови за бављење спортом, не само атлетиком, већ и осталим колективним и индивидуалним спортовима, па сам, кад ми је било најтеже, тренирала. Тако сам се ослобађала негативне енергије и спремала за нове изазове у настави и обуци – сећа се потпоручник Невена Јовановић.

Њени све чешћи, понекад и вишесатни боравци на спортским теренима врло брзо су почели да дају резултат. Већ 2008. године Невена је првак државе у веслању на ергометру, све више се такмичи и у оријентирингу, што у Војсци, што у цивилству. Медаље се нижу, те одлучује да се опроба и у кик-боксу.

– Све су то били некакви излети, да видим могу ли. Али атлетика је била присутна од првог дана у Војној академији. Професор Стеван Грујић ме је приметио још на пријемном испиту јер сам у свим дисциплинама била најбоља међу девојкама – да ли су то били склекови, да ли скок у даљ, да ли трбушњаци, да ли трчање – у свему сам била прва, па је питао да ли сам нешто тренирала и да ли бих се бавила атлетиком. Са њим су у Академији почели први тренинзи. А пошто је Грујић тренер и у „Црвеној звезди“, ускоро сам се опробала и на њеним атлетским стазама. Током студирања такмичила сам се и у Србији и у иностранству, највише на војним спортским такмичењима. До сада сам освојила шездесетак медаља различитог сјаја и више од двадесет пехара. На војном европском и светском првенству 2009. и 2010. године трчала сам 800 метара, освојила шесто и седмо место, на Светским кадетским играма у Анкари била сам четврта на 5.000 метара, а у штафети 4×4 наша екипа се пласирала на друго место. Учествовала сам и на Светским војним играма у Бразилу 2011. године, где сам у јакој конкуренцији стигла 17. на циљ.

Свакодневни тренинзи

По завршетку Војне академије 2011. године прво радно место потпоручника Невене Јовановић било је у Гарди, где је, на дужности командира вода, провела око две и по године. Сада је, по својој жељи, у „Кобрама“, где наставља „доказивање“ на бројним веома сложеним и напорним задацима. Наравно, наставила је да се бави и врхунским спортом, мада због дежурстава, сменског рада и бројних професионалних обавеза нема баш много времена за тренинг. У међувремену је завршила и курс војне полиције, па су се и обавезе умножиле. Ипак, упорно трчи. Прошле године је, међу многобројним медаљама освојила треће место у држави у планинском трчању и на међународном војном

Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

првенству на Копаннику. Ове године је била друга у полумаратону на Београдском маратону и прва на Државном првенству у веома напорном планинском трчању.

Кад год јој то обавезе дозвољавају, такмичи се и на цивилним и на војним такмичењима. Углавном оне најнапорније, средње и дуге пруге. После трке на коју је, углавном, стигла сама, својим колима и у слободно време, назад на посао, на дежурство, интервенцију или неки други професионални полицијски задатак. По завршетку радног времена, кад другима следи слободно време, Невена одлази на тренинг. Тренира свакога дана. По киши, врелом сунцу, у рано јутро или касно вече. Важно је да трчи сваког дана, недељом и празником, пре подне, после подне. Важно је да не изгуби корак. Времена за одмор нема јер она корача ка својим сновима. И шта је држи на тој тешкој стази? Шта јој даје снаге да трчи све боље и све брже и да, као у трци с препонама, упорно савлађује све оне неизбежне препреке у земљи и систему који врхунски спорт не препознају као свој интерес?

– Успех. Успех ми даје снаге да издржим упркос свему. Додуше, потребно је све више напора да ускладим професионалне обавезе и љубав према спорту и такмичењу. Моје тело неће увек моћи да издржи огромне напоре, нећу увек стизати међу првима и зато управо сада желим да се такмичим више него икада. Адреналин који ме покреће на свим тим такмичењима има толику снагу да још не намеравам да станем. Биће још медаља – обећава поручник Невена Јовановић. ■

Душан ГЛИШИЋ

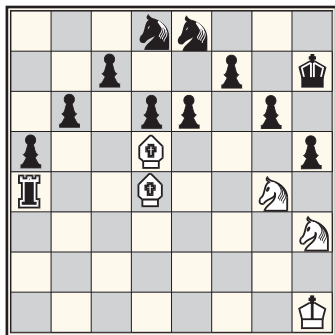

ИЗАБРАНИ ПРОБЛЕМИ ВИШЕПОТЕЗИ АЛЕКСАНДРА ПЕТРОВА

Први руски шаховски мајстор, теоретичар и композитор шаховских проблема и оснивач првог шаховског клуба у Русији Александар Петров (1794–1867) објавио је вишепотезни проблем у којима је обрадио многе историјске догађаје. У примерима које дајемо приказани су рат Тамерлана против Бајазита (мат у 12 потеза) и бег Наполеона из Москве у Париз (мат у 14 потеза). Решења дајемо у следећем броју.

Проблем број 1. Мат у 12 потеза
„Партизански рат“ 1824, Русија

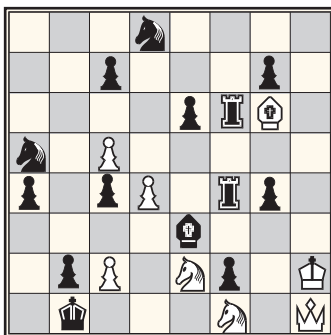

Позиција на дијаграму:

Бели: Kh1, Ld4, Ld5, Sh3, Sg4
(5 фигура)

Црни: Kh7, Ta4, Sd8, Se8,
пешаци: a5, b6, c7, d6, e6, f7, g6,
h5 (12 фигура)

Проблем број 14. Мат у 14 потеза
„Партизански рат“ 1824, Русија

Позиција на дијаграму:

Бели: Kh2, Dh1, Lg6, Se2,
Sf1, пешаци: c2, c5, d4 (8 фигура)

Црни: Kb1, Tf4, Tf6, Le3, Sa5, Sd8,
пешаци: a4, b2, c4, c7, e6, f2, g4,
g7 (14 фигура)

Припремио Владимир ШАРИЋ

С
У
Д
О
К
У

У колонама и редовима, водоравно и усправно, у празна поља упишите једноцифрене бројеве од 1 до 9 који недостају. Сваки број има своје место, не сме да се понови исти број ни у усправној колони ни у водоравном реду, нити у квадрату 3x3.

	3	5	2	1			
4							
7			3	9			1
	5			3		7	
	2		6			8	
	4		5			6	
2			7	6			9
							8
			1	8		7	5

Решење коњићевих скокова: Историја је лаж око које смо се ујединили; Праштајући човек се уздиже изнад оних који га вређају.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЂОКИЋ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17								18							19	
	20								21							22
23			24							25						
26					27						28					
29							30						31			
32								33							34	
35			36							37						
38				39							40					
41						42						43				
44							45							46		
	47								48							
49			50							51						

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: вагонети, анонимаш, бут, о, атомалан, насипати, р, јек, винарина, хватаљка, скара, аниматор, Тајнан, коалитис, јарадари, Венс, анатомија, асонанса, фл, СО, Иријанац, маскенбац, рман, тамити се, канцона, бараба, отијатар, Ђиран, итератив, саламица, орт, ј, силовито, тротинет, а, Ест, тракасто, мицтант.

ВОДОРАВНО:

17. Велики мајстор, мајстор за све (фиг.), 18. Питом крај, питома земља, 19. Отегнут тужан звук, јека, 20. Становници Арагоије, 21. Савез држава, 23. Институт за технолошки развој (скр.), 24. Административни службеник, 25. Који су у облику лопте, 26. Дрвена облога врата, 27. Врста филмске технике, 28. Потврда о позајмљеној ствари, 29. Скувати у води, 30. Сателити, пратиоци, 31. Један од Сократових тужилаца, 32. Онај који пише латиницом, 33. Апарат за издавање новца, 34. Рударски институт (скр.), 35. Извршни комитет (скр.), 36. Врста риса (мн.), 37. Датум када се обележава Дан победе над фашизмом и Дан Европе, 38. Гравитација, 39. Писац анала, летописац, 40. Аријанова именакиња, 41. Бивши холандски фудбалски ас, 42. Оставилац, завештач (лат.), 43. Присвојна заменица, њен, 44. Омањи, малени, 45. Мала тараба, 46. Други, остали, 47. Писац есеја, 48. Врста дечјег возила, 49. Било ко, 50. Чобаница, 51. Велика војна јединица.

УСПРАВНО:

1. Становници Триполитаније, 2. Бивши немачки фудбалски ас, Михаел, 3. Део хектара, 4. Биљка ујарица, олива, 5. Отомански великаши, 6. Отрован, 7. Име славног француског сликара Матиса, 8. Име славног глумца Селерса, 9. Држава у Нигерији, 10. Иницијали вајара Лога, 11. Становнице Милана, 12. Узвик за терање стоке, 13. Примерице, 14. Антун одмила, 15. Листопадно дрво, 16. Фигура у скијању, 18. Седиште неких установа, 19. Мушко име, 20. Цепне кутије за цигарете, 21. Стручњак за арабистику, 22. Становник Трира, 24. Славна швајцарска скијашица, 25. Пуномоћник (лат.), 27. Тиранска власт, 28. Оптерећивати теретом, 30. Похвална црквена песма, 31. Становници Атине, 33. Сива стена (зоол.), 34. Нежно гладити, миловати, 36. Узвик наздрављања, 37. Место у Туркменији (преметнуто ТАТРА), 39. Град у Сирији, Алепо, 40. Део шешира, 42. Затворена посуда са пипком, 43. Цивилни (скр.), 45. Лична заменица, 46. Европска заједница (скр.).

ЕКСТРЕМИЗАМ ПОД ОКРИЉЕМ РЕЛИГИЈЕ

М. Суботић
Броширано, 17x24, 328 стр.
шифра: 111328; цена: 2.365,00 динара;
са попустом: 1.655,50 динара

Изузетно актуелно истраживање „Екстремизам под окриљем религије“ указује на место исламистички инспирисаног екстремизма у савременом исламском свету, као и његове реперкусије на мир и стабилност у региону, а посебно у нашем најближем окружењу. Реч је о једној од оних књига које су неопходне за стварно разумевање света у коме живимо.

СТРАТЕГИЈСКО-БЕЗБЕДНОСНИ ТРЕНДОВИ У ЈУГОИСТОЧНОЈ ЕВРОПИ ДО 2020. ГОДИНЕ

Група аутора
Броширано, 17x24, 216 стр.
шифра: 111329; цена: 594,00 динара;
са попустом: 415,80 динара

Студија широко осликава безбедносне трендове у нашем региону који утичу на међународни положај и безбедност Републике Србије. Аутори су утврдили низ питања која обликују односе међу земљама региона и изнели подробну анализу њиховог деловања на земље тог дела света у наредним годинама. У студији су детаљно разрађена питања кретања Европске уније у мултиполарном свету, енергетска безбедност, интереси Турске и Немачке на Западном Балкану, као и односи и деловања Грчке и Кипра, с једне, и Израела, с друге стране, према Турској.

ШЕЗДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА ПОЛИГОНА *НИКИНЦИ*

ЛАБОРАТОРИЈА НА ОТВОРЕНОМ

Некадашњи полигон, данас Центар за испитивање наоружања и војне опреме *Никинци*, саставни је део Техничког опитног центра, али је у много чему посебан. Већ 65 година то је лабораторија на отвореном, јединствена у земљи, у којој се испитује све што домаћа наменска индустрија произведе и чиме се војска опрема. До полигона се лако долази, али уз одобрење улази. Иза његових капија заклоњени су од очију јавности људи необичне и опасне професије и средства наоружања и војне опреме која испитују. Само честе детонације указују на то да је реч о правој ватреној лабораторији.

Пише
Мира Швелић

ПЕРСПЕКТИВА

ЧЕТИРИ ПРАВ

Према зацртаним плановима, Центар за испитивање наоружања и војне опреме требало би у наредних пет година да се развија у четири правца — да се реализују капитални инфраструктурни пројекти, осавремене и изграде пласмани, реализује додатна обука запослених и наравно, опреми савременом испитно-мерном опремом

Прошле године решен је један од најзначајнијих проблема који постоји откад је полигон у Никинцима формиран – спроведена је у дело одлука Владе Републике Србије о проглашењу значајним за систем одбране земљишта у непосредној близини полигона. Био је то правни основ да се са ЈП „Војводинашумама” у марту 2015. склопи Споразум о коришћењу тог земљишта, по коме су они и даље власници земље, односно шуме, и газдују шумама, а са нама су споразумом уредили такве односе да не могу да уђу у тај простор, а да нам се не јаве. То значи да ми сада имамо потпуну контролу над додатних 800 хекта-

ра земље, која се налази на западној граници полигона, а за коју је полигон био ускраћен свих деценија свог постојања.

Захваљујући томе ми данас имамо осно-симетричан полигон – тачније имамо једнаку зону безбедности и са источне и са западне стране. До сада смо у односу на основну директрису имали само источну страну, у максималној ширини од 1,7 километара, а сва гађања изводили смо на тој ширини полигона. Сада имамо три километра такозване зона сигурности првог реда, где не сме да се нађе ниједно лице ван заклона током извођења опита.

ЦА РАЗВОЈА

Опремање

На западној страни полигона, у сарадњи са инжењерцима из 1. бригаде КоВ, изграђен је пут, а ЈП „Војводинашуме“ помогле су да се повећа његова носивост, наношењем дебљег слоја уваљаног шљунка. Сада тим путем могу да се крећу и возила од 42 тоне. После тога поставили смо 22 рампе и четири капије, тако да је, и поред званичне забране, онемогућен улаз лицима који су до сада улазила на полигон ради прикупљања шумских производа и секундарних сировина, најчешће са тракторима и пешке. Дакле, корист је обостра-

на. Ми имамо испоштовану зону сигурности број један, а „Војводинашуме“ могућност да користе тај пут за своје потребе, придржавајући се дефинисаних безбедносних процедура.

Осавременили смо и пласмане – ватрене положаје. Поставили смо камере које снимају испитивања и слика се добија у заклону на месту испитивања, у контролној соби командира вода за испитивање, команданта Центра за испитивање НВО и заштићеном мрежом у мојој канцеларији.

Набавили смо и систем за комплексно сондирање атмосфере GRAW 11.000, који је најсавременији у Војсци. До сада смо имали проблема са старим системом, због масе сонде, јер је прелазила ону коју дозвољава Дирекција за цивилно ваздухопловство. Сада можемо да меримо све параметре атмосфере на висинама до 30 km и на даљини 150 km од мерне тачке. И не само то, знатно је скраћен процес сондирања и мерења атмосфере и аутоматски се добија метео билтен са подацима.

Нова је микрометарска звезда, која омогућава тачност пола хиљадитог дела милиметра, а намењена је за премеравање унутрашње трасе цеви. То нам је знатно подигло функционалне способности у погледу припреме наоружања за испитивање, посебно код категоризације цеви.

Поправили смо неке уређаје који су нам значајни за испитивање амбалаже муниције и испитивање упаљача. Реч је о уређајима за имитацију транспорта и за програмиране и случајне вибрације за испитивање упаљача, који су из осамдесетих година. То су урадили стручњаци из Сектора за електронику, па је сада и тај уређај у функцији.

Природно је да ове године Никинци имају приоритет у нашим плановима развоја установе јер обележавају значајан јубилеј – 65 година постојања. Много тога започели смо са радом тамо и требало би завршити. На полигону је дотрајало постројење за производњу воде, трафо-станица је из 1961, па једини у Војводини имамо тзв. десеткиловолтно напајање струјом, а велике клима-коморе задњи пут су ремонтване 1987. године. Оне и данас раде, али трошимо много новца на њихово одржавање.

Прошле године Управа за инфраструктуру одредила је финансијска средства за те пројекте, али су у свом тендеру ставили све то под једну капу. Нико се није јавио на тендер, јер ниједна фирма није могла све то заједно самостално да испројектује. Ове године, требало би да Управа за инфраструктуру раздвоји те пројекте на најмање три тендера, па да изграда буде фазна.

Капитални пројекти

Када је реч о даљем развоју Центра за испитивање наоружања и војне опреме (ЦИНВО) Никинци, нашим петогодишњим плановима предвидели смо четири правца, који нису међусобно условљени и повезани. Први се односи на капиталне инфраструктурне пројекте. Други на осавремењавање и изградњу пласмана са којих се испитују средства наоружања и муниција. Трећи правац развоја јесте обука запослених, посебно за неке специфичне специјалности, које су неопходне у процесу испитивања. Четврти правац развоја је опремање испитно-мерном опремом.

65 ГОДИНА ЦЕНТРА ЗА ИСПИТИВАЊЕ НВО НИКИНЦИ

Капитални инфраструктурни пројекти односе се на изградњу поменутог постројења за производњу воде, затим ремонтовање постројења за климатизацију и великих клима-комора, прелазак са 10 kV напајања на 20 kV прстенасто снабдевање електричном енергијом, скидање старог асфалта и поновно асфалтирање 15 km пута на западној граници полигона, поправку и у једном делу постављање нове жичано-бетонске оgrade у дужини од 15 km на западној граници полигона и завршетак 3,5 km пута на његовој јужној граници, како би се спојиле источна и западна граница и успоставио кружни пут око полигона.

Осавременавање и изградња пласмана је већ започета и то треба наставити у следећим правцима. На „А“ пласману су неопходни обимни радови. Тамо већ постоји наменски изграђен објект, који треба реновирати у грађевинском смислу, затим урадити антистатик подове, како би се у једном делу изграђеног објекта могла безбедно вршити лабораторија барутних пуњења. Постојећи хватач пројектила, који се налази у непосредној близини објекта, такође треба осавременити и додатно обезбедити. Потребно је изградити и два бетонска зида западно и источно у односу на хватач пројектила, који би омогућили додатно обезбеђење од могућег рикошета пројектила из хватача. Тим зидовима омогућило би се и проширење хватача пројектила у ширину и висину, што би, према балистичко сигурносној процени, омогућило гађање са поткалибарним пројектилима на већим даљинама.

На пласману „Б“ функционално нема потребе за већим грађевинским радовима, осим замене дотрајале столарије и поправки на клима-комори, намењеној за темперирање муниције, која се налази у непосредној близини. У току ове године планирамо да и на „Д“ пласману ремонтујемо и осавременимо клима-коморе. Између „Б“ и „Д“ пласмана поставили смо нови пласман, који би требало у целини уредити како би био комотан за рад. Ту нисмо предвидели изградњу објекта, јер нема потребе, али би требало уредити прилазну комуникацију. Већ смо на том правцу изградили хватач пројектила, који нам омогућава да безбедно испитујемо муницију калибра до 40 mm на даљинама до три километра.

Слично би требало направити и у непосредној близини „А“ пласмана. Наиме, на том месту испред лабораторије балистике на циљу, отворена је могућност коришћења ватреног положаја са седам километара оптичке видљивости. Већ је уклоњено растиње у ширини од 200 m тако, да ће се, уз мале дораде, ове године добити „трака“ 7.000×200 метра.

У наредном периоду требало би уредити наше пласмане који се налазе ван полигона, како би се на њима олакшао рад. Првенствено мислим на прилазне путеве који су неравни и врло често блатњави, а и ватрене положаје требало би насути каменом ради лакшег кретања и рада на њима.

Такође, сматрам да Центар у Никинцима мора имати изграђен и ракетни полигон са шином по којој би се ракете водиле на клизачу. То би користило провери динамичких карактеристика мотора, провери брзина током лета и на циљу, провери карактеристика ракета или бомби на циљу при тачно дефинисаном углу панцирних или бетонских плоча и друго.

Даља аутоматизација

У наредном периоду у Центру морамо потпуно аутоматизовати процес прикупљања података и израде протокола. Неопходне информације за израду протокола долазе и сада до групе за обраду података и у себи садрже: податке метео билтена, мерача брзине, мерача притиска, пиротехничке припреме, податке о стању наоружања, дневник извршиоца гађања и податке од осматрача погодака. Осим података који се добијају од осматрача погодака, успели смо да са осталих места аутоматизујемо прикупљање података који се директно уграђују у протокол о извршеном гађању. Пред нама је задатак да аутоматизујемо и пренос података са осматрачница ка Групи за обраду података.

Планирамо да ЦИНВО Никинци опремимо са мањим радарима за мерење почетне брзине пројектила, уређајима за осматрање падних тачака пројектила, неопходном опремом за тестирање балистичке заштите и опремом за заштиту, претраживање терена и уништавање неексплодираних убојних средстава. ■

Пуковник проф. др Слободан ИЛИЋ
Директор Техничког опитног центра

ЗАБЕЛЕЖЕНА ПРОШЛОСТ

КРОЗ КАПИЈУ ВРЕМЕНА

Полигон у Никинцима је на само сат вожње од Београда. Смештен је у сремској равници близу Руме, Пећинаца и Шапца. Овога пута проћи ћемо кроз две капије, ону уобичајену, полигонску, али и кроз капију времена – да речју и сликом сазнамо зашто је настао ту пре 65 година, како је нарастао и који су људи обележили његово трајање.

Неко је рекао да је Центар за испитивање средстава наоружања и војне опреме (НВО) у Никинцима осмишљен управо тако како би требало да изгледа један испитни полигон, те да свих његових сто педесетак објеката чини складну целину. Годинама је прошириван, дограђиван, дорађиван, осавремењиван. Растао је са људима који су у њему најпре живели и радили, после само радили, али и онима који су ради испитивања ту проводили дане и месеце. Циглу по циглу, цреп по цреп, капију по капију, исписивана је полигонска хроника која траје већ 65. година. Овом приликом отварамо једну капију – капију времена.

Полигон у Никинцима основан је решењем заменика министра народне одбране, 3. маја 1951, као Централни полигон Генералне дирекције индустрије муниције. До те године испитивања оруђа и муниције гађањем за потребе истраживања, развоја и пријема серијске производње обављана су углавном на фабричким полигонима („Крушик“, „Црвена застава“ и др.) или на армијским као што су „Калиновик“, „Чента“, „Шепурине“, „Превлака“ и рту „Камењак“ код Пуле. За спољнобалистичка гађања Одељка за наоружање Војнотехничког института импровизиран је полигон код села Купинова (у близини Никинаца са директрисом у правцу Купинског кута поред реке Саве).

ПРОМЕНЕ НАЗИВА

Полигон у Никинцима основан је као Централни полигон Генералне дирекције индустрије муниције. Често је мењао називе и институције којима је припадао. У марту 1954. као Централни полигон претпочињен је Управи за послове војне индустрије, а јануара 1957. године, Управи за војнотехничка истраживања као Централни полигон за војнотехничка истраживања. У састав Института за наоружање, као посебан погон повезан с одељењем балистике, улази у априлу 1958. године. Наредбом Савезног секретара за народну одбрану децембра 1972. полигон у Никинцима улази у састав тада формираног Техничког опитног центра КоВ (ТОЦ КоВ). Данас је то Центар за испитивање наоружање и војне опреме у саставу ТОЦ-а.

Међутим, све интензивнији развој и производња наоружања за потребе ЈНА захтевао је хитну изградњу полигона, који би обезбедио примену савремених метода полигонских испитивања, безбедност испитивања, уз коришћење савремене мерне опреме. И уопште, касније је развој полигона увек био везан за стање војне индустрије. Бележе се блистави тренуци, али и периоди застоја.

Почеци

Избор локације и изградња поверени су Генералној дирекцији индустрије муниције. За локацију је изабран погодан равничарски терен код села Никинци, површине 3.060 хектара, који је заузимао релативно мало обрадивог земљишта са повољним положајем главне директрисе север–југ и са изласком на реку Саву. Полигон је удаљен 85 километара од Београда, а пет километра од пута Шабац–Рума. Близина тог пута и железничке пруге и повољни климатски услови додатно су утицали на избор локације.

Изградња полигона у Никинцима почела је 1950, а прва испитивања обављена су 1951. године. О почетку његовог рада сачувано је мало архивске грађе, али се из казивања људи који су у то време тамо радили може реконструисати прича. Прве године оснивања, 1951, на полигону су биле четири зграде. У једној је била управа, а у остале три зграде становале су старешине. Тада је на полигону радило тридесетак људи – 12 службеника и петнаестак радника. Војска је обећавала комплекс, а били су и телефонисти. Командант, административно лице, није се мешао у посао испитивача.

У то време на полигону су радили водник, а касније заставник Стева Срдић, Милић Косановић, Мирослав Божиновић, Данило Копривица, Милан Ружић, Веља Николић, Милан Тошић, Сафет Капићић, Драган Илић, Драгутин Оташевић Теча, Милан Станојевић, Богдана Чича Обрадовића...

Забележено је да је током прве године рада изведено 120 опита. Испитивана су и примана средства НВО (метак 76 mm са ОФ-350 за топ 76 mm Б1 – први наш топ конструктора Бошка Станисављевића, мина 82 mm са ОФ-832, нови

КОМАНДАНТИ

Први командант Полигона био је пуковник Зденко Степановић, потом су били пуковници Јован Родић, Љубомир Ивановић, Иван Бекавац, Чедомир Грубиша, Станислав Стошић, Душимир Николић, Рајко Филиповић, Борислав Михаљевић и потпуковник Жељко Киждобрански. Данас је командант потпуковник Томо Фигун.

ПОЛИГОНСКИ ПИОНИРИ

Међу првима на полигону били су водник, а касније заставник Стева Срдић, Милић Косановић, Мирослав Божиновић артиљеријски мајстор и нишанџија, потом Данило Копривица, пиротехничар из Вогошће, па Веља Николић. Од почетка су били и возачи Милан Тошић, Сафет Капићић, Драган Илић. Међу пионирима био је и најпре пиротехничар, а касније благајник, Александар Лечић, отац глумца Бранислава Лечића. Прича се да је Лечић био добар пиротехничар, инструменталац, али и снажан човек, који је могао сам да носи целу кулу за мерење брзине пројектила, тешку између 70 и 100 kg, дугу четири метра, а високу исто толико.

домаћи минобачач 82 mm, хаубице 100 mm М16/48), био је пријем ремонтване муниције (мине 120 mm са ОФ-843 А, муниције 20 mm за ПА топ 20 mm М39, муниције за ПА топ

88 mm M37, муниције за хаубице 105 mm M43), као и пријем и освајање барута за поменути муницију.

Тада су мерени почетна брзина пројектила, притисак у цеви оруђа, домет пројектила и растурање. Обављена су и метеоролошка мерења атмосфере и ти подаци су обрађивани. Један од најстаријих апарата служио је за мерење брзина у тунелу – буланже.

Није тешко проникнути у све проблеме са којима су се тада сусретали запослени на полигону у своме раду. Најпре, са неизграђеним заклонима и инфраструктуром, ограниченом мерном опремом и мукотрпном обрадом резултата гађања без икакве техничке опреме. Са данашње временске дистанце готово је невероватно како су то радили и којим интензитетом.

Постојала је једна јака опитна посада, а први опити извођени су на пласману „Б“. Треба рећи и то да су од оснивања формирана техничка документација (протоколи и записи), документација за обраду резултата гађања и поступци испитивања, али и то да су ти протоколи и записници, у којима су сви резултати испитивања, сачувани до данас. Колико је посао био интензиван, говори податак да су само у прве три године рада полигона резултати испитивања архивирани у 43 књиге. Подаци су уношени у образце протокола, чија се форма није мењала до данас, а средства је примала трочлана комисије. Први чланови комисије и руководиоци гађања 1951. године били су С. Вељковић, П. Бошковић, А. Срећковић, а руковооци гађања Ж. Петровић и А. Срећковић, док је податке обрађивао С. Вељковић. Стари протоколи из те године рађени су у једном примерку, а писани су налив-пером.

Изградња

До 1953. године на полигону су саграђени основни објекти – управна зграда, ватрени положаји (пласмани „А“ и „Б“) и објекти на њима, затим тунел, пиротехника, метеоролошка станица, зграда за смештај наоружања и муниције и други помоћни објекти неопходни за несметан рад приликом испитивања.

Низ нових објеката, веома значајних за ефикасније и комплетније испитивање средстава НВО – пласман „Д“ и директриса са осматрачницама за испитивање минобацача, пласмани „С“ и „П“ са тунелом за испитивање оклопа и противоклопне муниције, продужена директриса „А–Б“ са новим осматрачницама, станица за климатска испитивања и објекти за механичка испитивања средстава НВО – подигнут је у периоду од 1962. до 1965. године.

Корозиона станица за праћење понашања материјала, заштитних превлака, средстава за привремену заштиту и конзервацију у реалним климатским условима изграђена је 1969. године. Већ годину дана касније, у кругу полигона почео је са радом први павиљон сталне изложбе наоружања и војне опреме, који је крајем осамдесетих година прошлог века прерастао у комплексан павиљон са модерном и савременом поставком војне опреме произведене у СФРЈ.

За потребе испитивања противоклопних ракетних система полигон је 1972. проширен изградњом пласмана „ПТР“ са кинотеодолитским станицама, а током 1981. године изграђена је и отпочела са радом лабораторија балисти-

ке на циљу, која је служила за испитивање пројектила, бојних глава и минско-експлозивних средстава.

Памте се и златне године полигона, које су обележиле зенит у развоју тадашње војне индустрије, од 1981. до 1991. године. Тада је на полигону годишње извођено око 1.200 опита и испљивано од 2,2 до 2,5 милиона пројектила разних калибара. Пуном паром радило је пет опитних посада. Ред за испитивање био је дуг и некад се чекало и по месец дана. И сада се на полигону препричава како се радило од јутра до вечери, а преноћиште у хотелу „Фрушкогорац“ у Никинцима било је теже обезбедити него у хотелу „Москва“.

У то време почела је и набавка савремене мерне опреме, посебно великог данског радара за снимање трајекторија лета ракетних пројектила, који је пре пет година отишао у историју.

Модернизација

Крајем седамдесетих и почетком осамдесетих година прошлог века интензивирани су развој и производња средстава наоружања. То је захтевало даље проширење капаци-

ЖИВОТ С ПОЛИГОНОМ

Од почетка изградње полигона до његових најблиставијих тренутака, крајем седамдесетих и током осамдесетих, када се на полигону радило од јутра до вечери, а преноћиште у хотелу „Фрушкогорац“ било је теже обезбедити него у „Москви“, село Никинци (са око 3.000 становника), удаљено три километара од полигона, живело је са њим и од њега. Захваљујући полигону, изграђени су и бројни садржаји у селу: пут од Хртковаца до села, хотел „Фрушкогорац“ (1958) и Дом омладине. Многбројни житељи села постали су радници на полигону или су пензионери који су свој радни век ту завршили.

тета полигона и његову модернизацију. Обимни радови извођени су од 1983. до 1989. године. Проширени су и модернизовани пласмани и осматрачнице дуж директрисе „Д“, пласмани „А“ и „Б“, тунел за испитивање оклопа и противоклопне муниције на пласману „П“, артиљеријска радионица, изграђени су јама за распрскавање пројектила и пласман за испитивање близинских упаљача, а започета је и изградња нове, савремене пиротехнике. На тај начин полигон у Никинцима добио је данашњи изглед.

Распадом СФРЈ велики део војне индустрије, која је већином била лоцирана у Босни и Херцеговини, из стратешких или неких других разлога, остао је изван Србије, па је тиме и број корисника полигона смањен. Због губитка полигона који су остали у отцепљеним републикама, иначе практично био једини опитни полигон у Србији. Он је реорганизован и прилагођен новонасталој ситуацији и потребама војне индустрије земље.

На жалост, санкције и бомбардовања НАТО-а знатно су уништили ту индустрију, па ни полигон у то време није

довољно опреман и дограђиван. Томе су посебно допринели ембарго на увоз савремене војне опреме и недостатак финансијских средстава. Немаштина и неулагања најгори су пратиоци установа тог типа.

На њихов рад посебно се одразио и период трансформације Војске, када је полигон десеткован – поред радничког дела, силом прилика у пензију је отишао и готово цео командни кадар. Од некадашњи пет опитних посада, тада су на полигону радиле само две.

Међутим, у ТОЦ-у су знали да се не сме стати у развоју и опремању полигона, па се предано радило на пројектима и програмима за његову изградњу и модернизацију, у складу са насталим потребама. Опремање полигона почело је 2006, а набавке су интензивирани 2009. године. Изграђен је ватрени положај „А-1000“, за непосредно гађање на даљинама до 1.000 метара са бедем-хватачем пројектила, а завршавали су и нову, модерну пиротехнику, чија је изградња прекинута почетком деведесетих прошлог века.

ВАНРЕДНИ ДОГАЂАЈИ

За 65 година колико постоји полигон, и поред свих опасности које носе професије тих људи, погинуо је један човек током опита – конструктор, приликом испитивања бестрзајног топа, а његовом сараднику оштећен је слух. Бивши командант пуковник Станислав Стошић сећа се да су за његовог мандата два човека изгубила вид, један је остао без шаке, а други без руке до подлактице.

Могло је да се заврши катастрофално, али није, још једно испитивање – мерење загађења ваздуха у тенку приликом опаљења. Требало је да у тенк уђе цела посада, али су срећом ушла само двојица и они су преживели експлозију.

Било је мањих повреда изазваних пуцањем хаубице 122 mm и преносног бестрзајног оруђа ПБО 82 милиметара. Догађало се да дејствује пројектил одмах по изласку из

цеви, да пуцају цеви далекометних артиљеријских оруђа приликом опаљења, да ненадано без припреме вишецевни бацач ракета „пламен“ испали рафал, да оператера погоди тромблон у плећку, да осматрачу поред главе прође метак, да ракета залута или да „маљутка“ натера уважене госте који су стајали на ПТР-у да залегну, јер је током лета направила изненадни заокрет. А и „бумбар“ је на сличан начин терао своје творце на тзв. конструкторски наклон.

Приликом једног гађања противградном ракетом десило се да је она мимо закона физике направила петљу, вратила се и пала позади у камион у ком је било више од 100 тих ракета. Срећом, није деловала, иначе би сви изгинули. У таквим случајевима није било повређених нити људских жртава, јер су правовремено примењиване строге мере безбедности.

ДОГОВОШТИНЕ

Сваки полигон има своје шаљивције. Легенде никиначког, чије се приче препричавају и данас, јесу Васа и Мата. Мата је био висок и наиван и увек је наседао на шале, а Васа низак, мудар и ђаволак. Не заостаје по духовитости ни Богдан Обрадовић Чича, који је својим причама могао до суза да засмеје слушаоце.

Нишанција и оператер-стрелац Живан Зечевић Зека, који је имао највише опаљења из „маљутке“ у бившој Југославији (око 300), препричавао је једно вођење „маљутке“. Када је била на пола пута, јавио му се човек, који је снимао лет ракете на писачу, и рекао: „Стој Зеко, немам више папира!“. Од срца се, каже, насмејао – као да је могао да је застави.

Тадашњи командант полигона Станислав Стошић увек на дружењима препричава догађај који се десио на „Д“ пласману кад је дошла индијска делегација од двадесетак људи. Одвели су их да виде како муниција дејствује. Током прика-

за осматрач им је јавио да је у рејону циља видео краву и питао их шта да ради. Стошић је прекинуо опит и преводиоцу објаснио шта се дешава. Замолио је да и Индијцима објасни да ће опит наставити кад краву помакну на безбедно место. Кад им је то превела, Индијци су запљескали и рекли: „Господо, завршили смо. Муниција је примљена ствар.“

Насупрот томе, Драгутин Оташевић запамтио је трећи дана по свом доласку на полигон, а било је то давних шездесетих. Требало је да изведе гађање, а још није добро разликовао пласман „А“ од „Б“ и десило се да оде на супротан. Кад је самохотка намештена, видео је да је погрешно, али како је извршена комплетна припрема, није имао куд него да гађа. На задатом домету од четири километра налазила се фарма свиња, што није знао. Када је гађање почело, војник на вези јавио му је да су гранате падале на свињац. Опит је прекинут, а епилог је био 12 убијених свиња. Срећом, нико од људи није настрадао.

Те 2009. године започела су и инфраструктурна улагања. Реконструисан је бедем на „А“ пласману, уз помоћ јединице Прве бригаде, а по наређењу начелника Генералштаба, јер је процењено да је у критичном стању. Осим бедема, почели су да реновирају и објекат „А“ пласмана. На сличан начин обнављани су и објекти на другим пласманима.

Такође, од 2009. у потпуној функцији је климатизер у главном пиротехничком објекту за пиротехничке радове, па се ти радови и припрема испитивања одвијају максимално безбедно. Промењени су сви пиротехнички подови и облоге на столовима.

Данас је одбрамбена индустрија опет у замаху. Повећан је и број задатака испитивања, па се полигон опет опрема, а изграђен је и нови безбедносно-инфор-

мациони систем – БИС. Успостављен је и систем квалитета за испитивање средстава НВО према захтевима стандарда SRPS ISO 9001, чиме је квалитет подигнут на знатно виши ниво, а посебно документованост квалитета.

Набавком нове опреме за аквизицију података и других савремених испитно-мерних уређаја, те модернизацијом постојеће опреме, полигон ће у оквиру испитних и мерних могућности бити веома модеран и омогућиће испитивање квалитета нове генерације скоро свих врста наоружања и војне опреме.

Његов првобитни назив, централни полигон, биће поново актуелан. И даље ће остати јединствени центар за испитивање НВО. ■

РЕЧ КОМАНДАНТА

СНАГА КОЛЕКТИВА

У процесу испитивања средстава НВО, где је свакодневни ризик веома велик, важни су добри међуљудски односи, поверење у сараднике, поштовање личности и интегритета сваког појединца, пожртвовање и жеља да се помогне другим припадницима јединице, али и здрава радна атмосфера

Центар за испитивање наоружања и војне опреме део је Техничког опитног центра смештен на полигону у Никинцима и представља „лабораторију на отвореном“, у којој се испитује наоружање (класично и ракетно), муниција и минско-експлозивна средства (МеС) и друга војна опрема, ради увођења у наоружање. Данашњи назив носи од 2009. године. Иако припада ТОЦ-у, по шеми логистичке подршке ослоњен је на 15. тенковски батаљон у гарнизону Сремска Митровица.

Центар се састоји из команде, одељења за обезбеђење и ППЗ, вода за логистику и вод за испитивање НВО, који је носилац задатака испитивања и има успостављен систем упутстава и процедура, које дефинишу поступке током испитивања средстава НВО.

Испитивања се изводе са „пласмана“ – уређених ватрених положаја са осталим садржајима потребним за испитивање НВО. Полигон има четири пласмана намењена за испитивање гађањем на дOMETИМА ДО 12 километара и један за испитивање вођених ПО ракета.

Испитивања гађањем изводе се и са ватрених положаја ван полигона на дOMETИМА ДО 22 километра. Таква испитивања подразумевају веома захтевне припреме, које морају отпочети најмање 15 дана пре гађања. Наиме, потребно је да се најаве скупштинама општина Рума и Пећинци, како би оне обавестиле становништво о гађању и забрани боравка у опасним зонама. Потом, упућује се захтев општинским органима тих општина за обустављање саобраћаја на три локална пута који пролазе кроз опасну зону током тих гађања. Након добијања решења о обустави саобраћаја, упућује се захтев за ангажовање патрола полиције на обустави саобраћаја. Благовремено се обавештавају и остале организације

НАМЕНА

У Центру НВО спроводе се завршна испитивања прототипова, прототипских партија и нултих серија наоружања и муниције, те верификациона испитивања готових производа са тржишта, потом интерна и развојна испитивања за потребе Војнотехничког института и фабрика одбрамбене индустрије Србије. Испитују се и средства из серијске производње за потребе ВС и уз присуство војне контроле квалитета, која на основу резултата, односно протокола испитивања прима или одбија серију, потом контролно-техничка гађања и испитивања после ремонта за потребе техничких ремонтних завода из Крагујевца и Чачка, а пружају се и услуге уз наплату и приказна гађања за потребе фабрика одбрамбене индустрије Србије, Војске Србије и Министарства одбране.

које своју делатност делимично обављају у опасној зони – Шумско газдинство „Кленак“ и „Купиново“, Војна установа „Моровић“ и друге. Такође, од органа задужених за контролу ваздушног простора тражи се забрана лета летелицама у ваздушном простору изнад те проширене опасне зоне – НОТАМ.

На дан када се изводе гађање са ватрених положаја ван полигона Никинци, простор опасне зоне обележава се привременим таблама упозорења и осигурава постављањем више од десет лица за обезбеђење, а понекад се ангажује и хеликоптер да би се уверили да у опасној зони нема људи и домаћих животиња пре почетка гађања.

Инфраструктурна улагања

На полигону у Никинцима налази се више од 150 објеката високоградње који су изграђени за потребе испитивања НВО. Поред тога, инфраструктуру чини и велики број објеката нискоградње. У најзначајније објекте високоградње спадају објекти за смештај наоружања и муниције, за смештај моторних возила, објекти за климо-механичка испитивања, за пиротехничку припрему муниције, техничка и артиљеријска радионица, објекти за смештај лица, те објекти за испитивање НВО.

Од 2009. године обезбеђена су средства и реновиран је велики број објеката од виталног значаја за функционисање Центра као што су: артиљеријска радионица, објекти за припрему и контролу убојних средстава, објекат за смештај комора за испитивање на екстремним температурама – клима-коморе, објекти на пласманима, техничка радионица, део магацинског простора, техничка радионица, метеоролошка станица и командни центар са безбедносно-информационим системом (који омогућава већу безбедност испитивања, квалитетније праћење појава при испитивању НВО чак и са удаљених локација од ватреног положаја, видео-снимање испитивања НВО на ватреним положајима и архивирање снимака).

Такође, у периоду од 2011. до 2015. године проширени су капацитети за испитивање НВО изградом новог положаја на „Д“ правцу и грудобрана на Δ+3000 m, и урађене су нове путне комуникације дуж источне границе полигона, чиме је полигон у Никинцима добио свој данашњи изглед.

И поред тога, велика је потреба за инфраструктурним улагањима, планираним претходних година, али се касни због недостатка финансијских средстава и сложености пројеката.

Опитна гађања

Центар за испитивање НВО *Никинци* је по много чему веома специфична јединица. У њему се готово свакодневно изводе опитна гађања из разноврсног наоружања и постоје специфична радна места којих немају друге јединице – чланови специјалне опитне посаде који опслужују оруђа морају познавати наоружање којим се обавља испитивање (пешадијско, минобацачко, артиљеријско, ракетно, противавионско), пиротехничари такође морају да ураде пиротехничку припрему те разноврсне муниције, али и да је униште, ако „слаже“ током испитивања, а око две трећине запослених су цивилна лица.

ИСПИТИВАЊА

Сва средства НВО на употреби у јединицама Војске Србије обавезно су прошла фазу полигонских испитивања ради објективног, независног вредновања и оцењивања квалитета. У Центру се испитују спољнобалистички параметри – домет, прецизност, тачност, време лета, време самоликвидације, време темпирања и друго; унутрашњо-балистички параметри – притисак и почетна брзина; отпорност оруђа, оружја, муниције и муницијских елемената гађањем са повишеним притиском барутних гасова; функција артиљеријских и минобацачких система; безбедност и функција муниције и МеС; правилност фрагментације и зона убојног дејства разорних пројектила; дејство артиљеријске, минобацачке муниције и ракете на циљу – пробојност, осветљеност терена, димни ефекат, дисперзија субпројектила; отпорност на климатске утицаје – повишена температура, снижена температура, влага; отпорност на механичке утицаје – пад, трескање, тумбање, вибрирање, имитација транспорта камионима и балистичка заштита.

Пошћуковник Томо Фигун са сарадницима – мајорима Миланом Паљићем (лево) и Јанком Миловановићем

У богатој архиви Центра забележено је 120 испитивања у години оснивања. Тај број се стално повећавао да би средином осамдесетих прошлог века било евидентирано више од 1.300 испитивања годишње. У последњих пет година, било је просечно око 700 испитивања годишње, израђено је око 1.000 протокола испитивања, испалено око 9.000 метака калибра већег од 20 mm и уништено око 200 неексплодираних убојних средстава, тако да је од оснивања полигона, пре 65 година, до сада, испалено око 400.000 таквих пројектила. Такође, од 2013. уочљив је пораст броја испитивања која су услуга уз наплату. Данас се дневно просечно реализују три-четири опита. Повећан је и број страних делегација које посећују полигон.

За потребе тих испитивања набављена је и савремена мерна опрема попут 3Д радара за праћење путање пројектила после опаљења, затим систем за метеоролошко сондирање атмосфере, па уређај за прецизно меревање калибра цеви оруђа, савремени ГПС уређај, ласерски мерач

65 ГОДИНА ЦЕНТРА ЗА ИСПИТИВАЊЕ НВО НИКИНЦИ

даљина. Тренутно се ремонтују покретне хладне коморе за превоз муниције у условима температуре до -40 степени Целзијуса. Та савремена мерна и друга опрема омогућава да Центар у Никинцима буде компетентан и модерно уређен регионални центар за испитивање савремених средстава НВО, упоредив са сличним полигонима у развијеним државама у свету.

Током ове године планирана је набавка радара за мерење почетне брзине, а у наредном периоду неопходна су обимна инфраструктурна улагања у систем за снабдевање водом објеката полигона, ремонт велике хладне коморе, ремонт трафостаница и санирање бедема и тунела (хватачи пројектила).

Ни Центар нису мимоишли проблеми. Потешкоћу представља недовољна ширина полигона у односу на потребе, односно дефинисане опасне зоне за гађање појединим наоружањем и муницијом, што повећава ризик приликом испитивања. Проблем је и физичко обезбеђење великог неограђеног простора, што има за последицу неовлашћене уласке у простор полигона, који су веома опасни због самог испитивања НВО, али и постојања простора „загађеног“ неексплодираним убојним средствима.

ВИШЕНАМЕНСКИ САДРЖАЈИ

Тренутно, поред Центра за испитивање НВО на полигону у Никинцима егзистирају и ЈП „Југоимпорт СДПР“ (од 1972. године – стална изложба НВО, а од 2008. године – прототипска радионица) и „Белом“ фабрика ловачке муниције, ВУ „Моровић“, РЈ Грабовци (обрађује око 960 ха пољопривредног земљишта и врши експлоатацију шуме), Ловачко удружење „Војник“, секција Централног клуба ВС Београд.

У последње три године у Центру је одржана међународна вежба специјалних јединица Војске Србије и Руске Федерације, уништена је авио-бомба из Другог светског рата, остварена сарадња припадника два америчка института и ВТИ-а на истраживачким пројектима. Обилазе ге инострани војни представници. Све то указује да је полигон вишенаменски максимално искоришћен.

Још није решено стање водовне мреже, електроенергетске мреже и путних комуникација. Водовна мрежа је стара, систем пречишћавања дотрајао и без формацијом предвиђеног лица за опслуживање и одржавање. Вода коју имамо у мрежи није исправна ни за одржавање личне хигијене. Трафостаница није ремонтована. Путне асфалтне комуникације су у лошем стању, а нису реализовани ни планови о санирању путне мреже.

Просечна старост моторних возила већа је од 32 године, а сличне проблеме имамо са комором за климомеханичка испитивања, делом мерне опреме и других техничких средстава.

Међутим, и поред свих тих отежавајућих околности, организација рада Центра је таква да обезбеђује квалитетно извршење испитивања НВО и осталих пратећих активности на полигону. Томе доприносе врло добри међуљудски односи, правилно комуницирање и ефикасно командовање. У процесу испитивања средстава НВО, где је свакодневни ризик огroman, веома су важни добри међуљудски

КВАЛИТЕТ

У Центру је успостављен систем квалитета за испитивање средстава НВО према захтевима стандарда SRPS ISO 9001, чиме је квалитет испитивања подигнут на виши ниво, а посебно документованост квалитета. Шездесетпетогодишња пракса у испитивањима најразноврснијих средстава НВО допринела је да Центар има екипе и појединце за извођење веома комплексних опита и обраду резултата испитивања. Те екипе имају могућност да у сарадњи са стручним екипама из појединих сектора ТОЦ-а обаве и најсложеније опите, испитивања и оцењивања веома сложених средстава НВО.

односи, поверење у сараднике, поштовање личности и интегритета сваког појединца, пожртвовање и жеља да се помогне другим припадницима јединице, као и здрава радна атмосфера.

Драгоцено је и искуство људи који испитују НВО на појединим дужностима и више од двадесет година. Од њих сам учио и ја, када сам дошао на полигон 2002. године као капетан и командир специјалне опитне посаде, али и многи пре мене. Та знања не могу се стећи нигде другде. Ипак, најбитније је да се током испитивања НВО поступа у складу са упутствима, процедурама и прописаним мерама безбедности, јер је безбедност оваквих јединица императив њиховог постојања и развоја. ■

Потпуковник Томо ФИГУН

ВАТРЕНИ ПОЛОЖАЈИ

Центар располаже са више ватрених положаја. „А“ је уређен ватрени положај који омогућава испитивање артиљеријских оруђа, балистичка испитивања артиљеријске и ракетне муниције домета од 800 до 8.000 m, те испитивања упаљача непосредним гађањем на даљини до 200 метара. Ватрени положај „А-1000“ је неуређен и намењен је за испитивање НВО непосредним гађањем на даљини 1.000 m, са инертном или бојевом муницијом са инертним упаљачима у хватач пројектила/бедем. Ватрени положај „Б“ је уређен и омогућава испитивање артиљеријских оруђа, лансера, балистичка испитивања артиљеријске и ракетне муниције домета од 7.500 до 11.500 m (дозвољено је испитивање НВО гађањем само у правцу основне директрисе). Ватрени положај „Д“ омогућава испитивање минобацача и балистичка испитивања минобацачке, артиљеријске муниције домета до 5.500 m и стрељачког наоружања и муниције.

На уређеном ватреном положају „П“ испитују се све врсте муниције за пешадијско наоружање, артиљеријских оруђа и лансера на функцију, обављају функционална испитивања артиљеријске, ракетне и друге муниције непосредним гађањем у тунел или непосредно испред њега на даљинама до 500 метара. Ватрени положај „С“ омогућава опитовање функције стрељачког наоружања и балистичка испитивања стрељачке муниције домета до 1.200 метара.

ПУТ ДО ПОЛИГОНСКИХ ИСПИТИВАЊА

БЕЗБЕДНО НА ЗЕМЉИ И НА НЕБУ

Мајор Јанко Миловановић са старијим водником I класе Бојаном Младеновићем и Живојином Лукићем

Пут свих средстава НВО која дођу у Никинце на полигонска испитивања тачно је одређен – најпре се смештају у радионицу за преглед, контролу и припрему наоружања, а убојна средства пролазе кроз пиротехнику. После тога, неко време проведу у хладној или топлој комори, где се проверава њихова функционалност на екстремним температурама и тек на крају одлазе на завршну и најважнију проверу – испитивање гађањем.

То је стандардна процедура, а ми ћемо у представљању полигона, те јединствене лабораторије на отвореном, кренути другим путем – од командира који у својим рукама држе све конце испитивања, безбедности поготово.

Ту све почиње и завршава

Сви који дођу у Центар за испитивање НВО ради опитовања, најпре посете команданта потпуковника Тому Фигуна, а најдуже се задржавају у такозваној белој згради, у канцеларији мајора Јанка Миловановића, командира вода за испитивање средстава наоружања и војне опреме.

Које је централно место на полигону и где се све дешава?
Где се планирају задаци,
организују мере безбедности
испитивања, одобрава почетак
испитивања и израђују
завршни протоколи гађања?
Какав је посао командира, који
у својим рукама држе све
конце испитивања?

То је увек било централно место на полигону, јер се ту дешава све – од планирања задатака, организовања мера безбедности испитивања, одобрења почетка испитивања до израде завршних протокола гађања. Осим што је најфреквентније, то је и изузетно одговорно место, јер је мајор Миловановић, како у шали каже, *фронтмен* Центра. Он је

особа која, као и његови претходници, изговара следеће реченице: „У реду, можете почети опит!“, али и оно друго: „Прекидамо испитивање!“. Наравно, то не ради сам, већ у консултацији с командантом Центра и претпостављеном командом ТОЦ-а, односно Сектором 1. Ипак, иза сваке његове одлуке стоји писано наређење или образложење.

– Моја је обавеза да прекинем опитовање кад ме командир опитне посаде извести о проблемима током испитивања и кад процени да је угрожена безбедност људи који учествују у опитовању. Тада треба брзо реаговати, схватити ситуацију и одлучити о наставку испитивања – да ли га прекинути или не. Увек се некако мора измерити безбедност и економски интерес произвођача или развојне установе чије се средство испитује. Кад се опит прекине, морам одмах да напишем наређење о прекиду, формирам групу састављену од људи који су прошли обуку у руковању муницијом, како би кренули у претраживање терена.

У послу који обавља, како каже, помаже му претходно артиљеријско искуство, само што је сада све обрнуто.

– Ми морамо све да учинимо како би војник у јединици био сигуран, безбедан у руковању тим средствима и, наравно, да увек добије оно што је записано у таблицама гађања – каже мајор Миловановић.

У његовој канцеларији увек има људи. То је динамично место и на прсте се могу избројати дани кад је мирно и нема испитивања. Можда, ако је лоше време. Телефони често звоне, моторола је непрекидно укључена, јер га обавештавају о сваком кораку испитивања, а сваког дана има бар три-четири опита. Савремена технологија омогућила му је да у реалном времену на мониторима испред себе прати и шта се дешава на пласманима где се изводе испитивања гађањем. То може и командант полигона, али и директор ТОЦ-а у Београду.

– Као командир вода задужен сам за све што је везано за испитивање, односно реализацију мера безбедности при испитивању. Наравно, у мојој надлежности је и сарадња са МУП-ом и општинским структурама, када део испитивања радимо изван круга полигона, на унапред уређеним местима. Тада шаљемо захтеве полицији да у одређено време изађе на поједине тачке и заустави саобраћај, јер то није у нашој надлежности. Сарађујемо и са цивилним структурама, које обавештавају становништво путем радија, огласа или на друге начине да се не затекне у време испитивања на опасним местима.

Некада је он био корисник, а сада има задатак да том кориснику обезбеди средство најбољег квалитета. А на испитивањима никад нема идеалног. Увек нешто искрсне. Никад се не зна како ће се средство НВО показати. Једно је рачун, а сасвим је друго кад се дође у ту лабораторију на терену.

Мајор Миловановић објашњава да је свакодневно на вези и са Директоратом цивилног ваздухопловства и да је у радно време унапред договорена варијанта НОТАМ-а (забране лета над полигоном) до висине од 4.200 метара. Тада је над полигоном сигнализирано црвено и у тај простор не улеће нико. А кад пројектили лете изнад 4.200

метара, процедура је сложенија, јер су укључене две зоне безбедности и онда морају 60 сати унапред да траже дозволу за прелет пројектила на потребној висини. У ту висину урачуната је, како каже Миловановић, прорачунска ордината пројектила, а томе се додаје још око 600 метара сигурности ради, тако да сви који лете знају да су безбедни и не постоји техничка могућности да се нешто догоди.

Најтеже је, према његовим речима, организовати и ускладити рад свих током испитивања. Увек постоје ограничења – време, техника, кадар, временски услови... А не ради се само преко дана, већ постоје и ноћна испитивања гађањем, али и она која трају цео дан – до 22–23 сати. Наравно, и тада је иста процедура обезбеђења испитивања као и у дневним условима.

Није у надлежности командира вода, али мајор Миловановић показао се и као изузетно спретан у информатичким пословима и умногоме допринео развоју безбедносно-информационог система (БИС) у Центру, јединственог у Војсци, који је уведен 2010. године. Систем се састоји од камера, постављених на одређеним местима, и оптичких каблова, којима се преноси слика. Има чак двадесетак километара оптике и струје. То је двоструки систем безбедности – њиме се надгледају полигон и битни објекти, али се снима и рад послуге у реалном времену на четири пласмана – „Б“, панцир, „Д“ и „С“. Захваљујући БИС-у чла-

нови радних тимова који на пласманима прате испитивање могу да седе на сигурном у заклону од армираног бетона и гледају оно што се дешава у реалном времену.

Објашњавајући значај БИС-а, мајор Миловановић истиче његов информациони део:

– За нас је значајно да дођемо до информације на брз и сигуран начин – од измереног до обрађеног податка. Да се подаци које добију мерачи притиска, брзине, командири специјалне опитне посаде, пиротехничари са места испитивања уносе електронским путем и да одмах стигну до групе за обраду података. Циљ нам је да се, по завршеном опиту, протоколи гађања израде за пар минута, и то двојезично – на српском и на енглеском језику. Они се у заштићеној форми одмах прослеђују у ТОЦ директору наше установе. За сад су нам изван информационог система остали само осматрачи и њихови подаци, али очекујемо у блиској будућности да и они буду увезани у БИС – каже командира вода за испитивање НВО.

Командири специјалне опитне посаде

На полигону се испитују сва средства НВО којима ће се Војска Србије опремати или она која се извозе. Ту се проверавају тражене тактичко-техничке карактеристике. За испитивања гађањем, које су крајња провера сваког система, одговорне су специјалне опитне посаде. У историји Центра за испитивање НВО мењао се њихов број. Најпре је била једна, па две, у најбољим годинама било је пет посада, а онда је број поново враћен на две.

Централну улогу сваке специјалне опитне посаде има извршилац гађања, који командује и спроводи опите. За рад извршиоца потребно је одређено војно образовање, познавање средстава НВО, али и велико искуство. То су увек били искусни артиљерци. Некад су новајлије најпре постављане на минобацачки пласман „Д“, како би научили све о том послу, а касније би одлазили на „А“ и „Б“. Према новој организацији ТОЦ-а и ISO стандардима, командири специјалних опитних посада раде на свим пласманима.

Данас су командири специјалне опитне посаде капетани Драган Џамбасевић и Давид Калабић, а руководилац њихове групе је капетан Петар Петивић. Они су наследили капетане Милана Симића и Воји-

Капетан Давид Калабић, командир специјалне опитне посаде

слава Милошевића, од којих су неколико месеци стицали знања и полако откривали тајне те нове професије.

Стицајем околности, Џамбасевић и Калабић су класићи са Војне академије, који су се 2012. сусрели на истом полигону. На почетку каријере радили су у артиљеријским јединицама – Калабић у бившој 453. механизованој бригади, тачније у мешовитом артиљеријском дивизиону из Сремске Митровице, а Џамбасевић у хаубичко-артиљеријском дивизиону 20. моторизоване бригаде у Ваљеву. После су радили у центрима за обуку.

Кад су дошли на полигон нису знали колико је обиман тај посао и били су, како кажу, благо изненађени бројем гађања, динамиком, начином реализације.

– За око пет година ми смо извели више гађања него што ће иједан артиљеријски официр наше генерације урадити за свој радни век. Под нашом командом испалено је толико пројектила да нико не може да нас прстигне, осим ако не дође да ради овде на полигон. Ми изводимо гађања сваки дан из разних средстава наоружања – каже капетан Калабић.

Обојци је, ипак било највеће изненађење што саварије оруђа на пласману не сматрају за ванредни догађај, јер је то опитни полигон и ту се испитују средства у развоју, па се и такве ситуације очекују. Зато се, како каже, увек предузимају повишене мере заштите на раду и строго проверава да ли је људство у заклону, како не би дошло до повређивања. А они су одговорни и за људе и за наоружање и технику која се испитује. У зони дејства пројектила не сме да буде нико.

– Када сам дошао у Центар није ме толико изненадио број изведених гађања, колико лакоћа реализације тих задатака. За војнике у јединици гађање бојевом муницијом је мала свечаност, круна њихове обуке, а ми овде реализујемо три-четири испитивања гађањем у току дана. На пример, гађа топ, па пушка, па минобацач. Овде нема места одступања – истиче капетан Џамбасевић.

И док су њих двојица непроменљиви и незаменљиви на пласманима, мења се састав опитне посаде. Они их формирају спрам задатака и захтева које добијају по плану испитивања. Ако се мери почетна брзина пројектила на устима цеви, ангажују радаристе, ако се мери притисак од барутних гасова у цеви, људе који мере притисак. Ангажују и осматраче, који пресецају поготке и прецизно мере домете тих пројектила. Ако су пројектили осветљавајући, онда се мери колико светле у ваздуху – на којој висини се отвара бакља, а на којој гаси.

Када смо их питали шта је најсложеније у њиховом послу, обојица су рекли да је то организација гађања, јер морају да добро знају све радње и поступке, а опит почињу тек кад добију одобрење од командира вода мајора Јанка Миловановића. То значи да је обезбеђење постављено, да је ваздушни простор слободан за гађање, а они на ватреном положају воде рачуна о безбедности послуге и чланова радног тима.

Кажу да су припреме за гађања са издвојених ватрених положаја сложеније – и у безбедносном и организационом смислу. У безбедносном, тачније двоструко безбедносном, јер пројектили прелећу преко територије која није на полигону, преко њива, атара, па је укључено двоструко обезбеђење – њихово на полигону и МУП-а. А у организа-

Кајешан
Драган Џамбасевић

ционом смислу је захтевније, јер морају са собом понети све што им може затребати за испитивање – не може се „скокнути“ по нешто, ако је заборављено. Зато се таква гађања планирају дуже и детаљније.

Када је све у реду, изговарају чувену реченицу, којој се радују сви чија се средства НВО испитују: „У заклон! Починемо одбројавање... Пали!“.

Командири специјалне опитне посаде могу и да прекину гађање кад се нека серија пројектила покаже као неодговарајућа или кад се деси нешто непредвиђено. На пример, приликом драстичних одступања – ако је почетна брзина пројектила требало да буде 1.000 m/s, а износи 700 m/s, тада се мора утврдити узрок томе.

Осим тога, на испитивање гађањем утичу и атмосферски услови – постоје границе у којима ти параметри утичу на валидност испитивања. Наиме, командири могу да прекину опит ако се спусти магла, јер онда не може да се осматра место пада пројектила са осматрачнице, или када се испитује прецизност ветар на одређеним висинама, не сме да дува јаче од 5 m/s. Тада ти подаци нису меродавни.

Млади командири су доста тога научили од својих старијих колега, а финесе тог одговорног посла сазнаваће у раду, сами. Искуство ће учвршћивати њихов ауторитет и стварати препознатљив лични печат, по чему ће и њих једног дана памтити. ■

ПРЕТХОДНИЦА

Тешко је поверавати, али је тако – за сат или два испитивања гађањем на пласманима полигона у Никинцима потребни су дани припреме и контроле средстава НВО која се испитују и муниције разних калибара. А разлог је увек један – безбедност.

О свему томе причају они који се на полигону дуго баве тим послом.

Арт-радионица

Арт-радионица је значајно место у Центру за испитивање НВО јер се у њој припрема и контролише наоружање пре сваког опита, али и после. То подразумева да се најпре, по пријему, провере техничке карактеристике према упутству које је дао произвођач наоружања, ако је реч о новом средству НВО, или према стандардима Војске Србије, ако је модернизација постојећег средства. Некад испитују и средства из увоза са којима се раније нису сусретали, па морају добро да проуче техничку документацију како би на крају дали оцену спремности тог средства за коришћење.

Иначе, у арт-радионици се о сваком примљеном средству води записник, а механичар који га је примио својим потписом гарантује његову исправност за испитивање, односно неисправност.

Све припремне радње у тој радионици прописане су, како каже Обрад Гајић, артиљеријски механичар који је на полигону од 1988. године, и подразумевају контролу притиска у повратнику, хидроеластичном систему, мерење цеви...

За те намене у оквиру арт-радионице постоји мерна сала са пратећом опремом – микрометарским звездама,

Арт-радионица, пиротехника, велике и мале клима-коморе, незаменљиви су део Центра за испитивање НВО. У њима се припрема и контролише сва војна техника која долази на полигон у Никинцима ради испитивања.

мерним летвама, мерним сатовима, дисковима, манометрима. У тој сали регулисани су услови мерења – температуре, влажности и свега другог битног за праћење животног века цеви новог оруђа, која би требало да буде примљена у наоружање Војске Србије. Гајић посебно истиче следеће:

– Крајем прошле и почетком ове године из увоза је набављена нова микрометарска звезда, која нам олакшава рад, чини га прецизнијим, бржим и економичнијим. Она служи за мерење унутрашње трасе цеви и тачност чита-

СВИХ ИСПИТИВАЊА

19

вања је један стоти до једног хиљадитог. Пнеуматска је и има дисплеј који сам учитава резултате, тако да је смањења људска грешка.

У мерној сали цев оруђа прегледа се пре и после гађања како би се открило да није дошло до промена. Поред визуелног прегледа имају и уређаје за оптичко посматрање – ендоскоп са увећањем, којим се тачно може одредити шта се десило са цеви.

Арт-механичари се ангажују и на пласману у случају застоја на оруђу, како би отклонили неисправност.

– Наша радионица служи и као логистика за оптичке уређаје који се раде, јер се сва оптика која дође на испитивање на полигон намешта код нас, тако да смо укључени и као подршка у испитивању нишанских справа – додаје Гајић.

Поред тога, у арт-радионици спроводи се основно и техничко одржавање свих средстава која су у власништву Центра за испитивање НВО *Никинци*, а имају и магацине у којима се чува наоружање, смешта муниција. Полигон поседује и све врсте наоружања – од пешадијског, артиљеријског до ракетног. То је педесетак ставки. И користе га током испитивања.

Занимљиво је да се ту могу видети и средстава НВО којих одавно нема у јединицама. Такви уникати су топ 40 mm М-1, топ 76 mm брдски, ЗИС 76 mm, затим самохотке 100 mm М-44 и 80 mm М-36, па хаубица 122 mm М-38...

Пиротехника

Посао пиротехничара на полигону је нарочито опасан јер раде са убојним средствима (УБС) која су у развоју и која се испитују, те нема места грешкама. Реч је о великом броју различитих врста и калибара муниције, тако да пиротехничари морају да буду искусни, стручни и увек концентрисани. Искуство и стручност стичу се годинама, приликом рада и учењем од старијих колега, јер осим курсева не постоје више школе за пиротехничаре.

Старији водник прве класе Бојан Младеновић, командир групе за пиротехничку припрему испитивања, на полигону ради од 2000. године, а од 2006. је руководиоца те групе. Поред њега је поручник Сениша Гајић, који је стручњак за уништавање неексплодираних убојних средстава.

Младеновић прича да за пиротехничку припрему треба доста искуства и знања. Код њих дође цео метак, а они морају да га хидрауличном пресом раставе, изваде барутно пуњење, поставе крешерни систем за мерење притиска барутних гасова, врате барут, споје метак, пертују га, измере масе убојних средстава и елемената, те формирају групу УБС за испитивање, изврше по потреби утовар и транспорт на ватрени положај.

У делокругу рада пиротехничара је и уништавање неперспективних, опасних, неексплодираних УБС заосталих након испитивања (НУС), која се нису активирала услед отказа или недостатака при испитивању. То је најопаснији део посла. Такви пројектили могу се открити на површини земље или у њеној дубини – некад и до 2,5 метра. Процедура је следећа – осматрачи пронађу место пада пројектила, а пиротехничари наступају са копачем, скипом. Некад се до таквих пројектила долази претрагом помоћу пипалице. То је ризичан посао јер упаљач, који из неког разлога није одрадио, може да експлодира приликом малог померања. Зато се средства која су слагала не померају ни под којим условом, већ их на лицу места уништавају. Пројектилу приђу само да поставе експлозив који их уништава.

Уједно, пиротехничари уништавају УБС за потребе других јединица Министарства одбране, МУП-а, цивилних и других организација.

– Све операције са муницијом изводимо у наменски изграђеним пиротехничким објектима. Такви објекти постоје на четири ватрена положаја – „А“, „Б“ и „Д“, а један објекат је недалеко од ватреног положаја „П“. Објекти су опремљени централним грејањем за загревање тј. одржавање температуре од 15 до 25⁰ С у условима ниских спољашних температура, као и клима-уређајима за одржавање те температуре у условима високих спољних температура – каже Младеновић и додаје да имају и собе са електростатичким подом и гумом за пражњење електрицитета пре уласка у пиротехнику. Запослени користе памучна одећа и електростатик ципеле, рукавице.

Сегмент рада Групе за пиротехничку припрему јесте и испитивање средстава НВО на механичку издржљивост, када се симулирају услови у којима се може наћи средство НВО током руковања, транспорта и складиштења. Тако се испитује муниција на пад са висине и до 3,5 метра, а постоји и уређај за имитацију транспорта – трескалица и уређај за вибрирање. Сат времена на том уређају имитира вођњу дугу 100 километара.

Занимљиво место је и јама за распрскавање пројектила. Циљ тих опита је да се по изазивању детонације, пронађу и обележе места удара фрагмената, да се они сортирају по масеним групама, изврши селекција према димензијама и на крају пронађу сви делови који су првобитно чинили пројектил.

Клима-коморе

Сва средства која су примљена у наоружање Војсци пролазе климомеханичка испитивања у клима-коморама – делом у Београду, а делом у Центру. Коморе су битан сегмент испитивања и по њима је овај центар и познат.

Наши саговорници, инжењер електротехнике Миливоје Мића Јововић, руководилац Групе за климомеханичка испитивања, и електромеханичар Миле Бунчић објашњавају да постоји више врста клима комора у Центру. Постоје покретне – камиони с топлим и хладним коморама – у којима је температурни опсег од -30 до $+60$ степени Целзијуса, и оне служе за преношење муниције, када се гађа са ватрених положаја који нису на полигону. Затим, имају стационарне, које се налазе на пласманима. И наравно, у једном великом објекту на полигону су још четири коморе – две хладне и две топле, велике и мале. Димензије великих комора су $9 \times 5 \times 3,8$ m, а температурни опсег је од -30 до $+60$ степени. Те велике клима-коморе су и даље јединствене у земљи и на Балкану.

– Коморе су важне за процес климомеханичких испитивања. У њима се проверава механичка издржљивост свих склопова, подсклопова, муниције и осталог наоружања и војне опреме, на екстремним температурама, на којима би се испитивано средство наишло у реалним условима. Нека испитивања трају краће од четири сата, а нека и 48 сати. У великим коморама најчешће се испитују возила и та испити-

вања обично трају од 24 до 48 сати – каже инжењер електротехнике Јововић.

Испитују се, рецимо, динамичке силе и тзв. хладан старт – да ли ће возило упалити на ниској температури. Код нових возила опитује се како се понашају електронски склопови на екстремним температурама. У њима стручњаци с ВМА испитују униформе на ниским и високим температурама, а како кажу наши саговорници, постоји могућност да се из комора и пуца.

– Једном је пуцано из тенка из ове зграде. Она има пливајући под и амортизере и направљена је тако да издржи механичке ударе и вибрације приликом испитивања, тако да може да се врши опаљење из саме коморе на -30 степени Целзијуса задате температуре. На другом крају зграде, на 200 метара од ње, налази се тунел у који се гађа. Ми то нисмо видели. Знамо по причању колега да је једном рађено, приликом испитивања тенка М-84 – подсећа Бунчић, искусни електромеханичар, који на полигону ради од 1993. године, и додаје да они коморе данас користе за пуцање из пешадијског наоружања.

Током испитивања на екстремним температурама откриву се пропусти у конструкцији и изради. Бунчић каже

да је најчешће цурење хидраулике, зазор у материјалу, порозност материјала.

Та испитивања су доста скупа, поготово ако дуже трају, јер се, како каже инжењер Јововић, троши велика количина електричне енергије:

– Велика комора на сат повуче 170 киловата и троши 5.000 литара воде на сат. Зато код нас на испитивање долазе тимови стручњака, који у зависности од сложености средства броје од три до 30 људи. То су хидрауличари, механичари, електроничари, струјаши. Сви они, због уштеда, истовремено прате, свако у свом домену, све што се дешава на испитиваном средству.

Велика комора може да охлади 50 тона челика за 24 сата и да у сваком делу челика, ако је у питању тенк, буде температура –30 степени Целзијуса. Толико се охлади и

картер тенка, најоклопљенији и најскривенији део. А увек се дешава да возило, које је било на минусу, кад изађе из коморе на плато испред, побели као да је окречено.

Нас је занимало шта човеков организам теже подноси кад ради у коморама – ону топлу или хладну.

– Подједнако су тешке. Постоји процедура за улажење. Имамо тзв. преткомору за аклиматизацију и климатизацију како би се организам привикао. И погрешно је схватање да ономе ко улази у топлу комору не треба дебела гардероба. Треба, јер због нагле промене температуре долази до ширења крвних судова и губитка центра за равнотежу – каже Бунчић и прича како је видео прсте наранџасте као шаргарепа код једног младића из једног предузећа наменске индустрије, који је, не поштујући процедуру, одмах ушао у хладну комору.

– Осетио је да му није добро тек кад је покушао да изађе. Наравно, брзо је дошао наш санитет и повратили су га. А ја то увек причам као наук другима – истиче Бунчић.

Јововић додаје да због свих тих опасности никад не улази унутра само један човек. Увек мора да буде неко са њим. Углавном раде тимски у преподневној смени. Осим тога, у случају опасности, хладна комора има прекидаче за струју, па се може искључити хлађење, али то, како кажу, никад нису пробали.

У сваком случају, испитивања у тим коморама некад могу да буду елиминишућа за средство НВО – најчешће возило. Према процедури, оно мора да пређе око 20.000 километара испитивања возњом, а негде на средини – по завршеним проверама на макадам путу, асфалту, пловидби воденим газом – по процени радног тима, једном или два пута, долази у комору како би се видело да ли су делови похабани и има ли економске потребе да се због недостатака настави испитивање. У том случају враћа се у фабрику на дораду.

– Када су коморе прављене, коришћене су за највећа средства која су тада била у војсци, а данас су та средства доста већа, па многа због димензија не могу да уђу у њих. Димензије се могу повећати применом нових материјала, пре свега тањем изолације – истиче руководилац те групе и додаје да велике коморе нису у савршеном издању јер су прављене 1959, а задњи пут ремонтване 1987. године.

– Тешко се сналазимо са набавком резервних делова, јер су многе фирме које су радиле коморе престале да постоје, па не можемо нигде да набавимо машинске делове. А што је битно, нисмо компатибилни са новим технологијама – не можемо да се вежемо за систем лаптопа, како бисмо аутоматизовали управљање, мониторинг и остале процесе и тако олакшали рад људима. Зато је сада у плану модернизација комора – каже Јововић, а Бунчић додаје да ће то не само олакшати управљање коморама, него и елиминисати нехумане радне услове – буку и неколошке фреоне.

За сада се неколошки фреони замењују еколошким када се раде неке поправке, али ће запослени у том незаменљивом делу Центра у Никинцима право побољшање осетити тек кад се одобре планирана средства за модернизацију и тај неопходни процес заврши. ■

ПОЛИГОНСКИ ИСПИТИВАЧИ

ОБИЧНИ ЉУДИ НЕОБИЧНЕ ПРОФЕСИЈЕ

У сва полигонска испитивања укључен је велики број људи разних професија и специјалности. Њихов посао је јединствен, повезан са ризиком, али контролисаним, јер се придржавају свих мера безбедности. На ризик су се навикли, са њим се саживели јер су вођени једном мисијом – да што боље и детаљније испитају свако средство НВО на полигону, како би могли да гарантују за његов квалитет.

Нишанције увек слове за другог по старешинству после командира у послузи и њихова се улога цени, а о добрим нишанцијама прича се годинама. Такви су на полигону у Никинцима били Трифко Ђукић, Марко Драгићевић, Душан Драгојловић, Синиша Грбић, Радослав Станковић, Слободан Ерић, Слободан Перкић, Живан Зечевић Зека. За Зеку се најдуже причало. Његова специјалност биле су „маљутке“ и из тог оружја гађао је више од 300 пута. Био је у тиму за испитивање „осе“ и „зоље“, као пробни стрелац, а оштро око и чврста рука одводили су га и ван земље да приказује рад поменутих система.

Данашњи нишанција Далибор Перкић учио је финесе тог специфичног посла од Зеке, али и свог оца Слободана. А тим уходаним стопама иде и старији водник прве класе Драган Самарџић, нишанција-оператер, који је на полигону од 2010. године.

Нишанције

Драган Самарџић каже да је веома важно да нишанција уради свој посао ваљано, односно тачно и прецизно, јер испитују разне калибре и средства наоружања која ће се уводити у Војску Србије – од пешадијског до ракетног. Морају бити 100 одсто приправни, пратити дејство оруђа и чувати људство око себе, да се не деси квар, лом.

Запитали смо их има ли тајни у њиховом послу, а они нам откривају да свако себи проналази неке цакле. Једног

дана проба једно, а другог то уради брже и сигурније. Већином их буде двојица на пласману и један другом указују на неке ситне пропусте.

Данас нема специјализација и сваки нишанција ради са више врста наоружања па, како каже Перкић, имају своје свешчице у које пишу подсетнике, јер се са неким средствима сусрећу једном годишње. Тако, на пример, за поједина средства бележе детаље о припреми оруђа за паљбу, о припреми за марш...

Кажу да њихов посао није толико захтеван ако има довољно људи у послузи и ако се често не прелази с пласмана на пласман, а на питање да ли је то опасан посао, одговарају:

– Није толико опасан кад се примењују све мере заштите на раду. У ствари, ми смо мало огулили на то, тако да о опасности и не размишљамо. Понекад нисам ни свестан шта све може да се деси, али такав ми је посао. А опасно је кад не дође до опаљења, кад вадимо неексплодираних пројектиле, кад вадимо затварач на хаубицама. То су тренуци у којима може нешто да се деси, а хвала Богу до сада није – истиче Далибор и додаје да му је некад прилазак оруђу у случајевима кад муниција затаји био неизвесан, али је сад престао да се обазире и на то.

Нишанције се присећају незгодне брзе паљбе на тенку М-84, кад су добијали пруге и каишеве по телу, али и шибајућег млаза хаубица 122 mm и 152 mm „НОРА“. Међутим, то је било некад. Сад их чекају нова оруђа и нови изазови.

податак да је муниција већих калибара тешка 40–50 kg и да су некад пројектили или ракете које носе биле у топлој клима-комори на +50 или у хладној на –30 степени Целзијуса, те да их тако топле или хладне треба ставити на раме.

Послужиоци у саставу специјалне опитне посаде Слободан Аћимовић и Бранислав Војновић међу најстаријима су на полигону. То им је прво радно место и на њему су остали до данашњих дана. Памте време када се ради испитивања ишло по два–три месеца на полигоне Превлака, Калиновик, Криволак. Посебно се сећају брзе паљбе на Превлаци кад им је притисак тренутно скакао на 200, кад су некима од силине удара испадали зуби, а панталоне се цепале на фронцле.

А било је некада по десетак опита дневно. Раније су за пријем барута за топ 130 mm морали да испале 86 пројектила за два–три сата током једног опита, а на „Д“ пласману пуцало се по 400 мина за осам сати.

Аћимовић прича како му се у старој Југославији дешавало да дневно испљује око 130 пројектила већих калибара

Снимио Зоран Илић

Послужиоци

Оруђа и пројектили свих калибара који су уведени у наоружање Војске Србије прошли су кроз руке послужилаца специјалних опитних посада на полигону. Њихов је задатак да поставе оруђе на ватрени положај, да донесу муницију и напуне лансере ракета, топове, хаубице, минобацаче... Наизглед лако, али тежину њиховог посла открива

– од 122 mm навише, а Војновић се током протеклих година специјализовао да непогрешиво укопа митраљез под углом од 45 степени. Његове колеге причају да му у том послу нема равног.

Послужиоци кажу да је сваки посао на полигону, посебно њихов, опасан јер се испитује нешто ново, а, фактички, опасно је чим се узме пројектил у руке, јер постоји могућност да се послужилац оклизне, падне са упаљачем. Када су почињали да раде носили су пројектиле као бебе.

65 ГОДИНА ЦЕНТРА ЗА ИСПИТИВАЊЕ НВО НИКИНЦИ

Памте и застоје током испитивања из разноразних разлога – понекад дође до експлозије пројектила у цеви или ситуација кад упаљач одради пре и оштети задњак... Спасавали су их заклони и строго придржавање мера безбедности на раду.

Кажу да и данас има много посла. Свакодневно раде на свим пласманима и нема поделе као некад, када је било пет, па онда три специјалне опитне посаде. Сад сви раде све. А како раде са новим и старим оруђем, морају добро да познају механизме свих тих средстава. О оним старијим учили су од колега кад су се запошљавали, а о новим, непрекидно уче.

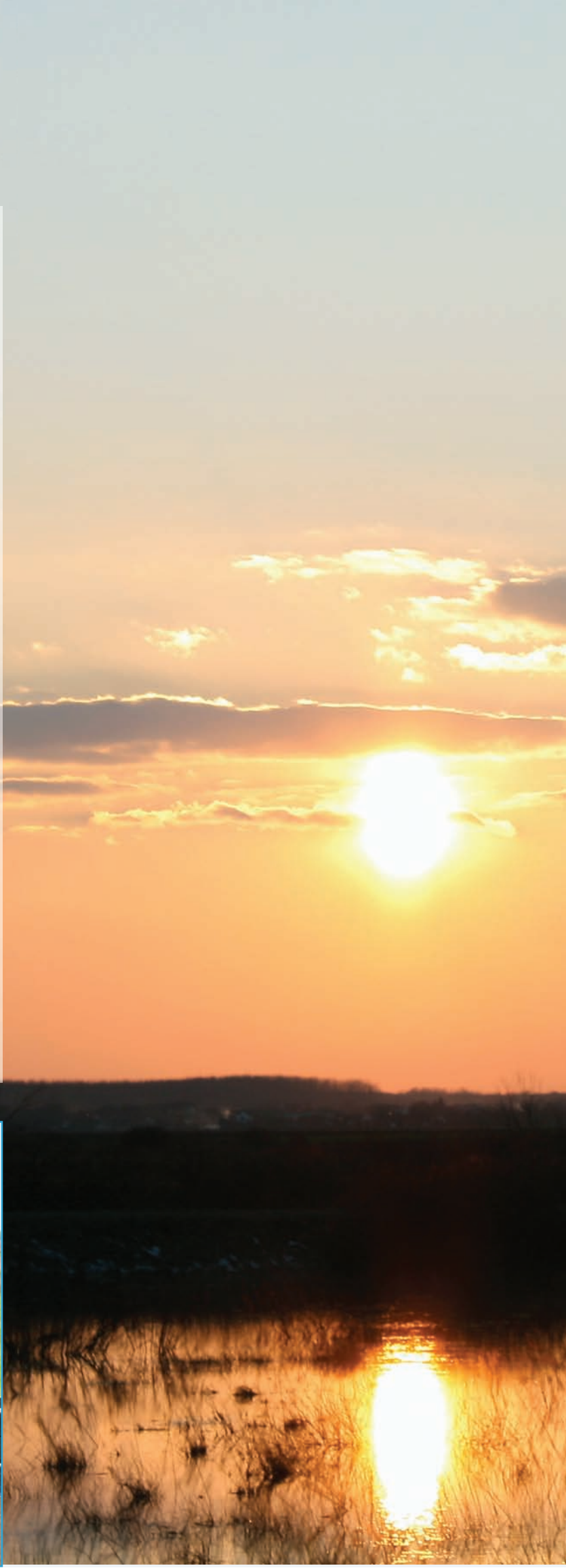
Осматрачи

Постоје још неке професије на полигону за које је искуство једина школа, јер се та знања нигде другде не могу стећи. То су на пример осматрачи. Њихов посао је јединствен и то је професија високог ризика, јер осматрају падне тачке муниције која је у развоју и са којом се први пут сусрећу. И никад се не зна где ће пасти први пројектил којим се гађа. Некада падне где треба, некад испред осматрачнице, некада иза, а падале су гранате и поред осматрачнице, или иза ње у шуму. Некад их нису ни чули. Причало се како су неки осматрачи покушали да нађу спас у скоку са осматрачнице високе 12 метара. Такви догађаји нису свакодневни, али се дешавају.

За посао осматрача потребно је оштро око, одличан слух и богато искуство.

– Осматрачи се постављају око пола сата пре извођења опита, а некад и раније, и на осматрачницама остају док се не заврши гађање – прича заставник Предраг Милутиновић, руководилац групе за осматрање, мерење и снимање.

Он објашњава да се на полигону на „Д“ правцу налази седам, а на „Б“ правцу десет осматрачница. У зависности од испитивања, најчешће се ангажује три осматрача – ако се гађа на „Б“ правцу, онда су то осматрачнице 6, 7 и 8, а кад треба да се прати цео лет пројектила, онда се постављају на осматрачнице 6, 7, 8 и 9.

Осматрачи осматрају и мере падна места пројектила – хоризонталне и вертикалне углове – помоћу уређаја ГБ 6. Такође, мере осветљавајуће пројектиле у ваздуху.

– Они морају бити концентрисани кад почне гађање. Кад чују преко везе од извршиоца гађање речи: „Пажња! Пали!”, обавештавају да су чули команду и чим падне пројектил, јављају: „У реду”. Затим се испитивања настављају. А ако није у реду, наступају проблеми. Ако пројектили падну у загађен терен, не траже се, а претражује се терен ако падну у обрадиво земљиште. Када пројектил „слаже”, ми смо дужни да га нађемо и обележимо – прича заставник Милутиновић.

Он истиче да је претрага терена најопаснији део посла, поготово кад не знају сигурно где је пројектил пао. Тада на терен улазе са пиротехничарима, али само кад за то добију писано наређење.

– Без наређења се не сме ући. За проналажење падне тачке користим савремени Р-10, ГПС уређај милиметарске прецизности. Добијем координате где је пројектил приближно пао и уносим их у ГПС уређај, који нас доводи до места пада. Ако немамо координате, онда цела екипа тражи пројектил. Кад га нађемо, пресечемо место где је пао и меримо колико је одступио од правца гађања.

Посао осматрача изузетно је одговоран, јер ако они примете да се нешто непредвиђено дешава са пројектилом, могу да стопирају испитивање целе групе, а то значи и целе серије која се опитује. Тада се муниција враћа на дораду, а то доноси економску штету произвођачу. Полигонско правило гласи – ако је осматрач у свој бележник уписао да пројектил није пао како треба, нико после њега неће потписати другачије.

Тим послом бави се мали број младих људи у Центру. Милутиновићева група састоји се махом од искусних осматрача. Само је двоје млађих. Сада се један оспособљава за осматрача као додатни вес. Он ће у наредних шест месеци ићи са колегама, пратити њихов рад и рад на уређају, а кад комисија процени да је оспособљен за тај посао, радиће самостално.

А како њихов рад у пракси изгледа, сазнали смо од Златка Магоча, искусног осматрача дејства пројектила који на полигону ради већ 30 година. Он је уобичајено на осматрачници број 8, коју зову централна, јер у тај рејон пада највећи број пројектила. Осматрачница је удаљена око 10.000 m од нулте тачке полигона, а око 1.500 m десно од замишљене главне директрисе на пласману „Б”. И то је основни правац гађања на полигону.

– Ми се трудимо да извршиоце гађања наведемо да већина пројектила падне на овом домету, јер је то чисто подручје, равно, нема растиња и лако се уочавају падне тачке пројектила. Теже је кад је растиње, а најтеже се уочава ако скрене у шикару. У случају лагања, ако је време суво и ако пројектил при паду запраши, лакше га уочавамо и пресечемо – каже Магоч.

Податке које осматрачи добију шаљу се обрачунској групи, где се обрачунава домет.

– За бављење овом професијом мора да постоји претходно искуство. Пре него што сам постао осматрач, три године био сам послужилац на пласману. А да би се овај посао савладао потребно је од шест месеци до годину

дана. После се учи цео радни век. Ми знамо све о пројектиlima који се раде у нашој наменској. Осим тога, морамо знати и да ли им је дејство тренутно, успорено, да ли је осветљавајући или близинац. И наравно, морамо одлично да познајемо полигон.

Каже да га до сада никад није био страх и не размишља о томе јер се на осматрачници налази на безбедном растојању. Пројектили су најближе можда падали на растојању од њега од око 50–100 метара.

На питање колико искуство помаже у одређивању падне тачке, одговара да се углавном ради о искуству, јер добар осматрач може и по звуку

да одреди где је пао пројектил. Каже да је најтежи и најопаснији део посла кад муниција слаже, па мора да иде у претрагу терена. А искуство га и на то упозорава: „Ако је и пре било лагања, можемо то и сада да очекујемо“.

Мерење снимањем

Све установе тог типа некад су имале лабораторије за мерење снимањем, а данас се на полигону тај посао ради унутар Групе за осматрање, мерење и снимање. Снимци који се тако направе служе за визуелну анализу, која помаже да се дође до закључка шта се евентуално догодило, или да могу да се израчунају брзине пројектила, остаци од пројектила и друга тражена мерења.

То се некад радило изузетно скупим и квалитетним филмским камерама, што је изискивало много посла, труда и новца, а данас се дигиталним камерама раде дигитални записи таквих снимања. Зоран Илић, који је и аутор фотографија у овом прилогу, тај посао у Центру ради тридесетак година и прича о посебностима тог посла.

– Широко је спектар мерења снимањем – од испитивања војничких чизама, чарапа, војничких кухиња, испитивања гас маске у затвореним собама, опреме, разних уређаја, до вођених пројектила и летних способности авиона. С обзиром на то да је реч о опитовањима средстава у развоју, камером мора да се покрије све што наручилац посла жели – од догађања на лансираном месту, до падних тачака на крајњем домету у рејону циља. Камера види све што људско око не види, а предност је што запис може да се прегледава, понавља и тумачи – истиче Илић.

Радаристи

Оно по чему се свако испитивање у Никинцима препознаје, а свако њихово гађање разликује од осталих јесте присуство радара, који прати највећи број опита – било да је реч о малим округлим, старијег датума, или оном најсавременијем 3Д радару. Радаристи се користе скоро за сва мерења јер је готово увек неопходно мерење почет-

не брзине пројектила и мерење притиска барутних гасова унутар барутне чауре, што су главни параметри које корисници приликом испитивања траже.

Заставник Марио Бакетарић, виши технички сарадник, који је од 2007. на полигону, сада је командир у групи за мерење. Он каже да се почетне брзине мере постовејим радарима, а да новом техником могу да измере лет пројектила и израчунају све параметре током лета. За мерење максималних притиска унутар барутне чауре приликом опаљења пројектила користе се крешери. Све податке које добију, измерене вредности, предају Групи за документацију, која их обрађује и ради завршни извештај – односно протокол о испитивању.

Нови радар им много значи јер помоћу њега могу да сниме комплетан лет пројектила – од оруђа из ког се испалује до падне тачке, и да, уједно, током лета мере све параметре као што су брзина, висина, даљина, убр-

зање пројектила, коефицијент отпора итд. То осавременјава процес рада, а њихови корисници добијају много више података о пројектиlima, односно производима који се испитују.

На питање колико су њихови подаци важни када се утврђује ако се нешто непредвиђено десило, одговара:

– Имали смо испитивања приликом којих су се неке ракете понашале изузетно непланирано, односно нису се кретале у планираном правцу. Помоћу тог радара можемо да видимо где се на путањи ракете нешто непланирано десило, да одредимо падну тачку пројектила, како би се могло испитати шта је проузроковало ту грешку, и касније то исправило.

Заставник Бакетарић каже да је лепота у његовом послу што су присутни на свим испитивањима, што се сусрећу и раде са новом, захтевном, техником, и што се непрекидно усавршавају и прате рачунарску технологију. У наредном периоду очекују набавку нових радара, модерних, којима ће се поједноставити њихов рад и добити много више података.

– Наш посао на полигону повезан је са ризиком са којим смо се већ саживели, као и са мерама безбедности, којих морамо да се придржавамо. Једноставно не осећамо ризик. Запитамо се тек кад се нешто деси, али закратко, неких седам дана. Ми смо ту да се на полигону деси све што мора да се деси, а не у јединици. И боље је да се деси овде. Ако се распада, да се распада овде, ако се упаљач не активира, боље је то овде. Јер, кад ми на полигону, а онда и ТОЦ стави печат, гарантујемо да је неко средство НВО проверено и испитано. И све што се евентуално деси негде у јединици пада на душу или нама – да нисмо добро проверили, или произвођачу – да није наставио да производи по истом квалитету – истиче Бакетарић.

Метеоролошки подаци

За свако испитивање гађањем неопходни су метеоролошки подаци. Они се прикупљају метеоролошким мерењима на три начина. Најпре приземним сондирањем помоћу станице Мезотек, која се користе за 90 одсто гађања, потом пилот-балонским испитивањима са аеролошким теодолитом и радио-сондажним мерењима. Приземним мерењима прате се температура, притисак, влажност и брзина ветра на два метра од земље. Пилот-балонским испитивањима прати се балон у атмосфери, мере углови, а на рачунару израчунавају брзина и правац ветра на висинама до 15 километара. Радио-сондажним мерењима добијају се подаци о правцу, брзини ветра, температури, притиску. Станица за приземна сондирања је стално укључена, док се за остала мерења пушта балон.

– Прошле године набавили смо савремен систем GRAW 11.000 за тотално сондирање атмосфере до 30 km у висину и у опсегу од 150 километара. Тако добијамо податке о температури, брзини и правцу ветра, притиску и влажности у атмосфери. Та станица прикључена је за лаптоп и те податке добијемо сваке секунде у дигиталном облику. Систем се састоји од балона на који се причврсти сонда, која има ГПС пријемник и можемо да пратимо кретање балона. Сонда измерене податке шаље на три антене, које су повезане са лаптопом и ми их добијамо у реалном времену. Кад се заврши сондирање, балон пукне и сонда пада. Можемо да нађемо ту сонду јер има у себи ГПС, али није нам потребан јер батерија траје само три сата, а не може да се репарира. За свако сондирање атмосфере користимо нову сонду и балон. Кад смо га купили пустили смо га на висину 26–27 km и открили да је тамо температура –50 степени Целзијуса, а 0 влажност. Суво, а хладно – прича старији водник прве класе Глигорије Остојић из Одељења за мерење при испитивању и снимању средстава НВО.

Он каже да су се за набавку одлучили јер су морали поштовати међународне прописе, по којима комплет уређаја за сондирање не сме да буде тежи од 500 gr, а само је

сонда на старом уређају имала око један килограм. Нов уређај тежак је око 400 gr и уклапа се у међународне стандарде. Ипак, та мерења су изузетно скупа и користиће се кад се праве таблице гађања за ново оруђе, јер су тада потребни тачни метеоролошки подаци атмосфере по слојевима.

Подаци се прослеђују рачуначима, балистичарима који су наручили посао, а потом се шаљу у Групу за обраду документације. Испитивања гађањем не изводе се ако је ветар изнад 5 m/s.

Упитали смо га колико му је дигитализација помогла у раду.

– Кад вршим пилот-балонска осматрања и кад пустим мали балон од 30 gr, за висину од 750 m потребна су ми четири минута, а четири минута морам да пратим тај балон. Потом, морам да имам пет-шест минута за обраду података. Проблем је што код пилот-балонских осматрања, која

трају сат времена, не могу да пратим балон кад је киша, ниска облачност, а он се често изгуби. А код нове сонде постоји више погодности. За сондирање атмосфере треба ми реално време, јер се балон креће 5–6 m/s, а сонда открива на којој је висини и шта се дешава у свакој секунди, без обзира на временске прилике. Добијене податке обрађује софтвер и грешка је мања. Ту се не ради о уштеди времена него о прецизности – истиче Остојић.

Он додаје да очекују да из Немачке добију на пробу прототип малих сонди за систем GRAW, чија је цена пет пут мања, а које ће сваке секунде давати податке о брзини и правцу ветра.

И за посао метеоролога у Центру потребна су нека посебна знања и вештине, као код осматрача. Остојић прича да је морао да научи да прати балон, а за то је потребна вештина, поготово ако нема ветра и иде вертикално.

На питање да ли балони сметају авионима, каже да сметају и да су приликом сондирања атмосфере новим уређајем петнаест дана раније тражили NOTAM 26 километара у висину у пречнику од 150 km, и једва су им одобрили. Иако авиони лете изнад висине сонде, кад они испитују ту нико не прелеће.

Протокол гађања

Сва мерења која се током испитивања обаве на полигону приликом испитивања средстава НВО слију се путем електронских медија, заштићеном рачунарском локалном мрежом, у Групу за обраду документације. Ту се помоћу разних софтверских решења, постојећих и неких нових програма, обрађују резултати мерења и израђује финални производ Центра за испитивање НВО – протокол о извршеним

испитивањима. Ти протоколи се онда електронским путем, преко РАМКО мреже, прослеђују у управу ТОЦ-а, која их касније дистрибуира према корисницима.

– Некад су се ти подаци слали у писаном облику помоћу класичне поште, тако да је корисник чекао на њих у идеалном случају пет дана, а најчешће од 10 до 15. Сада је, зависно од врсте и обима испитивања, потребно 1–2 дана да корисник добије своје протоколе, а ако је реч о испитивањима на којима присуствују представници страних компанија, буквално у року од сат времена добијају готове протоколе на енглеском језику, којима се верификују резултати добијени приликом испитивања. На тај начин смо много добили на брзини израде протокола и брзини дистрибуције а, такође, поштујући све услове о електронском пословању, остали смо и даље заштићени од ометања или преузимања наших поверљивих информација.

Брзина израде и добијања резултата мерења није умањила њихову тачност, тако да смо сачували све мере и компетенције које смо имали и у ранијем периоду. Тим начином само смо добили на времену извршења задатка – истиче Живојин Лукић, руководилац Групе за обраду документације.

Он објашњава да су тренутно готово сва мерења на полигону увезана путем локалне мреже, осим осматрача, али ће се у догледно време и то решити набавком посебних уређаја за посматрање места падних тачака, који ће моћи путем дигиталног сигнала да пренесу измерене величине до њихове групе. Тако ће сав посао који раде бити заокружен и прешло би се потпуно на дигитални пренос информација. Кад се све то увеже и систем ухода, потребно је 1–2 сата после испитивања да корисник добије те податке.

Ипак, у установи тог типа, ради веродостојности свих испитивања и неке касније анализе, и даље се по извршењу испитивања протоколи штампају и улажу у штампану архиву. Та архива постоји од оснивања полигона и до данас су сачувани сви протоколи, тако да се у сваком тренутку

увек може приступити и њиховој штампаној верзији. Идеја им је да у догледно време све штампане протоколе микрофилмују и формирају библиотеку у електронској форми, да би се архива много лакше и брже претраживала. На тај начин спојиће се претходно искуство и начини рада са овим данашњим и моћи ће лако да се пореде резултати.

Електронска библиотека откриће им где су били, где су сада и где ће бити у годинама које су пред њима.

Двоструко обезбеђење

На полигон се без најаве не може ући, а по одобрењу ма долазе сви па и стручњаци из ТОЦ-а. Старији водник Бојан Тодоровић, командир одељења за обезбеђење и противпожарну заштиту каже да Центар има двоструко обезбеђење – чуварску службу, чуварска места и службене псе и обезбеђење опита на полигону или ван њега, кад сарађују са МУП-ом.

– Кад су испитивања у току морамо да прегледамо све терене. Данас нисам одобрио гађање јер смо уочили појаву трактора, а требало је да се изведе специјално гађање где се очекивало доста рикошета. Знате, људи су у пољу изводе радове, па је опасно. Задњи пут смо ради извођења опита морали да ангажујемо авион „ласта“, који је обишао цео терен. Ми смо дужни да прегледамо све пре опита и да јавимо спремност за почетак гађања, што је велика одговорност – истиче старији водник Тодоровић.

Он каже да је командант полигона потпуковник Томо Фигун ишао по околним основним школама и држао деци предавања о томе како да се понашају кад нађу делове пројектила.

А није лако ни обезбеђивати полигон, јер има велику површину – 3.060 хектара. Потребно је, како каже Тодоровић, 45 минута да се возилом обиђе један правац и прегледа да није неко неовлашћено ушао. Командир прича како су

пре две године покушали да украду велике панцирне плоче, чија је вредност око 40.000 евра. Пресрели су их захваљујући доброј сарадњи са МУП-ом. Сада су око полигона постављене капије и рампе, јер је, како каже, било доста случајева да људи залутају због дрва, секундарних сировина... Како се полигон буде осавремењавао, модернизоваће се и његово обезбеђење, а савремена опрема замеђиваће људе, којих посебно у центру те врсте никада није доста.

Логистика

На почетку и у позадини свега што се дешава у Центру у Никинцима јесте логистика. Домаћинским пословањем и промишљеним трошењем одобреног новца, правилним радом и залагањем запослених, полигон добија нови, лепши изглед.

Логистика се састоји од управног и извршног дела. Управни део је у саставу Команде ЦИНВО, а чине га референт логистике, референт за снабдевање и референт за општу логистику, док извршни део чини вод логистике.

Поручник Иван Величковић је млади командир вода логистике у Центру за испитивање НВО и он каже да у односу на мисију полигона, логистика испуњава све задатке. Основна делатност вода је подршка испитивању НВО на полигону и сви задаци који се поставе пред њих се, како каже, реализују на време. Вод се састоји од четири одеље-

ња – транспортног, одељења за одржавање, одељења за здравствену заштиту, односно амбуланте и одељења за опслуживање, а у свом саставу обједињује и магацине ПС, МиМЕС и РР.

– Посао је јако динамичан, јер сваког дана имамо ангажовање разних врста моторних возила – од путничких, теренских, теретних, па до инжињеријских машина. Наша возила годишње пређу око 140.000 km, и остваре више од 1.200 м/ч, превезу више од 19.000 људи и 750 t терета – каже поручник Величковић, и истиче да старост возила повлачи већи део капацитета на корективно одржавање.

Претходне године посебну пажњу посветили су одржавању и реновирању објеката у ужем делу круга.

– Када је реч о текућем одржавању, реализујемо га својим капацитетима, док се по питању инвестиционог одржавања објеката ангажују цивилне фирме, преко носиоца по шеми логистичке подршке – 15. тенковског батаљона из Сремске Митровице. Посебно бих поменуо реновирање спољне фасаде техничке радионице, а у плану је и сређивање њеног унутрашњег дела. Властитим снагама реновирали смо спољну фасаду на објекту у ауто-парку, затим на бензинској пумпи, објектима метеоролошког обезбеђења и одељења за опслуживање – истиче поручник Величковић.

Он напомиње да су претходне године бетонирали ударне рупе на путном правцу од „Б” пласмана до ПТР, у дужини од 10 km, и да су у сарадњи са Командом Прве бригаде КоВ, односно 18. инжињеријским батаљоном из Новог Сада, и са „Војводинашумама” очистили други део пута, који се није годинама користио. Сада путничка возила

несметано могу да направе круг око полигона. Такође, сређивањем такозваног Товарничког пута може се користити пречица којом се лакше стиже са једне на другу страну полигона. Изградили су и двадесетак рампи и капија које затварају све прилазе полигону, поставили табле упозорења, а у плану им је и постављање жичане оgrade.

На питање који су изазови логистике, поручник скреће пажњу на хитност у одлучивању и реаговању, а све у складу са тренутном ситуацијом и потребом на пласманима, пре, у току и после извођења опита са средствима НВО, као и на осталим деловима ЦИНВО. Сама динамика свакодневног испитивања средстава НВО, као и задаци ван ЦИНВО који проистичу из специфичности посла којим се баве, постављају високе захтеве логистици, а односе се на исправност моторних возила, доступност возача, хитне поправке и оспособљавање дизалица, инжињеријских машина, затим санирање кровних конструкција, кварова на водоводној и грејној инсталацији... Не треба изоставити ни сарадњу са СДПР-ом, који им, у специфичним ситуацијама, излази у сусрет ангажовањем техничких средстава из свог састава.

Иако су у многим стварима, када је реч о логистици, ослоњени на 15. тенковски батаљон у Сремској Митровици, најчешће се сами сналазе.

– Посебно бих напоменуо коректност у раду и одличне међуљудске односе који владају у воду логистике, почевши од возача, механичара, мајстора, њихових командира одељења, па до мене, као командира вода. Одлучно се хватамо у коштац са свим проблемима и захтевима. Ради правовремене реализације, а имајући у виду и да се људи 15. тенковског батаљона често ангажује у КЗБ, неке задатке реализовали смо захваљујући квалитетном и обученом људству, којим вод логистике располаже. Сами кречимо, фарбамо, сређујемо и поправљамо, а као доказ резултата које је Логистика остварила јесу похвале контролних органа са виших нивоа. У последње време Вод логистике интензивно ради и на расхватању покретних средстава за која комисија утврди да нису рентабилна за поправку или им је истекао ресурс – истиче поручник Величковић.

Он каже да им у наредном периоду предстоји велики рестарт на више поља. Наравно, то не могу одмах, него етапно – из године у годину.

– Када је реч о инвестиционом одржавању објеката, у складу са одобреним новчаним средствима, одлучујемо о приоритетима инфраструктурних радова. Конкретно, ове године планиран је ремонт осматрачнице на чуварском месту, климатизера на „Д“ пласману и реновирање унутрашњости зграде Команде и одељења за обезбеђење и ППЗ. Такође, идеја нам је да постепено занављамо возни парк, а очекујемо и реновирање деферизационе станице, ремонт трафо-станица и поправку електроинсталација. Наравно, све то не би било могуће да немамо блиску сарадњу са претпостављеним Одељењем логистике Управе ТОЦ-а,

које, и поред тога што има и других целина, посебну пажњу и новчана средства усмеравају на полигон у Никинцима, а све ради благовремене набавке резервних делова, пнеуматика, грађевинског и другог материјала, опремања ...

Када је реч о одељењу за здравствену заштиту, ове године су добили ново возило IVECO санитар и одговарајућу санитарску опрему – дефибрилатор, респиратор и аспиратор. Такође, поручник др Мирјана Стаменић и старији водник прве класе Симо Јоцков успешно су завршили 3. ниво курса ургентне медицине, тако да су спремни да правовремено и правилно реагују у различитим ситуацијама.

Докторка с моторолом

Када је пре две и по године поручник др Мирјана Стаменић доспела по конкурс на полигон у Никинцима, није знала ни да постоји тако нешто. Преко Гугла је сазнала где је то, видела како терен изгледа и рекла себи: „Иди пробај, ако не можеш, не можеш“.

Пробала је и остала. На све се навикла и све јој је постало уобичајено. А сећа се првих дана:

– Када сам дошла на разговор, рекли су ми да није посао за жену да слуша експлозије. Ја сам некад гађала из пушке и пиштоља, али кад ме је први пут доктор одвео на положај, где је било гађање из топа, после опаљења била сам у шоку.

Данас на полигону ради као командир одељења за здравствену заштиту, односно као управник Амбуланте, а иначе јој је основни посао санитарско обезбеђењу опита. Стално је у приправности и не одваја се од радио-станице. Препознатљива је по црвеном ранцу са којим се појављује на ватреном положају када прати извођење опита.

– Морам да знам све о средствима која се испитују како бих знала шта да очекујем кад одем на опит и припремила себе да могу да одреагујем у тренутку. То је посао који носи велики ризик, јер ако би се десило нешто, повреде не би биле малог обима, а можда би то била и масовна несрећа. Зато увек морам бити припремљена за све. На сву срећу, до сада није било неких ризичних ситуација захваљујући командирима специјалне опитне посаде. А и људи који

долазе на полигон ради испитивања поштују мере безбедности, јер су свесни опасности – објашњава др Стаменић.

Да би што боље обављала свој посао на полигону морала је да научи и да вози санитарско возило. Некад је то била стара лада санитарет, а сада IVECO санитарет.

– Кад сам дошла овде, била сам једина жена на полигону, а сада смо нас две, јер је пре шест месеци дошла колегиница. Није било лако привићи се, али су ме колеге фино дочекале. Излазе ми у сусрет максимално у свему, а и ја њима. На добро се лако навићи.

Признаје да после две године рада воли да паркира санитарет по страни и из даљине гледа како се одвијају испитивања – од експлозије, ударног таласа, звука који путује. И не верује да било ко од лекара има прилику да тако нешто види и доживљава сваки дан.

Младе наде полигона

Завршићемо ову полигонску хронику са најмлађим чланом тог колектива – потпоручником Божаном Пурковић, која је од пре пола године референт за снабдевање, уједно референт заштите ресурса. Она се бави снабдевањем и набавкама свега што је потребно у Центру *Никинци* – од резервних делова до техничког потрошног материјала. На Војној академији завршила је смер логистике, модул снабдевања, а њена класа је прва која је имала тај смер, па ради на правом месту. Знање са Академије помаже јој много јер је учила о материјалном пословању и материјалном књиговодству, о убојним и погонским средствима, конструкцији наоружања, моторним возилима, моторима...

Доласком у Центар сусрела се са новим изазовима посла – морала је да научи да живи са далеким и близим детонацијама, а понекад и да осети како се зграда мало затресе.

Она је својом младошћу унела додатну ведрину у Центар који већ 65 година на чврстим темељима стоји у сремској равници. А на младима све остаје. ■

